

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет туризму та міжнародних комунікацій
Кафедра туризму

Н.В. ЧИР

РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ

Навчально-методичний посібник
(студентам I курсу денної та заочної форм
навчання за напрямом підготовки 242 «Туризм»)

Ужгород – 2019

УДК 338.48-4(075.8)
ББК 65.433я73

Чир Н.В. Рекреаційна географія : навч-метод. посіб. /
Н.В. Чир. – Мукачево : вид-во Дишкант С.Я., 2019. – 156 с.

Рецензенти:

Єрко І.В., кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри
туризму та готельного господарства Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки

Габчак Н.Ф., кандидат географічних наук, доцент,
декан факультету туризму та міжнародних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Мельник А.В., кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Схвалено на засіданні кафедри туризму
факультету туризму та міжнародних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол №7 від 06.02.2019 р.)*

*Рекомендовано до друку методичною комісією
факультету туризму та міжнародних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол №3 від 06.02.2019 р.)*

*Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету туризму та міжнародних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 7 від 28.02.2019 р.)*

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Мета і завдання навчальної дисципліни.....	5
Опис навчальної дисципліни.....	6
Структура навчальної програми.....	7
Розподіл годин за модулями і видами занять.....	10
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи рекреаційної географії.....	11
Тема 1. Основи рекреаційної географії.....	11
Тема 2. Основні поняття і терміни рекреаційної географії. Теоретична база рекреаційної географії.....	13
Тема 3. Рекреація як соціально-економічне явище.....	16
Тема 4. Рекреаційна діяльність. Рекреаційні потреби.....	17
Тема 5. Теоретичні основи оцінки рекреаційного потенціалу. Рекреаційні умови і рекреаційні ресурси	20
Тема 6. Територіальна рекреаційна система	26
Тема 7. Галузева рекреаційна географія.....	27
Змістовий модуль II. Рекреаційне районування.....	31
Тема 8. Теоретичні основи рекреаційного районування.....	31
Тема 9. Рекреаційні регіони світу. Європейський рекреаційний регіон.....	34
Тема 10. Азійсько-Тихоокеанський рекреаційний регіон.....	41
Тема 11. Інші рекреаційні регіони світу	45
Тематика практичних занять	54
Практично-семінарські заняття (модуль I).....	54
Практично-семінарські заняття (модуль II).....	60
Перелік завдань для модульних контролів	68
Перелік питань до іспиту.....	103
Тематика самостійної роботи студентів.....	108
Зразки контрольних робіт з навчальної дисципліни для студентів заочної форми навчання.....	109
Терміни і поняття, які необхідно засвоїти під час вивчення навчальної дисципліни.....	124
Перелік обов'язкової рекреаційно-географічної номенклатури.....	136
Типові плани рекреаційно-географічних характеристик.....	143
Рекомендації щодо написання та оформлення рефератів.....	146
Тематика рефератів.....	148
Порядок поточного та підсумкового оцінювання знань та вмінь студентів.....	149
Рекомендована література для вивчення курсу.....	152

ПЕРЕДМОВА

Рекреація і туризм перетворились сьогодні на найбільш прибуткові галузі світової економіки і розвиваються випереджальними темпами. Тому навчальними планами різних спеціальностей багатьох вузів нашої держави передбачено вивчення навчальної дисципліни «Рекреаційна географія».

Даний навчально-методичний посібник призначений для студентів ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за напрямом підготовки 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування».

Навчальна дисципліна «Рекреаційна географія» вивчається на першому курсі денної та заочної форм навчання протягом першого семестру.

Навчально-методичний посібник призначений допомогти студентам при підготовці до практичних, лекційних занять, а також написання рефератів і доповідей на семінарські заняття.

У посібнику висвітлені мета і завдання навчальної дисципліни, її опис та структура, розподіл годин за модулями і видами занять для денної форми навчання.

Короткий зміст лекцій викладений згідно розподілу на змістові модулі. Після кожної лекції зазначається перелік контрольних запитань відповідно до змісту та рекомендована література для опрацювання відповідного матеріалу.

Короткий лекційний курс навчального-методичного посібника можна використовувати під час практичних та семінарських занять, для закріплення теоретичних положень курсу, а також для організації самостійної роботи студентів.

Посібник містить зміст практичних і семінарських занять до кожного змістового модуля, перелік типових питань до модульних контрольних робіт, а також питання, які виносяться на іспит з даної навчальної дисципліни.

Вперше у посібнику подається перелік рекреаційно-географічної номенклатури, який необхідно опрацювати (запам'ятати і нанести на карту) студентам під час вивчення курсу і типові плани рекреаційно-географічних характеристик рекреаційних територій.

Крім того, у навчально-методичному посібнику представлено тематику самостійної роботи студентів та орієнтовні теми для написання рефератів.

Обов'язковою складовою видання є критерії поточного та підсумкового оцінювання знань та вмінь студентів, а також список рекомендованої літератури для вивчення курсу.

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування теоретичних та методичних основ рекреаційної географії як наукового напрямку, територіальної організації рекреаційно-туристичного господарства світу і набуття практичних навичок з територіальної організації рекреаційної діяльності.

Завдання курсу полягає у вивченні теоретичних основ даної дисципліни, її понятійно-термінологічного апарату, пізнання закономірностей виникнення, функціонування і розвитку територіально-рекреаційних систем, ознак, умов, чинників та механізмів районоутворення задля успішного вирішення як наукових, так і практичних питань, пов'язаних з подальшим розвитком рекреаційної географії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: об'єкт, предмет, методи і завдання рекреаційної географії, основні поняття і терміни, зміст і особливості рекреаційної діяльності, необхідні передумови розвитку рекреаційного процесу, сутність і склад рекреаційних умов та ресурсів, механізм формування ТРС, їх основні властивості, методичні основи та реальні проблеми територіальної організації рекреаційної діяльності, які базуються на рекреаційних потребах населення, основи рекреаційного районування та його призначення, рекреаційні регіони світу, механізм взаємодії рекреації і навколишнього природного середовища;

вміти: оцінювати рекреаційні ресурси, визначати рекреаційні потреби як основу територіально-просторової організації рекреаційної діяльності, аналізувати розвиток рекреаційного ринку та досліджувати вітчизняні рекреаційні системи, виявляти регіональні особливості використання рекреаційних ресурсів і відповідну спеціалізацію рекреаційних районів, давати рекомендації і пропонувати певні рішення щодо розвитку рекреаційних районів.

Зміст курсу сприяє підвищенню якості підготовки студентів до практичної діяльності як спеціалістів в галузі туризму. Він є необхідною тематичною складовою підготовки, оскільки на сучасному рівні розвитку України значна увага приділяється вивченню рекреаційного потенціалу держави з метою його раціонального використання для розвитку потужної рекреаційної галузі і її чільного місця на міжнародному туристському ринку.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 24 – Сфера обслуговування	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність 242 – «Туризм»	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>Не передбачено</i>		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 150 год.		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи студента – 5 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		42 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		32 год.	8 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		76 год.	130 год.
		ІНДЗ: -	
Вид контролю			
іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – **74/76**
- для заочної форми навчання – **20 /130**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Тема 1. Основи рекреаційної географії

Рекреація як система уявлень про діяльність людей у вільний час і простір, в якому вона відбувається. Предмет і об'єкт рекреаційної географії на сучасному етапі розвитку української держави. Погляди науковців на об'єкт і предмет рекреаційної географії. Основні завдання наукового напрямку. Зв'язки рекреаційної географії з іншими дисциплінами. Методи рекреаційної географії.

Історія виникнення і розвитку рекреаційної географії в Україні.

Основні напрямки рекреаційно-географічних досліджень. Вітчизняні дослідження в галузі рекреаційної географії.

Завдання і структура курсу, його значення. Місце дисципліни в системі наук соціально-географічного циклу.

Література: 1, 6-7, 9-12, 20, 27-28

Тема 2. Основні поняття і терміни рекреаційної географії. Теоретична база рекреаційної географії

Співвідношення понять рекреаційної географії, їх систематизація: рекреація, вільний час, рекреаційні потреби, рекреаційні ресурси, рекреаційна територія, рекреаційний потенціал, рекреаційне освоєння, рекреаційна освоєність території, рекреаційне навантаження.

Література: 1-2, 6-11, 17, 20, 22, 26, 28

Тема 3. Рекреація як соціально-економічне явище

«Рекреація»: зміст поняття. Передумови становлення і розвитку рекреації (економічні, соціально-культурні, політичні, наявність рекреаційних ресурсів). Соціально-економічна сутність рекреації. Основні функції рекреації.

Співвідношення понять «рекреація», «туризм», «екскурсія», «міграція». Проблеми визначення поняття «туризм». Визначення понять «туризм», «лікування», «відпочинок» як основних форм рекреації, їх трактування на законодавчому та науковому рівнях.

Література: 6, 10, 17-18, 20-22, 25, 30

Тема 4. Рекреаційна діяльність. Рекреаційні потреби

Структурні особливості рекреаційної діяльності. Поняття циклів рекреаційної діяльності.

Класифікації рекреаційної діяльності по відношенню до окремої держави, в залежності від мети подорожі, в залежності від засобу пересування, в залежності від тривалості подорожі, в залежності від сезонності, складу групи, віку, організаційних форм, форм фінансування, територіального охоплення.

Поняття рекреаційної діяльності і рекреаційних потреб суспільства. Рекреаційні потреби як основа організації рекреаційної діяльності. Розрізнення і характеристика суспільних, групових і особистих рекреаційних потреб.

Рекреаційні потреби в Україні і в світі

Література: 1-2, 6-11, 16-17, 20, 22, 24-26, 28

Тема 5. Теоретичні основи оцінки рекреаційного потенціалу. Рекреаційні умови і рекреаційні ресурси

Суть понять «рекреаційні умови» і «рекреаційні ресурси». Різні підходи до трактування даних понять. Класифікація рекреаційних ресурсів. Природно-рекреаційна база рекреаційної діяльності. Рекреаційний потенціал території.. Методи оцінки рекреаційного потенціалу.

Література: 1-3, 7-12, 16, 22, 24, 28

Тема 6. Територіальна рекреаційна система

Поняття ТРС. Фактори формування ТРС, їх систематизація. Властивості ТРС.

Типологія ТРС. Типологія за функціями рекреаційної діяльності; типологія за ступенем співвідношення в організації відпочинку незмінної природи і технічних систем; типологія за територіальною орієнтацією. Територіальна організація рекреаційної діяльності.

Література: 1-2, 7-11, 13, 18, 20-23

Тема 7. Галузева рекреаційна географія

Галузева структура рекреаційної географії. Поняття про «рекреаційну галузь» та «індустрію туризму», співвідношення понять. Лікувально-курортне господарство. Оздоровчо-спортивна діяльність. Пізнавальна рекреаційна діяльність. Розважально-ділова рекреаційна діяльність.

Література: 2, 5-11, 15, 17-20, 22

МОДУЛЬ 2. РЕКРЕАЦІЙНЕ РАЙОНУВАННЯ

Тема 8. Теоретичні основи рекреаційного районування

Загальні засади та принципи рекреаційного районування. Мета рекреаційного районування. Таксономічні одиниці рекреаційного районування. Визначення поняття рекреаційного району, його характерні властивості. Ознаки рекреаційних районів і методика їх виділення. Таксономічні одиниці рекреаційного районування нижчого таксономічного рангу.

Література: 3-4, 7-11, 14, 17, 19, 23

Тема 9. Рекреаційні регіони світу. Європейський рекреаційний регіон

Загальна характеристика обсягів і тенденцій світового рекреаційного процесу. Міжнародні рекреаційні потоки. Чинники, що впливають на формування та географічну спрямованість міжнародних туристичних та рекреаційних потоків. Поняття про держави-експортери і держави-імпортери в міжнародному туризмі.

Різні підходи до рекреаційного районування світу. Загальна характеристика рекреаційних регіонів світу.

Туристично-рекреаційний потенціал Європи. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіоні. Туристичні центри рекреаційного регіону. Сучасний стан та особливості розвитку рекреаційного господарства Європи. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства регіону.

Література: 3-4, 7-11, 14, 17, 19, 23

Тема 10. Азійсько-Тихоокеанський рекреаційний регіон

Склад регіону. Туристично-рекреаційний потенціал Азії. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіоні. Туристичні центри рекреаційного регіону. Сучасний стан та особливості розвитку рекреаційного господарства Азії. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства регіону.

Література: 3-4, 7-11, 14, 17, 19, 23

Тема 11. Інші рекреаційні регіони світу

Африканський рекреаційний регіон. Близькосхідний рекреаційний регіон. Американський рекреаційний регіон. Туристично-рекреаційний потенціал. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіонах. Основні туристичні центри. Сучасний стан та особливості розвитку рекреаційного господарства. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства регіонів.

Література: 3-4, 7-11, 14, 17, 19, 23

РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА МОДУЛЯМИ І ВИДАМИ ЗАНЯТЬ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	всього	у тому числі			всього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади рекреаційної географії								
<i>Тема 1. Основи рекреаційної географії</i>	10	2	2	6	12	2		10
<i>Тема 2. Основні поняття і терміни рекреаційної географії. Теоретична база рекреаційної географії</i>	10	4		6	12		2	10
<i>Тема 3. Рекреація як соціально-економічне явище</i>	10	2	2	6	10			10
<i>Тема 4. Рекреаційна діяльність. Рекреаційні потреби</i>	8	2	2	4	10	2		8
<i>Тема 5. Теоретичні основи оцінки рекреаційного потенціалу. Рекреаційні умови і рекреаційні ресурси</i>	14	4	4	6	14	2	2	10
<i>Тема 6. Територіальні рекреаційні системи</i>	10	4	2	4	12	2		10
<i>Тема 7. Галузева рекреаційна географія</i>	14	4	4	6	10			10
Разом за модулем 1	76	22	16	38	80	8	4	68
Змістовий модуль 2. Рекреаційне районування								
<i>Тема 8. Теоретичні основи рекреаційного районування</i>	12	2	2	8	17			17
<i>Тема 9. Рекреаційні регіону світу. Європейський рекреаційний регіон</i>	22	8	4	10	19	2	2	15
<i>Тема 10. Азійсько-Тихоокеанський рекреаційний регіон</i>	20	6	4	10	17	2		15
<i>Тема 11. Інші рекреаційні регіони світу</i>	20	4	6	10	17		2	15
Разом за модулем 2	74	20	16	38	70	4	4	62
Всього годин	150	42	32	76	150	12	8	130

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади рекреаційної географії

Тема 1. Основи рекреаційної географії

План

1. Рекреаційна географія як науковий напрямок.
2. Об'єкт і предмет рекреаційної географії. Завдання рекреаційної географії.
3. Зв'язок рекреаційної географії з іншими дисциплінами.
4. Методи дослідження рекреаційної географії.
5. Провідні школи та видатні вчені в області науки. Основні напрямки рекреаційно-географічних досліджень.
6. Історія виникнення і розвитку рекреаційної географії в Україні. Вітчизняні дослідження в галузі рекреаційної географії.

Термін «рекреація» етимологічно виводиться з латинського *recreatio* (творення заново, відновлення; раніше означало перерву для відпочинку між уроками в школі, а також приміщення для розваг учнів) та французького *recreation* (розвага, відпочинок; зміна дій, що виключає трудову діяльність і характеризує простір, пов'язаний із цими діями). Отже, поняття «рекреація» характеризує не лише процес відновлення сил людини і систему відповідних заходів, а й простір, у якому вони здійснюються.

Рекреація – це процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини, який забезпечується системою відповідних заходів і здійснюється у вільний від роботи час.

Особливістю сучасного світу є розвиток рекреації як галузі господарства. Розвиток цивілізації призводить до збільшення вільного часу і намагання людей використовувати його для відпочинку та оздоровлення. Чим вищий рівень розвитку виробничих сил, тим вищий культурний рівень суспільства, а відтак і рівень потреб (у т.ч. рекреаційних), тим складніша їх структура.

Відомо, що за грошовими витратами в постіндустріальному суспільстві туризм і оздоровлення вже давно перевищили витрати на їжу (на 20-30%) і в 2,5-3 рази витрати на купівлю одягу та взуття. Таким чином, рекреаційні витрати перетворилися на витрати першої необхідності.

Рекреаційна географія – галузь географічної науки, що вивчає закономірності формування, функціонування, динаміки та розміщення територіальних рекреаційних систем усіх типів і рангів. Це комплексна географічна наука, яка вивчає територіальну організацію рекреаційного господарства.

Об'єктом вивчення рекреаційної географії є рекреаційне господарство певної території, країни чи всієї нашої планети як об'єктивне і соціальне утворення, яке охоплює рекреантів, природні комплекси, технічну інфраструктуру, сферу обслуговування, виробничу сферу, трудові ресурси.

Предметом рекреаційної географії є територіальна організація рекреаційного господарства на певній території, розгляд будь-якої рекреаційної території як однієї системи, що складається з різномірних, але просторово взаємопов'язаних

елементів, які діють як єдине ціле. Тобто вивчення територіальних рекреаційних систем.

Суб'єктами рекреаційної географії виступають: людина як продуцент рекреаційних потреб, окремі групи рекреантів, специфічні системи та їх окремі підсистеми та елементи, рекреаційна галузь.

Теоретико-методологічними, методичними і прикладними підвалинами рекреаційної географії є ідеї одночасно чотирьох наук: географії, економіки, соціології та екології. Рекреаційна географія досліджує:

- властивості ТРС та її окремих елементів;
- закономірності формування, функціонування, динаміки, розміщення та типологію ТРС;
- рекреаційну діяльність, її види і форми та територіальну диференціацію рекреаційних потреб населення;
- рекреаційні міграції (потоки) населення;
- рекреаційні ресурси, методи їх оцінки та використання;
- рекреаційне районування території;
- екологічні наслідки рекреаційної діяльності та принципи рекреаційного природокористування;
- розробляє принципи оптимального функціонування рекреаційного господарства;
- прогнозує розвиток та оптимізацію функціонування рекреаційного господарства.

Основне конструктивне завдання даної науки – обґрунтування й реалізація рекреаційного районування з метою визначення рекреаційних функцій території при географічному поділі праці в сфері рекреації й туризму, для координації розвитку відповідних галузей економіки, оптимального використання різних видів рекреаційних ресурсів.

У рекреаційній географії діяльність людини під час відпочинку посідає центральне місце, але при цьому рекреаційна географія визначається як комплексна наука, яка існує на стику соціології, географії, економіки, культурології, екології, саме тому має тісні міждисциплінарні зв'язки з іншими науками. Рекреаційна географія є географічною наукою, оскільки вона тісно пов'язана і з науками географічного циклу: з економічною географією, соціальною географією, географією населення, фізичною географією, медичною географією, екологією.

У власних дослідженнях рекреаційна географія широко використовує методи як власне географічних, так й інших наук. Серед них можна виділити історичний, картографічний, порівняльно-географічний, статистичний, математичний, методи інформаційних технологій і моделювання та експедиційних досліджень. Зростає популярність методів соціологічних і медико-біологічних досліджень.

Рекреаційна географія як наука зародилася в інституті географії Академії наук СРСР. З позиції фізичної географії засновником є В.С. Преображенський, з позиції економічної географії – О.О. Мінц. Першим кроком на шляху становлення стало вчення В.С. Преображенського про рекреаційну систему.

Сучасна рекреаційна географія значною мірою спирається на теоретичну базу, напрацьовану географами радянського періоду – Ю.О. Веденіним, М.С. Мироненком, О.О. Мінцем, Л.І. Мухіною, І.І. Пірожником, І.Д. Родичкиним, В.С. Преображенським, І.Т. Твердохлебовим, П.Г. Царфісом. Серед українських науковців значний внесок у розвиток цієї науки зробили М.В. Багров, Л.О. Багорова, О.О. Бейдик, В.Г. Боков, М.І. Долішній, В.К. Євдокименко, М.П. Крачило, В.Б. Кудрявцев, П.О. Масляк, В.І. Мацола, В.І. Стафійчук, Н.В. Фоменко, О.І. Шаблій, В.М. Шумський, І.М. Яковенко та ін.

В історії розвитку рекреації розрізняють 5 етапів:

I – до початку XIX ст. – предісторія рекреації;

II – початок XIX ст. - початок XX ст. – елітарна рекреація і зародження масового туризму;

III – початок XX ст. до другої світової війни – становлення соціальної (масової) рекреації.

IV – після другої світової війни - до 90-х років – масова рекреація, формування туристично-рекреаційного комплексу;

V – із 90-х років до нашого часу орієнтація на задоволення потреб окремих особистостей у сполученні з масовою рекреацією. Зростають потреби людини щодо якості рекреаційних послуг.

Запитання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняттю «рекреація» та назвіть її основні форми.
2. Які чинники обумовили виникнення рекреаційної географії як самостійної науки?
3. Дайте визначення рекреаційної географії.
4. Визначте об'єкт і предмет рекреаційної географії.
5. Що є завданням і метою рекреаційної географії?
6. Охарактеризуйте зв'язки рекреаційної географії з іншими науками.
7. Перелічіть основні напрямки рекреаційно-географічних досліджень в Україні.
8. Назвіть основні методи рекреаційно-географічних досліджень.

Рекомендована література: 1, 6-7, 9-12, 20, 27-28

Тема 2. Основні поняття і терміни рекреаційної географії. Теоретична база рекреаційної географії

План

1. Суть та співвідношення понять рекреаційної географії. Тракткування понять на науковому та законодавчому рівнях.
2. Аксиоми в рекреаційній географії.
3. Теорії рекреаційної географії.
4. Закономірності та принципи, які використовуються в рекреаційній географії.

До основних понять рекреаційної географії належать насамперед: рекреація, відпочинок, вільний час, туризм, рекреаційний потенціал, рекреаційна територія, рекреаційний об'єкт, рекреаційна діяльність, рекреаційні ресурси, рекреаційне районування, рекреаційна система, рекреаційне природокористування, тощо.

Відпочинок (дозвілля) – відновлення сил через зміну або припинення діяльності з короткою перервою. Сутність відпочинку полягає в необхідності реалізації будь-якою людиною трьох видів потреб: як біологічного виду; як соціального організму; як соціальної істоти, що прагне витратити вільний час. Поняття вільний час є доволі неоднозначним.

Рекреація – будь-яка діяльність чи бездіяльність, спрямована на відновлення сил людини, що може здійснюватися як на території постійного проживання людини, так і за її межами.

Туризм – це діяльність осіб, які подорожують і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їхнього звичайного середовища протягом періоду, що не перевищує одного року поспіль, з метою відпочинку, діловими та іншими цілями, без заняття оплачуваною діяльністю у відвідуваному місці на термін, що перевищує 24 години із зобов'язанням покинути країну або місце перебування в зазначений строк.

Рекреаційні умови являють собою сукупність компонентів і властивостей природного середовища, які сприяють рекреаційній діяльності (характер ландшафту і кліматичні особливості, наявність мінеральних джерел, можливості для заняття тими чи іншими видами спорту та ін.), але при цьому не є її матеріальною базою.

Рекреаційні ресурси – об'єкти і явища природного та антропогенного походження, що мають сприятливі для рекреаційної діяльності якісні й кількісні параметри і виступають матеріальною основою для територіальної організації оздоровлення і лікування людей, формування і спеціалізації рекреаційних районів (центрів) та забезпечують їх економічну ефективність.

Рекреаційний потенціал розглядається як сукупність наявних природних, соціально-економічних і культурно-історичних передумов певної території в організації рекреаційно-туристичної діяльності.

Рекреаційною територією називається територія, що використовується для оздоровлення людей. Рекреаційні території за характером їх використання поділяються на дві групи. Одна з них об'єднує рекреаційні території, які призначені для короткочасно-періодичної діяльності (зелені зони міст, лісопарки, озера, ставки, річки). Друга група складається з рекреаційних територій тривалої рекреації (санаторно-лікувальні комплекси, приморські, гірські райони, туристичні бази).

Рекреаційний об'єкт – локальний об'єкт (місце, територія), який використовується для відпочинку. Сюди включають пляж, лісову галявину, пам'ятку природи тощо.

Рекреаційна місткість – здатність певної території забезпечувати здійснення комфортної рекреаційної діяльності без деградації природного та історико-культурного середовища.

Рекреаційне навантаження – рівень сукупного антропогенного впливу на природний комплекс певної території в процесі рекреаційної діяльності (витоптування рослинного покриву, збіднення тваринного світу, забруднення поверхні відходами тощо).

Як і будь-яка інша наука рекреаційна географія ґрунтується на системі вихідних положень, які приймаються без доведення, як беззаперечні, такі, що є підставою для інших тверджень цієї науки. Зокрема:

- рекреаційне господарство не може розвиватися у своєрідному вакуумі. На нього так чи інакше впливає ситуація в інших сферах господарства і суспільства в цілому. У свою чергу розвиток рекреації неодмінно вносить корективи в суспільний розвиток;

- цілісної картини рекреаційного господарства будь-якої країни або регіону при вилученні того чи іншого його елемента або нехтуванні ним отримати неможливо;

- велике значення має взаєморозміщення рекреаційних об'єктів відносно один одного у географічному просторі;

- ТРС змінюються у часі;

- будь-яка рекреаційна система складається з підсистем нижчого ієрархічного рівня (структур, поєднань, утворень, комплексів, формувань);

- функціонування просторово-територіальних рекреаційних утворень відбувається як постійна і перманентна зміна їх станів унаслідок як внутрішньої взаємодії елементів, так і взаємодії з довкіллям.

Теорії, які використовує рекреаційна географія:

1. Географічного детермінізму (суть: визначальною силою розвитку суспільства (в тому числі будь-якої галузі господарства) є географічне положення і природне середовище).

2. Енвайронменталізму (суть: основою розвитку країн є їхня економіка).

3. Посибілізму (суть: озброєне цивілізаційними здобутками і волею до діяльності людство використовує мінливі у просторі і часі природні умови та ресурси лише як можливості для власного диверсифікованого розвитку і діяльності).

4. Пробабілізму (суть: довкілля справляє на життя і господарську діяльність людей імовірний, а не обов'язковий вплив).

5. «Меж розвитку» (суть: нинішня індустриальна модель розвитку людства неминуче буде обмежена вичерпністю природних ресурсів, особливо викопних).

6. Сталого розвитку (суть: в нових умовах межі розвитку закладаються не стільки обсягами наявних природних ресурсів, скільки рівнем глобального і регіонального забруднення довкілля, його швидкою деградацією).

Запитання для самоперевірки

1. Чому поняття «вільний час» є неоднозначним?

2. Охарактеризуйте вільний час як історичну категорію, і наслідки зміни його обсягу і використання для розвитку рекреаційної діяльності.

3. У чому полягає сутність відпочинку?

4. Дайте визначення поняття «рекреація».

5. Що таке рекреаційні ресурси та рекреаційні умови? Що спільного та відмінного у цих поняттях?

6. Чи існують взаємозв'язки між поняттями «рекреаційна ємність» і «рекреаційне навантаження»?

7. Яким чином рекреація впливає на розвиток особистості?

8. Які принципи і закономірності використовує рекреаційна географія?

Тема 3. Рекреація як соціально-економічне явище

План

1. Рекреація як система уявлень про діяльність людей у вільний час.
2. Передумови становлення і розвитку рекреації.
3. Соціально-економічна сутність рекреації.
4. Основні функції рекреації.

Рекреація – це процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини, який забезпечується системою заходів і здійснюється у вільний від роботи час на спеціалізованих територіях. Таке визначення підкреслює відновлювальну функцію рекреації.

Зміни як в матеріально-технічній базі та організації виробництва, так і в соціальній сфері сучасного суспільства, вплинули на соціально-економічну роль рекреації в процесі суспільного відновлення. Відновлення робочої сили охоплює комплекс суспільних відносин, пов'язаних з головною відновлювальною силою – людиною. Тому кожна суспільно-економічна формація характеризується своїми, тільки їй властивими закономірностями і особливостями відновлення робочої сили.

Основним чинником, який визначає підвищення ролі рекреації, перетворює її в сучасних умовах в один з найважливіших компонентів відновлення робочої сили, є науково-технічна революція. Вона призводить до ускладнення виробництва в цілому і його окремих технологічних процесів, до різкого зростання в ньому значення робочої сили. Одночасно із зміною елементів виробництва зростають вимоги до робітника: рівня його загальної освіти і професійної підготовки, кваліфікації, фізичного стану і здатності швидко адаптуватися до мінливих умов виробництва.

Науково-технічний прогрес змінює характер життєдіяльності людини. Поступово скорочуються фізичні і відносно збільшуються розумові і нервово-психічні затрати праці в міру зростання її складності і напруженості. Поділ праці і її спеціалізація, конвеєризація, поділ операцій і їх монотонність викликають нервову втому, яку зняти набагато важче, ніж втому від фізичних навантажень. Відновлення нервово-психічної енергії, на відміну від фізичної, – процес складніший. Сучасні умови праці визначають необхідність не тільки тривалішого відпочинку, але і переходу до активних його форм з використанням природних умов і ресурсів.

Підвищення ролі рекреації в значній мірі визначається зростанням урбанізації, яка нерозривно пов'язана з концентрацією виробництва і розвитком виробничих сил.

Хоча в усі періоди історії людства головною була саме відновлювальна функція рекреації, її сутність, структура, аксіологія (ціннісність) суттєво змінювалися. Якщо раніше відпочинок ототожнювався з пасивним «лежанням», а обов'язковою оцінкою ефективності курортного відпочинку було набирання додаткової ваги, то тепер дослідження вказують на те, що лише активний

відпочинок суттєво зменшує захворюваність. У першу чергу це стосується психічних, серцево-судинних хвороб і хвороб органів дихання.

Функції рекреації можна поділити на 3 основні групи: медико-біологічну; соціально-культурну; економічну. Медико-біологічна функція полягає в санаторно-курортному лікуванні й оздоровленні. Соціально-культурна функція – це провідна функція рекреації. Культурні, або духовні потреби – це потреби пізнання в найширшому розумінні, пізнання навколишнього світу і свого місця в ньому. Економічна функція рекреації полягає у відновленні робочої сили працівників.

Рекреація є важливим засобом виховання. Туризм у багатьох країнах, як правило, із самого початку свого зародження був пов'язаний з патріотичним рухом, з вихованням у населення любові до батьківщини на основі знайомства із природою, історичним минулим. Велика роль туризму полягає й в інтернаціональному вихованні, толерантному ставленні народів один до одного, в зміцненні міжнародних зв'язків, сприяє зближенню націй.

Запитання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняттю «рекреація» та назвіть її основні форми.
2. Опишіть структуру і сутність основних функцій рекреації.
3. Чи існують взаємозв'язки між визначеннями «забруднення» і «рекреація»?
4. Охарактеризуйте передумови розвитку рекреації.
5. У чому ви вбачаєте соціально-економічну сутність рекреації?

Рекомендована література: 6, 10, 17-18, 20-22, 25, 30

Тема 4. Рекреаційна діяльність. Рекреаційні потреби

План

1. Поняття рекреаційної діяльності, її структура.
2. Класифікація рекреаційної діяльності.
3. Структурні особливості рекреаційної діяльності.
4. Цикли рекреаційної діяльності.
5. Цикли розвитку рекреаційного простору.
6. Рекреаційні потреби як основа організації рекреаційної діяльності.
7. Класифікація рекреаційних потреб.
8. Чинники, що впливають на формування рекреаційних потреб.
9. Рекреаційні потреби в Україні і світі.

Рекреаційна діяльність – це один із комплексних видів життєдіяльності людини, спрямований на оздоровлення і задоволення духовних потреб у вільний від роботи час. Це діяльність у вільний час, спрямована на відновлення й розвиток психічних, фізичних і духовних сил людини; це система заходів, пов'язаних з використанням вільного часу для оздоровчої, культурно-пізнавальної діяльності людей на спеціалізованих територіях, і характеризується зміною, розмаїтістю, незвичністю поведінки людей і самоцінністю процесу.

Рекреаційна діяльність визначається трьома чинниками: рекреаційними потребами, рекреаційними ресурсами, наявними грошовими ресурсами.

Види рекреаційної діяльності мають певну кількість способів реалізації, які мають назву елементарні рекреаційні заняття. **Елементарні рекреаційні заняття** – внутрішньо цілісна, однорідна, неподільна на технологічні компоненти рекреаційна діяльність. Елементарні рекреаційні заняття є основою для конструювання циклів рекреаційних занять. **Тип рекреаційної діяльності** – однорідне угруповання елементарних рекреаційних занять, кожне з яких взаємозамінне й альтернативне для всіх інших елементарних рекреаційних занять даної групи.

Найбільш розповсюдженими ознаками, за якими проводиться класифікація рекреаційної діяльності є такі: територіальна ознака, тривалість, правовий статус, мета (ціль, мотивація), сезонність, спосіб пересування, вік, кількість учасників, форма організації, транспортні засоби, що використовуються.

За мотивом рекреаційна діяльність може бути розподілена на лікувальну, оздоровчу, спортивну, пізнавальну. Останнім часом науковці до наведених вище мотивів рекреаційної діяльності стали додавати розважальний мотив.

Лікувально-курортна рекреаційна діяльність базується на використанні природних ресурсів. Оздоровчо-спортивний вид рекреаційної діяльності є найрізноманітнішим. У ньому переважає діяльність біля води та у воді. Від 70% до 80% туристів віддають перевагу купанню і засмаганню на пляжі. Пізнавальна рекреаційна діяльність належить практично до всіх інших видів як «вмонтований» елемент.

В залежності від *територіального охоплення* рекреаційна діяльність поділяється на рекреацію в межах населених пунктів-міст постійного проживання; рекреацію приміську або місцеву; рекреацію дальню.

В залежності від *тривалості*, рекреаційна діяльність поділяється на: короткочасну (до 1 доби), тривалу (понад 1 добу).

Залежно від *правового статусу* рекреаційна діяльність може бути класифікована на: внутрішню (національна), яка здійснюється рекреантами, мешканцями країни на території власної країни і зовнішню (міжнародну), яка здійснюється рекреантами на території інших країн.

За *сезонністю*: цілорічна та сезонна (літня, зимова). За *віковою ознакою*: дитяча, доросла, змішана. За *кількістю учасників*: індивідуальна, групова, сімейна. За *ступенем рухливості*: кочова, стаціонарна. За *характером організації*: регламентована, самодіяльна (організована та неорганізована). За *характером використання транспортних засобів*: автомобільна, автобусна, авіаційна, мотоциклетна, залізнична, теплохідна, комбінована, тощо.

Цикл рекреаційної діяльності – взаємопов'язане і взаємообумовлене сполучення типів рекреаційної діяльності, яке виникає на основі ведучого мотиву рекреаційної діяльності; програма відпочинку, яка дозволяє на основі поведінкових можливостей і зразків реалізувати певні рекреаційні цілі, мотивації і вимоги рекреантів в конкретних умовах.

Кожна людина самостійно несвідомо конструює цикли рекреаційної діяльності, виходячи з власних уявлень про корисність і атрактивність рекреаційної діяльності, звичок, моди, цін, грошових доходів та інших чинників.

Виділяють добові, відпускні, життєві цикли рекреаційної діяльності, цикли, характерні для певних вікових і соціальних груп.

Розвиток рекреаційної діяльності на всіх рівнях визначають рекреаційні потреби, принаймні вони впливають на два її основні аспекти: просторово-часову динаміку і територіальну організацію. У загальному виді **рекреаційні потреби** можна визначити як вимоги до умов відновлення сил людини. Рекреаційні потреби зокрема, як і потреби людини в цілому, є продуктом історії. У наш час ставлення працівників до відпочинку трансформувалося від неусвідомленої до усвідомленої потреби. Сьогодні рівень рекреаційних потреб населення не просто зростає. Набагато диверсифікованішими стають вимоги до структури рекреаційних послуг.

Дуже важливо, щоб рекреаційні потреби були усвідомлені як окремою людиною, так і всім суспільством в цілому. Серед багатьох людей донині панує уявлення про власні рекреаційні потреби як про стан, максимально наближений до абсолютного спокою. Такий екстенсивний підхід є очевидним пережитком минулого.

Рекреаційні потреби проявляються на трьох рівнях організації людей:

- суспільні потреби, які визначаються як потреби всього суспільства у відновленні фізичних і психологічних сил, а також всебічному розвитку всіх його членів; потреби в розширеному відтворенні соціально-трудового й соціально-культурного потенціалу суспільства;

- групові рекреаційні потреби відбивають зміст потреб певних соціальних груп населення;

- індивідуальні рекреаційні потреби визначаються як потреби у відновленні фізичних і духовних сил людини в її фізичному, інтелектуальному й духовному вдосконаленні.

Рекреаційні потреби реалізуються в певних видах рекреаційної діяльності. Формування рекреаційних потреб відбувається під впливом комплексу чинників, що можуть бути згруповані в такий спосіб:

1. Соціально-економічні: рівень розвитку продуктивних сил; рівень виробництва споживчих благ, у тому числі послуг; рівень розвитку сфери відпочинку і туризму; реальні грошові прибутки населення, роздрібні ціни на товари і послуги, у тому числі рекреаційні; рівень розвитку інфраструктури і транспортних засобів; тривалість відпусток; наявність реклами й інформації про рекреаційні райони і маршрути; соціальний і фаховий склад населення; рівень культурного життя; рухливість населення; національні традиції.

2. Демографічні: співвідношення міського і сільського населення; статеві-вікова структура населення; склад сім'ї; особливості розселення.

3. Соціально-психологічні: інтенсивність культурних і ділових зв'язків, тип культурного життя; вплив моди; ціннісні орієнтації особистості.

4. Медико-біологічні: стан здоров'я населення.

5. Природні: природна зона, у якій проживає людина; особливості географічного положення відносно моря, гір, екологічний стан території проживання.

Різні країни і регіони світу все ще відрізняються за всім комплексом умов життєдіяльності свого населення. Це є основою для формування різних рекреаційних потреб.

За рівнем реалізації рекреаційно-туристичних потреб усі країни можна поділити на декілька груп. Вони визначаються загальним рівнем їх соціально-економічного розвитку. За ним усі держави планети об'єднуються у три групи: високо розвинуті країни, середньо розвинуті та ті, що розвиваються.

Рекреаційні потреби в Україні формуються під впливом таких чинників, як рівень доходів населення, культурно-освітній рівень, стан здоров'я. Несприятлива демографічна ситуація призводить до постійного збільшення частки людей похилого віку зі специфічними рекреаційними потребами. Тому, основною рекреаційною потребою населення України все більше стає потреба в лікуванні. Задовольняється ця потреба, за оцінками спеціалістів, менш як на 10%.

Фактично кожен громадянин будь-якої держави має усвідомлену чи неусвідомлену потребу у вивченні своєї країни, мандрівках і екскурсіях рідним краєм. Ця потреба в Україні задовольняється дуже слабо. Лише четверо з кожних 100 громадян України беруть участь у турах по рідній землі.

Запитання для самоперевірки

1. Дайте визначення рекреаційної діяльності. Що таке рекреаційне заняття?
2. Які особливості лікувально-курортної рекреаційної діяльності?
3. Чому, на вашу думку, оздоровчо-спортивний вид рекреаційної діяльності є найрізноманітнішим?
4. Що вам відомо про специфіку пізнавальної рекреаційної діяльності?
5. Дайте визначення поняттю «тип рекреаційної діяльності». Наведіть приклади.
6. Дайте визначення поняттю «цикл рекреаційної діяльності». Який практичний сенс має визначення і дотримання циклів рекреаційної діяльності?
7. Які основні тенденції притаманні сучасному етапу розвитку рекреаційної діяльності?
8. Який практичний і науковий зміст має класифікація рекреаційної діяльності? Назвіть основні класифікаційні ознаки рекреаційної діяльності.
9. Як ви розумієте поняття «рекреаційні потреби»?
10. Чим зумовлюються регіональні відмінності в рекреаційних потребах?
11. Назвіть чинники, під впливом яких формуються рекреаційні потреби в Україні.
12. Що є основною рекреаційною потребою в Україні?
13. На які групи можна поділити країни світу за рівнем реалізації рекреаційних потреб?
14. Охарактеризуйте співвідношення і взаємозалежність індивідуальних, групових і суспільних рекреаційних потреб.
15. Назвіть приклади екстенсивного підходу до реалізації власних рекреаційних потреб.

Рекомендована література: 1-2, 5-11, 16-17, 20, 22, 24-26, 28

Тема 5. Теоретичні основи оцінки рекреаційного потенціалу. Рекреаційні умови і рекреаційні ресурси

План

1. Зміст понять «рекреаційні умови» та «рекреаційні ресурси».
2. Основні підходи до класифікації рекреаційних ресурсів.
3. Оцінка рекреаційних ресурсів: методи та підходи.
4. Природні рекреаційні ресурси.
5. Історико-культурні рекреаційні ресурси.
6. Соціально-економічні рекреаційні ресурси.
7. Поняття про рекреаційний потенціал території.
8. Рекреаційне навантаження на природні рекреаційні комплекси. Проблеми вивчення рекреаційної ємності території.

Рекреаційні умови являють собою сукупність компонентів і властивостей природного середовища, які сприяють рекреаційній, але при цьому не є її матеріальною базою.

Покомпонентний аналіз рекреаційних умов дає змогу виявити сприятливі або несприятливі умови рельєфу, геологічної будови, клімату, внутрішніх вод, морів, рослинного і тваринного світу, ґрунтового покриву. Географічність рекреаційних природних умов виявляється в їх просторово-територіальному поширенні та поєднанні. Рекреаційну географію цікавлять не лише кількісні та якісні характеристики ландшафту, а й природні чи антропогенні процеси. Вони теж можуть суттєво впливати на розвиток рекреації і туризму. Вимоги до якості довкілля, стану природних умов в рекреації набагато вищі, ніж в усіх інших сферах господарської діяльності.

Рекреаційні ресурси – об'єкти і явища природного та антропогенного походження, що мають сприятливі для рекреаційної діяльності якісні і кількісні параметри і виступають матеріальною основою для територіальної організації оздоровлення і лікування людей, формування і спеціалізації рекреаційних районів (центрів) та забезпечують їх економічну ефективність. Головною властивістю рекреаційних ресурсів є здатність відновлювати і розвивати духовні та фізичні сили людини.

У «Туристському термінологічному словнику» наведене таке трактування туристичних ресурсів: «Ресурси туристські – природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, з об'єктами туристичного показу включно, а також інші об'єкти, здатні задовольняти духовні потреби туристів, сприяти відновленню та розвитку їх фізичних сил. Вони є доступними для ознайомлення і використання незалежно від форми власності. Природні та антропогенні геосистеми, тіла та явища природи, артефакти, які мають комфортні властивості і споживчу вартість для рекреаційної діяльності і можуть бути використані для організації відпочинку та оздоровлення певного контингенту людей в певний фіксований час за допомогою технології та наявних матеріальних можливостей.»

Туристичні ресурси – це частина туристсько-рекреаційного потенціалу певної території, яка включена до складу туристичного продукту і підлягає реалізації з туристичною метою.

Поняття «туристичні ресурси» і «рекреаційні ресурси» використовуються як синоніми, оскільки туризм є мобільною формою рекреаційної діяльності. Саме наявність та територіальна локалізація, перш за все, природних та культурно-історичних ресурсів визначає туристсько-рекреаційну спеціалізацію певних територій.

Єдиної загально визнаної класифікації рекреаційних ресурсів не розроблено, більшість існуючих класифікацій, представлених різними авторами в різні часи, можна поділити на два основні різновиди в залежності від того, під яким кутом зору розглядаються в них рекреаційні ресурси:

- класифікації, в основі яких лежать уявлення про походження рекреаційних ресурсів, тобто генетичний підхід;

- класифікації, в яких рекреаційні ресурси поділяються за використанням, в залежності від певних видів рекреаційної діяльності (ситуативний підхід).

Любіцева О.О. виділяє наступні підходи до класифікації рекреаційних ресурсів:

- 1) сутнісний (за предметною сутністю ресурсу);
- 2) діяльнісний (за характером використання в туризмі);
- 3) атрактивний (за мірою та формою залучення до туристичної діяльності);
- 4) ціннісний, оснований на унікальності даного ресурсу;
- 5) функціональний, оснований на неповторності туристичних умов і ресурсів в поєднанні з комплексністю їх використання;
- 6) еколого-економічний (за споживчою вартістю ресурсу).

До *природних рекреаційних ресурсів* належать природні та природно-антропогенні геосистеми, природні об'єкти, явища і процеси, які володіють внутрішніми і зовнішніми властивостями й характерними рисами для організації сезонної або цілорічної рекреаційної діяльності і служать або можуть служити для організації відпочинку, туризму, лікування і оздоровлення людей. До них належать лікувальні та оздоровчі чинники багатоцільового призначення (ліси, лікувальні кліматичні місцевості, поверхневі води), лікувальні речовини (мінеральні води, грязі, озокерит), а також рекреаційні властивості гірських і передгірських ландшафтів, заповідних територій. У рекреаційній географії їх оцінка завжди здійснюється крізь призму географічного положення території.

Історико-культурні рекреаційні ресурси включають пам'ятки історії, архітектури, археології, місця, які пов'язані з життям і діяльністю видатних історичних осіб, території, де збереглися яскраво виражені етнографічні особливості, культові споруди, музеї, картинні галереї тощо.

Соціально-економічні рекреаційні ресурси включають матеріально-технічну базу рекреаційних об'єктів, частину матеріального виробництва, яка безпосередньо забезпечує потреби рекреації, об'єкти інфраструктури, а також трудові ресурси, зайняті в рекреаційному господарстві.

Поняття «рекреаційні ресурси» є не лише географічним, а й історичним. Тому з часом виникали, виникають і будуть виникати все нові види рекреаційних ресурсів.

Для рекреаційної географії велике значення має комплексна і спеціалізована оцінка рекреаційних ресурсів території. Оцінюються рекреаційні ресурси якісно,

кількісно, бально і вартісно. Оцінка рекреаційних ресурсів буває диференційною та інтегральною.

Основними характеристиками для оцінки історико-культурних ресурсів виступають: інформативність, атрактивність, місце у світовій і вітчизняній культурі, стійкість (ємність) культурного комплексу, стабільність.

Облік стану природних ресурсів і визначення їх народногосподарського значення базуються в Україні на *системі природноресурсних кадастрів* – сукупності відомостей про кількісний і якісний стан природних ресурсів, їх економічну оцінку.

Рекреаційно-ресурсний потенціал – сукупність природних, історико-культурних та соціально-економічних умов організації рекреаційної діяльності на певній території.

Теоретичні аспекти поняття «рекреаційний потенціал» висвітлені в роботах Н.С. Мироненка та І.Т. Твердохлебова, В.М. Шумського, М.С. Нудельмана, О.І. Шаблія тощо. При цьому, в одних випадках дане поняття розглядається як сукупність всіх передумов для організації рекреаційної діяльності на певній території, в інших – як максимальна продуктивна спроможність рекреаційних ресурсів, яка виражається кількістю рекреаційного ефекту, який можна отримати під час рекреації, або спроможністю рекреаційних ресурсів до відновлення і витримування певних рекреаційних навантажень з урахуванням екологічних критеріїв.

Природокористування – це основна форма взаємодії суспільства і природного середовища, яка реалізується через систему заходів, спрямованих на освоєння, використання, перетворення, відновлення і охорону природних ресурсів, і відображає зв'язки між виробництвом, населенням та оточуючим середовищем. В процесі рекреації природа виступає одним з провідних чинників відпочинку і оздоровлення, відновлення фізичних і нервово-психічних сил людини. Історична закономірність взаємодії суспільства і природи проявляється в розширенні впливу людини на природу при зростанні темпів економічного розвитку й усвідомленні необхідності збереження природного середовища як основи існування людства.

Рекреаційне природокористування *відзначається рядом специфічних особливостей:*

- орієнтоване на використання природних ресурсів, тому для отримання рекреаційних послуг споживач повинен дістатися до місця знаходження рекреаційних ресурсів, що викликає значні міграційні потоки;

- споживання рекреаційних ресурсів відбувається в місці їх локалізації і не супроводжується їх вилученням з природного середовища;

- природні ресурси є провідним чинником, який визначає рекреаційне використання території (від того, яким набором природних ресурсів володіє територія, залежить організація видів і форм рекреаційної діяльності);

- на долю рекреації припадає провідна роль у використанні природних комплексів та їх елементів, які раніше не були задіяні у господарському обігу (гірські території, особливі ландшафти, печери і порожнини, гейзери, водоспади, підводний світ);

- рекреація – це багатоцільовий вид природокористування.

Рекреаційне природокористування являє собою цілісний процес, що поєднує в собі організацію рекреаційної діяльності на основі використання природних ресурсів і умов, задоволення рекреаційних потреб населення і попередження негативних змін у довкіллі під впливом рекреаційної діяльності. Рекреаційне природокористування має певні регіональні особливості і має розглядатися у контексті регіональної господарської діяльності.

Головним завданням рекреаційного природокористування на сьогодні повинно виступати вивчення структури, динаміки та прогноз розвитку ландшафтів, як природних, так і культурних, у відповідності до інтересів рекреантів.

Функціональна модель рекреаційного природокористування концентрується навколо природного комплексу. Стан природного комплексу вимірюється такими параметрами, як площа, ємність, навантаження (осіб/га) і характеризується специфічними властивостями: стійкість, стабільність, атрактивність, надійність.

Рекреаційне природокористування має три основні функції. *Соціальна функція* рекреаційного природокористування – це задоволення специфічних потреб населення у відпочинку, оздоровленні, спілкуванні з природою, що сприяє зміцненню фізичного і розумового здоров'я суспільства. *Економічна функція* полягає у відновленні робочої сили. Завдяки рекреації підвищується працездатність, збільшується фонд робочого часу, що сприяє зростанню продуктивності праці. До економічної функції належать також розширення сфери застосування праці й прискорений розвиток соціальної і виробничої інфраструктури на територіях інтенсивного рекреаційного природокористування. *Природоохоронна функція* полягає в попередженні деградації природних рекреаційних комплексів під впливом антропогенної діяльності, в тому числі і рекреаційної.

Стихийне рекреаційне освоєння може призводити до повної втрати природними комплексами їх лікувальних, оздоровчих, пізнавальних, естетичних чи інших, цінних з точки зору рекреації, властивостей. Ці процеси мають назву рекреаційної дигресії. Виділено 5 стадій дигресії природних комплексів: корінні незмінні, мало змінні, помірно змінні, сильно змінні, дигресія.

Границя стійкості природного комплексу, тобто межа, після якої настають незворотні зміни, проходить між третьою і четвертою стадіями. Незворотні зміни в природному комплексі починаються на четвертій стадії, а загроза загибелі лісових насаджень – на п'ятій стадії.

Рекреаційне навантаження – це показник безпосереднього впливу рекреантів та функціонування рекреаційного господарства на природні комплекси. Воно обчислюється за кількістю рекреантів, які відвідали певну ділянку природного комплексу за одиницю часу.

Розрізняють допустимі (оптимально та гранично допустимі) і деструкційні (критичні та катастрофічні) рекреаційні навантаження. При допустимих навантаженнях у природі зумовлюються зміни зворотного характеру, ландшафтні комплекси здатні до самовідновлення, але при цьому втрачаються деякі ландшафтні елементи і взаємозв'язки (в лісових ландшафтних комплексах,

наприклад – зрідження деревостану і підросту, збіднення видового складу травостою). При критичних і катастрофічних рекреаційних навантаженнях відбуваються незворотні зміни її просторово-часової структури.

Визначення величин рекреаційних навантажень проводиться разовими вибірковими методами – моментним і хронометричним. Можна використовувати також розрахункові методи, розроблені для конкретних соціальних і природних умов на основі емпірично встановлених п'яти стадій рекреаційних дигресій.

Під **рекреаційної ємністю** розуміють число осіб (рекреантів), які без істотного збитку для природного комплексу можуть знаходитися на певній території за одиницю часу.

Економічні інструменти охорони природи доповнюються адміністративно-правовими та полягають у виборі оптимального з можливих варіантів багатоцільового природокористування. Основою дії адміністративно-правового механізму рекреаційного природокористування виступає впровадження системи обмежень, яке викликане ненормованим рекреаційним використанням ландшафтів, що часто призводить до порушення ґрунтового і рослинного покривів, погіршення умов проживання і безпосереднього винищення диких тварин, забруднення середовища, порушення зв'язків у біогеоценозах.

Іншим інструментом охорони природи виступає платне природокористування. Плата за надані послуги диференціюється в залежності від якісного і кількісного стану рекреаційних ресурсів, їх поширеності, цінності, унікальності, дефіцитності, ефективності, можливості відновлення, доступності, комплексності, продуктивності, вартості і частки витрат, пов'язаних з утриманням об'єкта.

Запитання для самоперевірки

1. Поясніть співвідношення понять «рекреаційні ресурси» та «умови рекреаційної діяльності».
2. Які чинники впливають на визначення поняття «рекреаційні ресурси»?
3. Чому географічне положення є нині найбільшим ресурсом розвитку?
4. Що є головною властивістю рекреаційних ресурсів?
5. Які є види класифікацій рекреаційних ресурсів?
6. Що належить до природних рекреаційних ресурсів?
7. Що включають історико-культурні рекреаційні ресурси?
8. Назвіть складові соціально-економічних рекреаційних ресурсів.
9. Якими методами оцінюються рекреаційні ресурси?
10. Назвіть підходи до визначення рекреаційного потенціалу.
11. Дайте визначення поняттю «рекреаційне природокористування».
12. В чому виявляється вплив рекреаційної діяльності на природне середовище?
13. Назвіть шляхи запобігання деградації природних комплексів при рекреаційному використанні території.
14. Охарактеризуйте основні функції рекреаційного природокористування.
15. Сутність поняття «рекреаційна дигресія», її стадії.
16. З якою метою проводиться функціональне зонування рекреаційних територій?
17. Який зміст поняття «рекреаційне навантаження», якими методами воно вимірюється?

Рекомендована література: 1-3, 7-12, 16, 22, 24, 28

Тема 6. Територіальні рекреаційні системи

План

1. Наукові основи вивчення ТРС.
2. Суть поняття «територіально-рекреаційна система».
3. Чинники формування ТРС.
4. Властивості ТРС.
5. Типологія ТРС.
6. Оцінка впливу природних та соціально-економічних чинників на формування ТРС.

Оскільки рекреаційна діяльність має територіальний характер, що визначається географічною вибірковістю рекреаційних занять та просторовою нерівномірністю розповсюдження природних та історико-культурних комплексів, було запропоновано використовувати термін територіальна рекреаційна система (ТРС). Базову модель ТРС було запропоновано В.С. Преображенським та Л.І. Мухіною.

Територіальна рекреаційна система – це просторово організована на території певного таксономічного рангу сукупність рекреаційних установ, які функціонують на основі використання ресурсів цієї території і просторово-територіально між собою поєднані. Це специфічна соціально-географічна система, яка складається з взаємопов'язаних елементів (підсистем): органів управління, рекреантів, природних та історико-культурних комплексів, технічних систем, обслуговуючого персоналу і характеризується, як функціональною, так і територіальною цілісністю. Дана модель значно відрізнялась від інших геосистем, які використовувались в географії, тим, що до неї було введено специфічний блок – група відпочиваючих, що надало їй антропоцентричного характеру. ТРС є відкритою системою, із зовнішнього середовища в неї надходять інформація, речовина, енергія та самі рекреанти.

Для сформованої ТРС як міжгалузевого утворення необхідно мінімум п'ять функціональних галузей та їх груп:

1. Група галузей, які виконують основну функцію системи (центральне ядро системи).
2. Група галузей переважно виробничого обслуговування ядра ТРС. Вона представлена будівництвом, транспортом, торгівлею, культурним обслуговування тощо.
3. Галузі, які включають систему навчальних закладів, що готують спеціалістів вищої і середньої кваліфікації для курортно-туристичного господарства і сфери відпочинку.

4. Спеціалізовані органи управління, які отримують інформацію про стан інших підсистем ТРС, дають вказівки, що стосуються питань оптимального функціонування і подальшого розвитку ТРС.

Властивості ТРС: різноманітність, комфортність, ємність, динамічність, надійність, ефективність, стійкість, ієрархічність.

Типізація ТРС – це процес виділення їх типів і створення логічно обґрунтованої типології. Тип ТРС може виділятися в залежності від тих чи інших суттєвих особливостей систем. Узагальнюючи існуючі підходи на сучасному етапі, можна виділити такі класифікаційні ознаки та відповідні ним види ТРС:

за значенням: регіонального, загальнодержавного, міжнародного значення;

за часом проведення рекреаційних занять: довготривалої та короткотривалої рекреації;

за типом місцевості розташування: урбанізовані ТРС (міста-курорти, міста-екскурсійні центри) та неурбанізовані ТРС (природні парки, національні парки, природоохоронні території);

за віддаленістю від споживачів: ближні, віддалені;

за функціональними типами: лікувальні, оздоровчі, спортивні та пізнавальні.

Основними об'єктами ТРС різних рангів можна вважати виокремлені В. Стафійчуком (2006) таксономічно ранговані рекреаційні території:

1) рекреаційний пункт (окремий санаторій, будинок відпочинку, готель, кемпінг);

2) рекреаційний центр (Кирилівка, Ворохта, Давос, Сан-Ремо тощо);

3) рекреаційний вузол (Велика Ялта, курортполіс «Трускавець», Карлові Вари тощо);

4) рекреаційний підрайон, який складається з одного або кількох курортів одного профілю з відповідними рекреаційно-туристичними зонами. Він формується в Україні у межах адміністративних районів (Судацький, Алуштинський);

5) рекреаційний район або комплекс – цілісна у транспортному плані територія з однаковою профілем курортів, центрів туризму і зон відпочинку, які базуються на певному типі природно-географічних умов (рекреаційний комплекс Закарпатської області);

6) рекреаційний регіон (Кримський, Карпатський, Французький середземноморський, Флоридський чи Каліфорнійський у США тощо).

Запитання для самоперевірки

1. Дайте визначення територіальної рекреаційної системи.

2. На основі чого здійснюється типізація ТРС? Які типи ТРС вам відомі?

3. Опишіть підсистему «обслуговуючий персонал», його взаємозв'язки з іншими підсистемами.

4. Що входить в управлінський блок ТРС?

5. Визначте значення підсистеми природних та історико-культурних комплексів.

6. Охарактеризуйте підсистему «група відпочиваючих» в ТРС.

7. Дайте коротку характеристику властивостей ТРС.

Рекомендована література: 1-2, 7-11, 13, 18, 20-23

Тема 7. Галузева рекреаційна географія

План

1. Галузева структура рекреаційної географії.
2. Умови та чинники розвитку різних галузей рекреаційної географії.
3. Класифікаційні одиниці рекреаційної галузі.
4. Лікувально-курортне господарство.
5. Діловий туризм.

Класифікаційною одиницею будь-якої галузі є підприємства, організації, що характеризуються єдністю виконуваних функцій, визначеною адміністративною відособленістю і технічною однорідністю. За ознакою кінцевого споживання матеріальних і нематеріальних благ можна було б віднести всі підприємства, послугами яких користуються рекреанти, до рекреаційної галузі.

Для уточнення поняття рекреаційної галузі Н.С. Мироненко, І.Т. Твердохлебов (1981) розділили підприємства, що обслуговують рекреантів, за ступенем зв'язку з власне рекреаційною діяльністю на первинні, вторинні і третинні.

1. Первинні підприємства безпосередньо обслуговують рекреантів. Основною формою таких підприємств у світовій практиці є бюро подорожей і екскурсій. Вони діють у місцях постійного проживання рекреантів, забезпечують їх точною інформацією про рекреаційні райони і транспортні засоби, якими вони можуть скористатися, укладають договори з бюро подорожей рекреаційних районів про розміщення рекреантів даного населеного пункту, організують екскурсії, подорожі і т.п. У функції бюро подорожей в рекреаційних районах входить розміщення рекреантів у готелях, організація екскурсій, контроль за виконанням умов договору забезпечення послугами рекреантів.

До первинного відносяться транспортні підприємства, що забезпечують перевезення рекреантів від постійного місця проживання до рекреаційного району й обернено, а також пересування усередині рекреаційного району.

До цього виду належать також підприємства розміщення (туристичні бази, готелі, бази відпочинку, будинки відпочинку, санаторії і т.п.) підприємства суспільного харчування для рекреантів.

2. Вторинні підприємства. До них відносяться підприємства життєзабезпечення – це мережа суспільного харчування, роздрібної торгівлі, комунального і побутового обслуговування населення, внутрішній транспорт і неспеціалізований на туристичних перевезеннях зовнішній транспорт, будіндустрія.

Їхня приналежність до рекреаційної галузі визначається рівнем рекреаційної спеціалізації, з урахуванням співвідношення використання підприємств рекреантами і місцевими жителями.

3. Третинні підприємства – це підприємства, що відносяться до інших галузей господарства, але втягнуті в рекреаційне обслуговування. Саме через ці підприємства рекреаційна галузь впливає на інші галузі на загально районному і загальнодержавному рівні. Це, як правило, підприємства промисловості і сільського господарства, що обслуговують усе населення, але задовольняють і

потреби населення, вони виготовляють туристський інвентар, спорядження, спеціальні туристичні засоби пересування й ін.

Рекреаційний туризм структурують на лікувальний і відпочинково-оздоровчий. Ці підвиди відмінні, але доповнюють один одного. Однак центральне місце в рекреаційному туризмі посідає лікувальний (курортно-лікувальний або лікувально-оздоровчий) туризм, який вважають традиційним видом, що розвивається в районах зі сприятливим кліматом і з наявністю лікувальних ресурсів або в місцях, де розроблені технології лікування тих чи інших захворювань. Сьогодні вони перетворюються на поліфункціональні оздоровчі центри.

До особливостей лікувального туризму належать: необхідність тривалого лікування на курорті; висока вартість лікувального туризму; переважання людей старшого віку.

Курорт – це місцевість, що має відповідні лікувальні умови і ресурси, які використовуються для лікування й оздоровлення людей певною господарською структурою.

Лікувально-курортні установи поділяються на типи:

а) за особливостями наявних природних умов і ресурсів (бальнеологічні, грязьові, кліматичні, кумисолікувальні тощо);

б) характером оздоровчого впливу на людину (лікувальні, реабілітаційно-коригуючі, рекреаційно-профілактичні). Сьогодні зростає функція курортів, спрямована на профілактику захворювань, оздоровлення, поліпшення функціонального стану практично здорових людей.

Всесвітньо відомі бальнеологічні курорти має Чехія, Словаччина, Угорщина, Німеччина, Франція, Бельгія, Польща. Перша бальнеолікарня з відповідним житловим фондом для відпочиваючих в Україні виникла на курорті Немирів Львівської області ще у 1814 р. У 1827 р. заснована перша грязелікарня у м. Саки.

Оздоровчо-спортивна діяльність є однією з найдоступніших і наймасовіших форм рекреації. Її роль буде постійно зростати, зважаючи на зменшення фізичної рухливості та активності людей. Спортивно-оздоровчий туризм здійснюється шляхом подолання певної відстані, території, маршруту активним способом, покладаючись на власні вольові та фізичні зусилля.

За видами, спортивний туризм поділяється на: пішохідний, гірський, водний, лижний, спелеотуризм, велосипедний, вітрильний, авто-, мототуризм, кінний тощо.

У спортивному туризмі основний результат занять – спортивне вдосконалення, включаючи фізичне й духовне вдосконалення людини в природних умовах, оздоровлення; фізичний і духовний розвиток людини; естетичне та морально-вольове виховання; пізнання історії та сучасності, культур та звичаїв місцевого населення; дбайливе відношення до природи та поваги до національних традицій.

Пізнавальний аспект наявний практично в усіх видах рекреаційної діяльності. Тому важко виокремити суто пізнавальні види рекреаційної діяльності, які б не поєднувалися з лікуванням, активним туризмом і розвагами. Нині всі види рекреаційної діяльності все більше переплітаються між собою. Пізнавальний

туризм екскурсійного спрямування особливо розвивається на території Європи та Азії, в місцях з багатою історією, культурою та архітектурою.

Особливе місце в пізнавальній рекреаційній діяльності відіграє релігійний туризм. Крім суто пізнавального, він має виховне, місіонерське значення. Світовими центрами паломництва є Ватикан, Мекка, Медина, Єрусалим, Тибет. Релігійний туризм в Україні доволі швидко і стабільно розвивається.

Екологічний туризм – один із видів туризму, який здійснюється в екологічно збереженому людиною природному середовищі з метою пізнання природи і відпочинку. Він ґрунтується на природних багатствах, любові до природи, бажанні її пізнати з метою захисту і примноження біологічного різноманіття. Міжнародна організація з екотуризму (TIES) визначає його як відповідальну подорож у природні регіони, які зберігають природне довкілля та підтримують добробут місцевого населення.

Діловий туризм – це поїздки, пов'язані з виконанням фахових обов'язків з метою відвідування об'єктів, що належать фірмі або становляють для неї певний інтерес називаючись бізнес-поїздками.

До сфери ділового туризму зараховують організацію різних конференцій, семінарів, симпозіумів, а також виставки, ярмарки, а дехто з дослідників – і «човниковий» туризм, який здійснюють дрібні оптові торговці задля закупок або продажу дрібних партій популярних товарів. Такі короткотермінові поїздки можуть відбуватися в середині країни або навіть за її межами. Поруч із поїздками на конгреси та виставки до ділового туризму фахівці відносять інтенсивтури. Поняття «інтенсивний» пояснюється як спонукальний, заохочувальний. У польській літературі його ще називають «мотиваційним». Під цим видом туризму розуміють поїздки у вигляді заохочень за досягнуті успіхи в роботі, започатковані у 60-х роках в США. Приблизно через 15-20 років вони стали популярними в Європі, а згодом – в азійських країнах. Заохочувальні тури нині вважають маркетинговими та менеджерськими інструментами для досягнення мети.

Особливістю ділового туризму є те, що це зазвичай дороговартісні поїздки, яким відповідають послуги найвищого класу і на яких впливає чинник сезонності.

Діловий туризм (Business Travel) – один із напрямків сучасного туризму, що найбільш швидко розвивається останнім часом. Це один із найперспективніших напрямів сучасного туризму. Він є найбільш прибутковим і має величезне значення для приймаючої країни з економічної точки зору.

Світові виставкові центри представлені у Німеччині, Австрії, Великобританії, Франції. Основними виставковими центрами столиці є НВЦ «Експоцентр України», «Київський міжнародний контрактний ярмарок», «АККО», «Автоекспо», «АККО Інтернешнл» та ін. Найбільші регіональні виставкові центри – це «Гал-ЕКСПО» (Львів), «Морські технології» (Одеса), «К. І.» (Харків).

Окремі види туризму, наприклад діловий, конгресовий, міський і приміський, значною мірою є розважальними. Однак є і суто розважальні види рекреаційної діяльності. До них у першу чергу належить гральний бізнес.

Запитання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняттю «курорт». На які типи вони поділяються?
2. Що таке спортивно-оздоровчий туризм?

3. Назвіть види оздоровчо-спортивної діяльності, які мають найбільші перспективи.
4. Назвіть основні райони спелеотуризму.
5. Поміркуйте, чи зростає пізнавальний аспект у рекреаційній діяльності?
6. Яке значення релігійного туризму?
7. Дайте визначення екологічного туризму.
8. Які особливості розвитку ділового туризму?

Рекомендована література: 2, 5-11, 15, 17-20, 22, 30

Змістовий модуль II. Рекреаційне районування

Тема 8. Теоретичні основи рекреаційного районування

План

1. Загальні засади та принципи рекреаційного районування.
2. Мета рекреаційного районування.
3. Таксономічні одиниці рекреаційного районування.
4. Рекреаційний район як основна одиниця районування. Характерні властивості рекреаційного району.
5. Ознаки рекреаційних районів і методика їх виділення.
6. Таксономічні одиниці рекреаційного районування нижчого таксономічного рангу.

Рекреаційне районування – поділ території на певні таксономічні одиниці, що відрізняються спеціалізацією рекреаційного обслуговування, структурою рекреаційних ресурсів і напрямками їх освоєння та охорони.

Значення районування виявляється у чотирьох аспектах. *Соціальний аспект* полягає у тому, що воно проводиться з метою забезпечення оптимального функціонування ТРС і використання її цільової функції; *економічний* – в координації розвитку рекреаційного обслуговування з іншими господарськими системами; *географічний* – у виявленні особливостей територіального поділу праці у сфері рекреації та туризму, прогнозуванні перспективних функцій районів, закономірностей рекреаційного освоєння; *екологічний аспект* полягає у вивченні й створенні умов для раціонального використання, збереження та охорони рекреаційних ресурсів.

У завдання районування входить не тільки виділення мережі районів, але також і пояснення причин відмінностей між районами, прогнозування еволюції районів та обґрунтування шляхів управління ними.

Рекреаційне районування проводиться в різних масштабах з метою:

- визначення рекреаційного потенціалу частин країни для економічного обґрунтування перспективних планів розвитку господарства;
- з'ясування можливостей організації відпочинку населення на території окремих областей для їх районного планування;
- розміщення конкретних рекреаційних об'єктів у вже запланованих зонах відпочинку і складання їх детального планування.

Основою для виокремлення різних регіонів, районування тієї чи іншої частини нашої планети або окремої країни є відмінності одних територій від інших. За

найзагальнішими критеріями ці відмінності можна об'єднати в три групи: природні, історичні та соціально-економічні.

Поняття «район» і «регіон» у більшості випадків навіть у науковій літературі вживаються як синоніми. Водночас між ними є очевидні відмінності. Поняття «**район**» переважно застосовується для означення місцевості, що вирізняється за географічними, економічними, адміністративними та іншими ознаками. По-перше, його використовують для позначення району, області, території, частини країни, що характеризуються сукупністю природних або історико-географічних умов і національним складом населення. По-друге, визначення району як групи країн, які становлять окремих регіон, мають подібні рекреаційні ознаки, що відрізняють їх від інших територій, найбільш придатне для вживання саме у рекреаційній географії.

Поняття «**регіон**» включає не лише суходіл, материки та острівні ділянки нашої планети, а й водні простори, тобто він може складатися з суходільної території й акваторії.

Термін «**регіоналізація**» за О. Шаблієм вживається у двох значеннях: як процес наукового обґрунтування регіону (регіонів), визначення його (їхніх) просторових меж і складу та загальних рис; як реальний поділ земної поверхні, зосереджених на ній елементів суспільства чи суспільства в цілому на окремі великі частини. Регіоналізація буває інтегральною та спеціальною.

Вперше рекреаційне районування в СРСР було здійснене школою професора В.С. Преображенського (Інститут географії Академії наук СРСР) в 1973 р. і уточнено в 1980 р. Тоді вся територія СРСР по мірі розвиненості була розділена на 4 зони і 20 районів. Через 5 років, велику деталізацію до рекреаційного районування вніс І.В. Зорін, розбивши територію СРСР на 5 зон і 31 район.

Проблема рекреаційного районування України, починаючи з 70-х років розроблялася науковцями Київського науково-дослідного і проектного інституту містобудування, Інституту географії НАН України, а також Київського, Львівського, Сімферопольського університетів. Схеми рекреаційного районування постійно доповнюються. Вітчизняна регіоналістика представлена видатними українськими вченими С. Рудницьким, А. Синявським, В. Садовським, О. Шаблієм, О. Бейдиком.

Рекреаційне районування відповідає таким загально-географічним принципам:

- об'єктивність – районоутворювальні ознаки повинні відображати конкретні характеристики території;
- багатоаспектність – зумовлена різноманітністю видів рекреації, які є складниками рекреаційної галузі;
- конструктивність – визначається чітко поставленими перед районуванням завданнями;
- ієрархічність – уможливорює розподіл території за різними таксонами (зони, райони, підрайони тощо), які перебувають у взаємозв'язку і взаємозалежності;
- генетичність (райони виділяють на основі історичного аналізу територіальної організації рекреаційного господарства та прогнозування його розвитку);
- ступінь рекреаційного освоєння території;
- єдність з адміністративно-територіальним розподілом;

- перспективність освоєння.

Основними ознаками виділення рекреаційних таксонів є:

- характер рекреаційної спеціалізації і ступінь її розвитку;
- рівень рекреаційної освоєності території,
- рекреаційні ресурси та їх територіальні комбінації;
- значення рекреаційних територій у загальній структурі землекористування;
- потужність, територіальне поширення, структура і динаміка рекреаційних потоків;
- виробничі та економічні зв'язки рекреаційних підприємств з іншими галузями;
- наявність рекреаційного вузла (ядра);
- проблеми і перспективи подальшого розвитку.

Основною територіальною одиницею рекреаційного районування є рекреаційний район.

Важливим питанням для районування є виділення його таксономічних одиниць. Існуюча на сьогодні ієрархічна співвідпорядкованість таксономічних одиниць рекреаційного районування досить різноманітна. Науковці дотримуються різних точок зору щодо розмірності та підпорядкування одиниць рекреаційного районування.

Стафійчук В. виділяє такі таксономічні одиниці рекреаційного районування: рекреаційний заклад – рекреаційний центр – рекреаційний вузол – рекреаційний підрайон – рекреаційний район – рекреаційний регіон.

Шаблій О. пропонує наступну ієрархію рекреаційних територій: рекреаційний пункт – рекреаційний центр – рекреаційний вузол – рекреаційний район – рекреаційний регіон – рекреаційна зона.

Не кожен регіон здатний стати туристським, а лише той, в якому є:

- а) необхідні для приймання туристів якісні послуги (трансфер, розміщення та харчування з відповідним рівнем обслуговування);
- б) природні та історико-культурні пам'ятки для залучення туристів, які породжують інтерес людей до даного району і створюють конкуренцію з іншими;
- в) інформаційні системи, що є важливим засобом функціонування регіону на туристичному ринку.

Будь-який туристичний регіон у процесі становлення проходить певний цикл розвитку. Спочатку основними мотивами приїзду в регіон людей є відвідування родичів і друзів, а також ділові поїздки. Потім виникає інтерес до природних та культурних пам'яток відвідуваного регіону. Дані потреби легко задовольняються існуючою сферою обслуговування, і відвідувачі виїжджають з хорошими враженнями. Поступово інформація про якісне обслуговування і пам'ятки поширюється, сприяючи збільшенню потоку туристів. Регіон починає набувати характерних рис туристського: з'являються нові засоби розміщення, заклади харчування, розваг та ін. Інвестиції приносять великий прибуток і, природно, виникають нові додаткові можливості для залучення туристів і їх обслуговування. З'являється необхідність управління, основна мета якого полягає у просуванні регіону на ринку для залучення необхідної кількості туристів. У регіон йде постійний приплив нової робочої сили, в результаті чого відбувається поступова

асиміляція місцевих жителів в їхньому середовищі, що нерідко призводить до втрати місцевої культури та формування нової. Далі йдуть незворотні екологічні зміни, через що регіон втрачає свою привабливість, кількість туристів знижується, порожніють засоби розміщення, прибуток скорочується. Важливо негайно відреагувати на ці зміни шляхом удосконалення політики розвитку туризму через розробку нової програми.

Характеристики, що покладені в основу регіонального поділу світу в туризмі, ЮНВТО:

- географічне розташування;
- наявність та особливості туристично-рекреаційних ресурсів;
- політична ситуація та рівень економічного розвитку країн і рівень життя населення;
- стан туристичної інфраструктури;
- місце туризму в економіці та культурі, державній політиці країн;
- розвиток певних видів туризму;
- спрямування туристичних потоків, їх кількість і кількість грошових надходжень від туризму;
- динаміка розвитку туризму.

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте сутність і завдання рекреаційного районування.
2. Перелічіть основні чинники рекреаційного районування.
3. Чим відрізняються поняття «район» і «регіон»?
4. В яких значеннях вживається поняття «регіоналізація»? В яких країнах і чому розвивалася теорія регіоналізації?
5. Які природно-географічні основи регіоналізації вам відомі?
6. Які таксономічні одиниці рекреаційного районування вам відомі?
7. Дайте визначення рекреаційному району. Назвіть основні ознаки рекреаційних районів.

Рекомендована література: 3-4, 7-11, 14, 17, 19, 23, 26

Тема 9. Рекреаційні регіони світу. Європейський рекреаційний регіон

План

1. Загальна характеристика світового рекреаційного процесу.
2. Міжнародні рекреаційні потоки.
3. Підходи до рекреаційного районування світу.
4. Європейський макрорегіон.
 - 4.1. Склад регіону.
 - 4.2. Чинники, що впливають на розвиток регіону.
 - 4.3. Туристично-рекреаційний потенціал.
 - 4.4. Особливості сучасного розвитку рекреаційного господарства. Спеціалізація рекреаційного господарства.
 - 4.5. Туристичні центри.

Єдиного підходу до рекреаційного районування світу на сьогодні немає. Н.С. Мироненко і І.Т. Твердохлебов виділяють наступні рекреаційні регіони:

Європа, Північна Америка, Латинська Америка, в тому числі Карибський басейн, Африка, Азія, Австралія з Океанією, Близький Схід.

Романов А.А. і Саакянц Р.Г. виділяють такі рекреаційні регіони: Західна Європа, Східна Європа, Північна Америка, Латинська Америка, Південно-Західна Азія (Близький Схід), Південна Азія, Південно-Східна Азія, Центральна й Східна Азія, Африка, Австралія й Океанія.

Воскресенський В.Ю. при вивченні туристичних ресурсів світу пропонує розрізнити територіальні рекреаційні утворення: закордонна Європа (Скандинавські країни, Середземноморська туристична зона, Держави Західної Європи, Альпійські держави Європи, Держави Центральної і Східної Європи); Америка (Північна і Центральна Америка, острівні держави і території Карибського басейну, Південна Америка); Африка (Північна Африка, Південно-Східна і Південна, Західна Африка); Азія і держави Азійсько-Тихоокеанського регіону (Азія, Австралія і Океанія); Росія.

Бейдик О.О. при рекреаційно-туристичному районуванні світу виділяє чотириступеневу систему рекреаційних одиниць. До макрорайонів належать: Європейський з тринадцятьма мезорайонами, Азійський (7 мезорайонів), Африканський (6 мезорайонів), Північноамериканський (2 мезорайони), Центральноамерикансько-Карибський (2 мезорайони), Південноамериканський (4 мезорайони), Австралійсько-Океанійський (2 мезорайони), Антарктичний (3 мезорайони). Аналогічного розподілу території світу при рекреаційному районуванні дотримується і П.О. Масляк.

За Всесвітньою Туристичною Організацією (UNWTO) виділяються наступні рекреаційні регіони: Африка, Америка, Азія й Тихоокеанський регіон, Європа, Близький Схід. Всі регіони, окрім Близького Сходу поділяються на менші таксономічні одиниці:

✓ Американський (Північна, Центральна, Південна Америка та Карибський басейн).

✓ Європейський (Південна, Західна, Північна та Центральна і Східна Європа).

✓ Африканський (Північна, Західна, Центральна, Східна та Південна Африка).

✓ Азійсько-Тихоокеанський (Північно-Східна, Південна, Південно-Східна Азія та Океанія, а також Австралія та Нова Зеландія).

✓ Близькосхідний (країни арабського світу, що розташовані у Північній Африці та на Близькому Сході).

У свою чергу, макрорегіони поділяються на субрегіони, що складаються з певної кількості країн. Згідно з даним регіональним поділом до складу Південноєвропейського мезорайону включені Туреччина, Кіпр та Ізраїль, до Північної Європи – Велика Британія та Ірландія, а до Центральної і Східної Європи також належать Російська Федерація, Казахстан, країни Закавказзя і Середньої Азії.

Європа була й залишається найбільш розвиненим рекреаційним регіоном світу, щороку її відвідує до 60% усіх туристів нашої планети.

Європейський туристичний простір виходить далеко за географічні межі Європи. До складу Південної Європи включені Ізраїль, Кіпр і Туреччина, а до району «Центральна і Східна Європа» додані Російська Федерація, країни Середньої Азії (Киргизстан, Узбекистан, Таджикистан, Туркменістан), Закавказзя (Грузія, Вірменія, Азербайджан) і Казахстан.

Згідно з підходами, запропонованими Всесвітньою туристичною організацією, виділяють п'ять туристичних субрегіонів (районів) у складі Європейського туристичного регіону, серед яких:

✓ *Західноєвропейський туристичний район:* Австрія, Бельгія, Німеччина, Ліхтенштейн, Люксембург, Нідерланди, Франція, Швейцарія.

✓ *Північноєвропейський туристичний район:* Велика Британія, Гренландія, Данія, Ірландія, Ісландія, Норвегія, Фінляндія, Швеція.

✓ *Південноєвропейський туристичний район:* Албанія, Андорра, Боснія і Герцеговина, Ватикан, Гібралтар, Греція, Ізраїль, Іспанія, Італія, Кіпр, Македонія, Мальта, Монако, Португалія, Сан-Марино, Сербія, Словенія, Туреччина, Хорватія, Чорногорія.

✓ *Центрально-східноєвропейський туристичний район:* Азербайджан, Білорусь, Болгарія, Вірменія, Грузія, Естонія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Молдова, Польща, Російська Федерація, Румунія, Словаччина, Таджикистан, Туркменістан, Угорщина, Узбекистан, Україна, Чехія.

Чинники, які сприяли перетворенню Європи на провідний рекреаційний регіон світу:

1. Високий рівень економічного розвитку, доходів та рівня життя населення.
2. Політична та економічна стабільність.
3. Розвинена мережа транспортного сполучення і комунікацій.
4. Географічна близькість європейських країн. Обмеженість території – чинник, що сприяє росту інтенсивності туристичних вибуттів.
5. Значна порізаність берегової лінії й наявність бухт, заток і внутрішніх морів; кліматична комфортність; різноманітність форм рельєфу.
6. Висока щільність міського населення.
7. Значна концентрація історичних, культурних і природних пам'яток на порівняно невеликій території.
8. Велика кількість різноманітних районів зі сприятливими умовами для відпочинку, лікування, організації екскурсій і подорожей.
9. Значний досвід в організації туризму.

Світовими лідерами за витратами на туризм є Німеччина, Франція, Великобританія, Італія, Нідерланди, Росія. Світовими лідерами за доходами від міжнародного туризму є в свою чергу Іспанія, Франція, Італія, Німеччина, Великобританія, Австрія.

Природні туристично-рекреаційні ресурси Європейського туристичного регіону представлені морськими узбережжями та водними об'єктами, бальнеологічними ресурсами, ландшафтними умовами, орографічними, флоро-фауністичними ресурсами.

У межах Європейського регіону сформувалися кілька рекреаційних районів приморського відпочинку. Головний з них – *Середземноморський*. Для нього

характерні: перевага лінійної форми рекреаційного освоєння території (уздовж морського узбережжя), значна роль островів, виражена сезонність туристських потоків з перевагою літнього (купального) сезону, створення переважно великих комплексів з високою концентрацією туристів.

Головні райони міжнародного туризму: в Італії – Італійська Рив'єра, що є продовженням французької, з її лігурійськими й тосканськими пляжами. До найбільш значущих італійських курортів можна віднести Ріміні, що на Адріатичному узбережжі країни. У Греції – острови Егейського моря (Міконос, Родос, Корфу, Крит і Скіатос). В Іспанії – узбережжя Середземного моря, Канарські й Балеарські острови. Особливою популярністю тут користується Коста-Брава. Найпопулярнішими курортними містечками на Коста-Браві вважаються: Бланес, Тосса-де-Мар, Льорет-де-Мар і Пляя-де-Аро. У Франції – Блакитний берег (Французька Рив'єра) із широко відомими морськими курортами: Ніцца, Канн, Антіб. Також у Франції є такі популярні курорти, як Жуан-ле-Пен, Сен-Тропе, острів Корсика та інші.

На один з найважливіших туристичних районів Середземномор'я перетворилося Адріатичне узбережжя Хорватії. Тут знаходяться такі відомі морські курорти, як Дубровник, Спліт. Все більшої популярності набувають середземноморські курорти Туреччини.

Крім середземноморського, в Європі сформувалися ще два приморські туристичні райони. Один з них – на Чорноморському узбережжі, де побудовані великі курортні комплекси: у Румунії – Мамайя, в Болгарії – Золоті піски, Албена, Слинчев Бряг, Несебр, в Україні – узбережжя Одеської області, у Російській Федерації – Сочі, Геленджик, Анапа, у Грузії – Батумі, Чакві тощо.

Попит на рекреаційно-туристичні послуги в Європі призвів до освоєння і менш комфортних узбережь прохолодних морів, які значною мірою задовольняють потреби місцевого населення і дозволяють знімати пікові навантаження з південних регіонів у літній період. Яскравим прикладом такого освоєння є узбережжя Балтійського і Північного морів, де сформовано десятки курортів: в Польщі – Сопот, в Німеччині – Кюлунгборн, у Великій Британії – Брайтон, у Франції – Сен-Мало.

Найвідоміші туристичні острівні архіпелаги: Канарські острови – архіпелаг Королівства Іспанії, розташований в Атлантичному океані, біля північно-західного узбережжя Африки (Марокко й Західна Сахара). До їх складу входять 7 основних островів і 6 невеликих острівців вулканічного походження. Острови отримали свою назву від великих собак, які водилися на островах (лат. canis – «собака»). Курорти островів Тенеріфе, Гран Канарія, Фуертевентура є основними туристичними центрами.

Балеарські острови – автономна область Іспанії. Це архіпелаг із п'яти великих і безлічі малих острівних утворень. Основні курортні острови – Майорка, Менорка, Ібіца і Форментера. На історію і розвиток кожного з них вплинули цивілізації маврів, карфагенян, християн. Тут досі можна бачити стародавні міста-фортеці з акведуками і статуями римських воїнів.

Азорський архіпелаг складається з 9 островів вулканічного походження, розташованих на відстані 2-х годинного перельоту (близько 1500 км) від

узбережжя Європи. Територіально архіпелаг є автономним регіоном Португалії. На о. Піку – прекрасні умови для дайвінгу. Найкращі піщані пляжі – на о-вах Санта-Марія, Фаял і Сан-Мігель.

Найвідоміші річки, озера: р. Дунай – одна з найважливіших річок Європи, протікає вздовж берегів десяти країн (Румунії, Угорщини, Австрії, Сербії, Німеччини, Словаччини, Болгарії, Хорватії, України і Молдови); озера-місця пляжно-купального відпочинку з елементами водного туризму – Балатон, *Угорщина*, Озерний округ, *Велика Британія*, Мазурські озера, *Польща*, Іссік-Куль, *Киргизстан*, озеро Комо, *Італія*, Шацькі озера, *Україна*, Центральна Фінляндія й Озерний край; озера-об'єкти поглядання – Байкал, *Російська Федерація*, Плітвицькі озера, *Хорватія*, озеро Лох-Несс, *Шотландія* та ін.

Водоспади: Деттіфосс, Гульфосс, Селйяландсфосс - *Ісландія*, Вароне, *Італія* та ін.

Ландшафтні ресурси: Стародавній регіон Каппадокія є одним з туристичних центрів *Туреччини* з унікальними вулканічними ландшафтами, каньйонами, печерними і підземними містами. Фінгалова печера, *острів Стаффа*, *Шотландія*, структури якої формувалися протягом палеоцену з потоків лави. К'єраг, *Норвегія* – великий камінь у вигляді горошини, що застряг між двох скель. Сходи тролів – національна туристична дорога, протягнулася серед гірських вершин в *норвезькому регіоні Вестланн*. Язык Троля – кам'яний виступ на горі Ськеггедаль, поблизу м. Одда в *Норвегії*. Виступ підноситься над озером Рінгедалсватн на висоті 350 м.

Бальнеологічні ресурси: Європа має у своєму розпорядженні сприятливі бальнеологічні ресурси й надалі залишається основним регіоном світу в сфері санаторно-курортного лікування, відпочинку та туризму. Курортом номер один у Франції і Європі вважається центр таласотерапії Луї Бобет у Біарріце, що пропонує безліч оздоровчих і лікувальних програм. На узбережжі Нормандії знаходиться центр таласотерапії Альготерм, рекомендований для загального оздоровлення й лікування від «наслідків цивілізації» – стресу й перевтоми. Подібні курси проводяться й на інших французьких курортах – Порник, Ля Біль, Монте-Карло. До них додався великий spa-центр у Монако в готелі Larvotto.

Найбільш затребуваним на ринку СНД є знаменитий курорт Віші (Франція) з питними мінеральними водами, лікувальні властивості яких високо оцінюються фахівцями всього світу. Мінеральний spa-курорт Евіан поєднує два готелі з лікувально-оздоровчим і бальнеологічним центром.

У Німеччині більше 50 кліматичних курортів. У туристів найбільшим попитом користується курорт Баден-Баден. Тут знаходиться найсучасніший у Європі термальний центр – Каракала-Терми й найбільш гаряче джерело Хельквеле («Пекельне джерело») з температурою води до 69°C.

Угорщина входить до п'ятірки світових лідерів за запасами термальних вод, її ще називають країною термальних бань. Тільки в столиці країни, в місті Будапешті, діють 120 природних джерел. Найбільш відома водолікарня «Геллерт» у Будапешті спеціалізуються на лікуванні опорно-рухового апарата. Хевіз є лідером продажів серед угорських курортів. Іншими популярними здравницями є курорти: Хайдусобосло, Егер, Дебрецен, Дюла, Мішкольц, Харькань, Бюкфюрде.

Справжньою оздоровчою перлиною Чехії вважаються Карлові Вари. Курорт розміщений у мальовничому передгірному містечку, в долині річки Тепла. В загальній кількості в цьому місті є 12 мінеральних джерел, які не мають аналогів за своїми характеристиками. Другим за обсягом продажів є курорт Маріанські Лазні з його 40 джерелами «живої води».

Унікальний лікувальний курорт в Туреччині – Памуккале.

Курорти Середньої Азії пропонують можливості для лікування абсолютно всіх захворювань. У Киргизстані вже багато десятиліть функціонують декілька термальних курортів з власною мінеральною водою. Курорт Теплі ключі пропонує відпочиваючим не тільки теплі мінеральні ванни, а й цілюще гірське повітря, прекрасний клімат і дивовижну природу. Курорт Арашан, в безпосередній близькості від Іссик-Атинського родовища мінеральних вод, пропонує ванни з теплою мінеральною водою або ж мулистими грязями.

Ще більша кількість термальних і мінеральних джерел розташована в Таджикистані. Найбільш відомий курорт – це Ходжа-Обіргам, розташований на схилі Гіссарського хребта на висоті майже двох кілометрів. Вуглекислотні курорти Гармачашма або ж Башор пропонують всім бажаючим природні (вапняні) ванни з цілющою мінеральною водою, що мають різну температуру. Узбекистан може запропонувати туристам Ташкентський курорт мінеральних вод – з двома мінеральними джерелами з різним складом – для прийняття мінеральних термальних ванн, що допомагають при великій кількості захворювань, і для пиття.

Важливу роль у розвитку туризму та рекреації в Європейському туристичному регіоні відіграють орографічні ресурси. Головними гірськими системами регіону є Альпи, Піренеї, Апенніни, Карпати, Памір, Великий Кавказ, Алтай, Тянь-Шань та ін., де функціонують гірськолижні курорти світового значення.

Суцільною зимовою казкою відпочинку вважається Австрія. Головні гірськолижні курорти країни – Лех, Цюрс, Санкт-Антон. Один з найстаріших курортів Австрії – Кітцбюель у Тіролі. Саме тут розташований знаменитий на весь світ гірськолижний спуск Штрайф.

Найпрестижніші курорти Італії зосереджені в Доломітових Альпах. Одні з найскладніших і найцікавіших спусків розташовані на курорті Арабба. Ще один вартий уваги курорт – Курмайор, розташований на висоті 1225 м в долині біля підніжжя Монблану. Поруч з Курмайором починається тунель Мон Блан, що з'єднує його з французьким курортом Шамоні. Знаменитий курорт Мерібель у Франції є серцем «Трьох Долин», які були місцем проведення Олімпійських ігор 1992 року. Звідси зручно потрапити на такі відомі гірськолижні курорти, як Куршевель і Валь Торанс.

Респектабельний і дорогий курорт Санкт-Моріц у Швейцарії. У західній частині Лапландії знаходиться фінський гірськолижний курорт Юллас, який посідає перше місце у Фінляндії за перепадом висот і довжиною гірськолижних трас. У Східній Європі широко відомий курорт Ясна у Словаччині, розташований під північними схилами гори Хопок у Низьких Татрах. Найпопулярніший гірськолижний курорт Польщі – Закопане, що є своєрідною «зимовою столицею» країни.

Найбільш характерні особливості рекреаційних потоків в європейському регіоні:

- переважання внутрішньо-регіонального туризму, обмін рекреаційними потоками між європейськими країнами;
- простежується тенденція «антиподності», що виражається в подорожах рекреантів з північних країн на південь;
- концентрація рекреантів навколо Середземноморського басейну;
- значна кількість подорожей у сусідні країни;
- особливістю туристичних пізнавальних маршрутів в регіоні є те, що туристи за одну поїздку відвідують кілька європейських країн.

Серед видів туризму, що одержали розвиток у Європі, виділяються лікувально-оздоровчий, діловий, релігійний, освітній, гірськолижний, пізнавальний, круїзний.

Падіння інтересу до подорожей по Європі серед жителів не європейських країн пов'язують з такими причинами:

- застарілість південноєвропейського продукту (мало кого на сьогоднішній день можна здивувати поїздкою до Греції чи Італії, подорож в ці країни сприймається як звичайна поїздка на море, а не щось надзвичайне, унікальне, нестандартне);
- країни північної Європи, такі як Велика Британія чи Швеція, вважаються дуже дорогими для відвідування;
- соціально-економічні проблеми в країнах Східної Європи не сприяють розвитку туризму в них;
- активне зростання популярності країн Південно-Східної Азії. Недавній економічний і туристичний прорив таких країн Південно-Східної Азії, як Таїланд, В'єтнам, Сінгапур, Філіппіни похитнув і так згасаючий інтерес до Європи.

Перспективи розвитку туризму у Європейському регіоні пов'язані із ширшим залученням туристично-рекреаційних ресурсів східноєвропейських, особливо пострадянських країн, їх інтеграцією до єдиного туристичного середовища і створенням сучасної туристичної інфраструктури.

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте основні тенденції і перспективи розвитку світових рекреаційних потоків у регіон.
2. Розкрийте внутрішню структуру регіону.
3. Назвіть чинники, які найбільше впливають на розвиток рекреаційної діяльності в регіоні.
4. Назвіть чинники, які стримують розвиток рекреації в регіоні.
5. Охарактеризуйте рекреаційний потенціал регіону.
6. Охарактеризуйте особливості розвитку рекреаційного господарства регіону.

Рекомендована література: 3-4, 7-11, 14, 17, 19, 23, 29

Тема 10. Азійсько-Тихоокеанський рекреаційний регіон

План

1. Склад регіону.
2. Чинники, що впливають на розвиток регіону.
3. Туристично-рекреаційний потенціал.
4. Особливості сучасного розвитку рекреаційного господарства. Спеціалізація рекреаційного господарства.
5. Туристичні центри.

Азійський макрорегіон найбільший за площею і найрізноманітніший за історико-культурним та природним потенціалом рекреаційний регіон світу, який в цілому характеризується нерівномірним розвитком туризму по окремих країнах при практичній розвиненості всіх його видів. Розвитку туризму в регіоні сприяють:

- різноманіття природних умов і природних рекреаційних ресурсів;
- значні ділянки території регіону омиваються морями й океанами;
- різноманіття і високий рівень збереження історико-культурних ресурсів;
- знаходження в регіоні світових центрів паломництва таких релігій як буддизм, синтоїзм, конфуціанство;
- швидкі темпи економічного зростання держав, так званих «азійських тигрів», у зв'язку з чим значного розвитку отримав діловий туризм;
- більшість держав приділяють туризму значну увагу і виділяють потужні інвестиції на його розвиток;
- унікальне сполучення культурної і природної екзотичності й сучасних технічних досягнень розвинених країн регіону.

Фактори, що стримують розвиток туризму:

- нерівномірний економічний розвиток різних країн регіону;
- військовий неспокій та політична нестабільність в деяких країнах регіону;
- нерівномірність розвитку інфраструктури як загальної, так і туристичної;
- велика різниця в часі не тільки з іншими регіонами, а й всередині туристичного регіону;
- регіон дуже далеко розташований від країн Америки та Європи, відсутні прямі авіарейси;
- непридатність значної частини територій (пустелі, скелі, гори, джунглі) для організації масового туризму;
- невідповідність деяких країн регіону до прийому туристів;
- можливі природні катаклізми та катастрофи;
- подекуди несприятлива екологічна та епідеміологічна ситуація, хвороби та епідемії.

В межах Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону виділяють чотири туристичні райони:

✓ *Південноазійський туристичний район:* Афганістан, Бангладеш, Бутан, Індія, Іран, Мальдіви, Непал, Пакистан, Шрі-Ланка.

✓ *Північно-Східноазійський туристичний район:* Китай, Монголія, Південна Корея, Північна Корея, Тайвань, Японія.

✓ *Південно-Східноазійський туристичний район:* В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, М'янма, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни.

✓ *Австралія і Океанія:* Австралія, Вануату, Гуам, Кірибаті, Кокосові Острови, Маршалові Острови, Мікронезія, Нова Зеландія, Нова Каледонія, Норфол, Острів Різдва, Острови Кука, Острови Піткерн, Палау, Папуа-Нова Гвінея, Північні Маріанські Острови, Самоа, Соломонові Острови, Тонга, Тувалу, Уолліс і Футуна, Фіджі, Французька Полінезія.

Регіон багато років поспіль демонструє стійку тенденцію зростання на міжнародному ринку туристичних послуг. Починаючи з 90-х рр. ХХ ст. кількість міжнародних туристів в регіоні зросла втричі, і на сьогодні цей регіон посідає другу позицію за кількістю обслуговуваних туристів з часткою ринку, що дорівнює 20% від загальносвітового туристичного потоку. Середні темпи зростання туристичних прибуттів тут найвищі в світі і становлять в середньому 6,8% на рік.

Експерти туризму вважають цей регіон «туристичним напрямом майбутнього». Найбільшу кількість туристів приймає Китай, а також так звані «нові індустріальні країни»: Гонконг, Малайзія, Таїланд). Швидкими темпами розвивається туристична індустрія Китаю, якому експерти пророкують стати провідною туристичною державою – лідером світового туризму у 2020 р. Китай приваблює велику кількість туристів чудовою екзотичною природою, пам'ятками культури, індустрією розваг, високим рівнем сервісу, у той же час регіон генерує близько 75% виїзних туристичних потоків. Найбільшим ринком-постачальником туристів до Китаю та інших регіонів світу є Японія.

Популярність регіону зростає, в основному, за рахунок Японії (політична стабільність, нові авіамаршрути, велика рекламна діяльність, розробка нових інклюзив-турів і сприятливий курс обміну валюти). Крім Японії найбільш популярними місцями призначення в даному регіоні є Гонконг, Сінгапур, Таїланд, Австралія і Південна Корея. Економічний розвиток цих країн дозволив збільшити обсяг внутрішньорегіонального пересування туристів, в той час як міжрегіональні поїздки з Європи і Американського регіону отримали додатковий стимул у вигляді порівняно сприятливого обмінного курсу.

Північно-Східна Азія – 51,8% (лідери – Китай, Гонконг)

Південно-Східна Азія – 36,7% (Малайзія, Таїланд)

Океанія – 5,7% (Австралія, Нова Зеландія)

Південна Азія - 6,8% (Індія)

В регіональному розрізі у 2014 році найсуттєвіший рівень зростання притоку туристів зафіксовано на американському континенті (+7%), в азійсько-тихоокеанському регіоні (+5%), у Європі і країнах Близького Сходу (по +4%), Африці (+2%). В субрегіонах зареєстровано наступні показники зростання: Північна Америка (+8%), Північно-Східна Азія, Південна Азія, Південна і Середземноморська Європа, Північна Європа і Карибський басейн (по 7%).

Притік туристів оцінюється на рівні 1,6 млрд. у 2020, та 1,8 млрд. у 2030 році. При цьому, прогнозований приріст для країн Азії, Океанії, Африки і Близького Сходу становить 5% на рік, порівняно із загальносвітовим показником 4,1%. Лідером із залучення міжнародних туристів, за прогнозами, стане азійсько-тихоокеанський регіон, де притік туристів зросте з 204 млн. в 2010 р. до 535 млн. в 2030 році. Країни Близького Сходу й Африки подвоять цей показник, відповідно, з 61 до 149 млн. та з 50 до 134 млн. осіб. В результаті зросте частка на світовому ринку країн азійсько-тихоокеанського регіону (з 22% у 2010 до 30% в 2030 році), Близького Сходу (з 6 до 8%), Африки (з 5 до 7%), при подальшому скороченні частки Європи (з 51 до 41%) і Південної Америки (з 16 до 14%).

Аналіз статистичних даних Всесвітньої туристичної організації дозволяє виокремити наступні загальні характеристики міжнародного туризму у країнах, що розвиваються: по-перше, притік туристів в один і той же регіон варіює у різних країнах та регіонах країн, що розвиваються; по-друге, більшість туристичних напрямків припадає на країни з середнім рівнем доходу; по-третє, найвищі темпи зростання міжнародного туризму (в контексті обсягів прибуттів) демонструють країни з низьким рівнем доходу; насамкінець, основним джерелом туристичних потоків до країн, що розвиваються, є розвинуті країни.

Пряме зростання ВВП туристичного сектору в 2014 перевищило темпи економічного зростання ВВП у 123 зі 184 країн світу. До країн, де зростання туризму перевершило зростання економіки в цілому, належать Греція і Шрі-Ланка. З 2007 зростання туризму суттєво випереджає темпи зростання економіки в таких країнах, як Сінгапур, Південна Корея, Таїланд, Туреччина й ОАЕ.

Південна Азія стане найбільш швидко зростаючим субрегіоном довгострокового зростання ВВП туризму (зростання до 2025 р. складе 7%). До субрегіонів з прогнозованим зростанням 4,6%-5,6% належать Південно-Східна Азія, Африка на південь від Сахари, Північно-Східна Азія, Північна Африка та Близький Схід. Підвищення зростання в Європі залежатиме від продуктивності ринків із потужним потенціалом до зростання, як Туреччина, і покращеною макроекономічною кон'юнктурою для підвищення внутрішніх витрат. Найшвидшими темпами у сукупному ВВП туризму зростатиме Індія, Китай, Таїланд, Індонезія, Перу та Кенія, а серед невеликих країн, М'янма, Чорногорія, Ангола, Танзанія, Бангладеш, Камбоджа і Мозамбік.

Якщо ж відстежити частку регіонів у сукупному ВВП туристичної галузі, за прогнозами Всесвітньої ради подорожей і туризму та Оксфорд економікс на період 2012-2022 рр., найбільший приріст відбуватиметься за рахунок країн, що розвиваються в азійському регіоні, а саме в північно-східній та південній Азії. При цьому, відзначається потенціал країн Африки на південь від Сахари, чия частка в глобальному ВВП галузі, за прогнозами, подвоїться.

Із прогнозованого зростання зайнятості в галузі туризму у світі в цілому, 62% припадає на азійсько-тихоокеанський регіон (до 2022 року 1,9% зростання щорічно). В галузі туризму в Азії зайнято в сім разів більше людей, ніж у галузі автомобілебудування, в п'ять разів більше, ніж у хімічній промисловості, і майже така ж кількість працівників, що й у галузі освіти регіону.

Основним туристичним ринком є країни Європи (Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, Скандинавські держави), США й Канада. Велику частку (4/5) становить внутрішній туризм.

Найбільш популярним туристичним центром приморського відпочинку в Азії є *Пхукет* в Таїланді, відомий прекрасними пляжами, розважальними закладами, парками, садами, буддиськими храмами. Інші важливі райони міжнародного туризму: Самуї (Таїланд), Боракай (Філіппіни), Хайнан (Китай), Лангкаві (Малайзія), Фукуок (В'єтнам), Мальдівські острови, Балі (Індонезія), Керала (Індія), Шрі-Ланка.

Найпопулярніші острови Океанії: *Фіджі, Вануату, Тонга, Західне Самоа, Острів Фрейзер (Австралія), Бора-Бора та Муреа (Французька Полінезія).*

Водні туристсько-рекреаційні об'єкти: Річка Янцзи (*Голуба Ріка*) тече майже 6400 км по території *Китаю*, є третьою за довжиною у світі. *Хуанхе, Жовта Ріка*, довжиною 5463 км. Найбільші річки басейну Індійського океану – *Інд, Ганг, Брахманутра*. Велике значення у житті тайців мають річки *Меконг, Менам, Салуїн*. Вони є і головними «коридорами» туристичного освоєння внутрішніх районів.

Найвідоміші озера: Бухта Халонг, *В'єтнам*; Озеро П'яти квіток, *Китай*; вулканічні озера Келімуту в *Індонезії*; неонове озеро Гіпселенд та рожеве озеро Хіллер в *Австралії*; сірчане озеро Кавах Л'єн в кратері *Індонезійського* вулкана.

Водоспади: Дегіан, *Китай*; Шіраїто, *Японія*; Сазерленд, *Нова Зеландія*.

Ландшафтні ресурси. Унікальні кольорові скелі Чжан'є Данкс та Жовті гори (Хуаньшань) знаходяться у *Китаї*. Останні відомі тим, що стали прообразом гір Пандори у фільмі «Аватар». Гори Гуйлінь, *Китай*, пориті тунелями та печерами, вимитими за багато століть дощовою водою; одна з найбільш відомих – Печера Очеретяної флейти. Печери Вайтомо, *Нова Зеландія*; Прая Након, *Таїланд*. Всесвітньо відомий вулкан Кракатау, розташований між островами *Суматра і Ява*. Вулкан Фудзіяма – це не просто вулкан, який називають найкрасивішим в світі, а й священна гора в *Японії*.

Бальнеологічні ресурси. У країнах Азії лікувально-оздоровчий туризм розвинений недостатньо. Відносним попитом користуються поїздки з лікувальною метою в Непал, Китай, Таїланд. *Австралія* володіє усіма природними ресурсами, необхідними для лікувально-оздоровчого туризму. Бальнеологічні курорти Дейлсфорд, Морк, Спрінгвуд розташовані на південному сході материка. На основі бальнеологічних ресурсів озера Роторуа, *Нова Зеландія*, споруджено більше ста грязелікувальних і гідротермальних комплексів.

Орографічні ресурси. Гори Азії є найбільшими гірськими системами світу. Орографічні туристсько-рекреаційні ресурси Азії, в першу чергу, використовуються для розвитку екстремального туризму.

Гімалаї є найвищими горами в світі. Тут знаходиться 96 із 109 існуючих у світі вершин висотою понад 7300 м, у тому числі й найвища на планеті гора Джомолунгма (Еверест) – 8882 м. Другим за висотою є гірських хребет Каракорум, розташований в Центральній Азії. Його середня висота становить 6000 км. Куньлунь – одна з найбільших гірських систем у світі, розташована в

Китай. Гіндукуш – гори в *Афганістані, Пакистані та Індії*. Великий водороздільний хребет – гірська система, яка простягається вздовж східного і південно-східного узбережжя *Австралії* приблизно на 4000 км. Найвища точка – гора Костюшко (2230 м).

Країни Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону багаті на *природно-антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси*. Популярні серед туристів національні природні парки Казіранга (*Індія*), Сагарматха (*Непал*), Фудзі-Хаконе-Ідзу (*Японія*), Канас (*Китай*), Улуру, або Скеля Айерса, Какаду та Великий бар'єрний риф (*Австралія*).

Основними видами туризму в регіоні являються: культурно-пізнавальний (Індія, Китай, Японія), діловий (Сінгапур), пляжно-купальний (Таїланд, Індія, Шрі-Ланка, Мальдіви), розважальний (Японія, Південна Корея, Тайвань), круїзний, паломницький (Непал, Індія, Іран).

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте основні тенденції і перспективи розвитку світових рекреаційних потоків у регіон.
2. Розкрийте внутрішню структуру регіону.
3. Назвіть чинники, які найбільше впливають на розвиток рекреаційної діяльності в регіоні.
4. Назвіть чинники, які стримують розвиток рекреації в регіоні.
5. Охарактеризуйте рекреаційний потенціал регіону.
6. Охарактеризуйте особливості розвитку рекреаційного господарства регіону.

Рекомендована література: 3-4, 7-11, 14, 17, 19, 23, 29

Тема 11. Інші рекреаційні регіони світу

План

1. Американський регіон.
2. Африканський регіон.
3. Близькосхідний регіон.

Північноамериканський рекреаційний макрорегіон завжди був специфічним щодо особливостей розвитку рекреації і туризму. Американський туристичний регіон посідає третє місце у світі за кількістю міжнародних туристичних прибуттів. У межах регіону домінує Північна Америка – майже 70 % туристів приїждять до США, Мексики та Канади. Безумовне лідерство за кількістю туристичних прибуттів та доходів від туризму займає США. Тут завжди переважав внутрішній туризм, хоча постійно зростала частка американців, які воліли б відпочивати за кордоном.

У межах Карибського басейну розташована переважна більшість «країн-готелів» світу, які існують за рахунок міжнародного туризму. Головним видом туристсько-рекреаційних ресурсів у даному районі є узбережжя теплих морів, екзотична флора та фауна, що є основою пляжно-курортного відпочинку.

Центральна і Південна Америка нині позиціонуються як райони з потужними природними ресурсами, насамперед лісовими, флоро-фауністичними і

ландшафтними, які сприяють інтенсивному використанню екотуристичних технологій.

Латинська Америка у цілому багата на культурно-історичні ресурси. Особливий інтерес у туристів викликають пам'ятки доколумбових часів на території Перу, Мексики та інших країн регіону.

Даний регіон значній долі у світовому ринку рекреації завдячує сприятливим чинникам:

- вигідне географічне положення регіону поміж трьох океанів;
- величезна територія, з надзвичайно різноманітними і багатими природними та історико-культурними рекреаційними ресурсами, що дозволяє розвивати найрізноманітніші види туризму;
- високий рівень розвитку країн, у тому числі туристичної інфраструктури та сервісу;
- високий рівень урбанізації в регіоні;
- високий рівень прибутків населення;
- своєрідні культурно-історичні рекреаційні ресурси, які формувалися в умовах етнокультурної розмаїтості корінних народів і європейської колонізації;
- англомовний регіон сприяє припливу рекреантів практично з усіх країн, де говорять англійською мовою.

Цікавою особливістю підприємливих американців є вміння «витискати» з рекреаційно-туристичного бізнесу набагато більше, ніж інші країни світу. Відомо, що за чисельністю іноземних туристів США доволі суттєво поступаються Франції та Іспанії, але при цьому іноземні туристи залишають тут вдвічі більше грошей.

Північноамериканський регіон є потужним центром пляжного відпочинку, гального, пізнавального, екологічного туризму. У регіоні вперше у світі були організовані національні парки.

Рекреаційні потоки мають як меридіональне, так і широтне спрямування. Широтний напрям в основному мають міжрегіональні потоки з Європи та країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Південноамериканський макрорегіон має значний рекреаційний потенціал, який в основному представлений різноманітними природними та історико-культурними ресурсами. Найвищий рекреаційний потенціал серед країн регіону має Бразилія.

Країни Південної Америки відносно слабо представлені на туристичному ринку світу, що обумовлюється рядом чинників:

- віддаленість від основних регіонів-постачальників туристів, насамперед, європейського;
- невисокий рівень розвитку рекреаційної інфраструктури (особливо транспортної) й рівня надаваних послуг;
- відсутність економічної та політичної стабільності в багатьох країнах.

Фактори, що ускладнюють розвиток туризму:

- віддаленість від інших туристичних регіонів світу, головним чином, від європейського, значна різниця в часі у порівнянні з європейськими країнами, що ускладнює акліматизацію туристів;

- складнощі при отриманні візи в США – основну країну даного туристичного регіону;
- загроза тероризму;
- рівень розвитку туристичної інфраструктури кардинально відрізняється між країнами.

Серед видів туризму, що одержали розвиток у регіоні, виділяються оздоровчий (пляжно-купальний), діловий, пізнавальний, екологічний, круїзний (морський, річковий), екстремальний.

Центральноамерикансько-Карибський макрорегіон. Головними його рекреаційними ресурсами виступають природні – сприятливий субтропічний клімат, морські узбережжя з чудовими пляжними територіями та високою температурою морської води, різноманітна тропічна рослинність та тваринний світ. Єдиним негативним природним чинником є так званий «сезон дощів».

Історико-культурні ресурси регіону сформувалися під впливом місцевих жителів, європейців та африканських рабів. Головними видами туризму в регіоні є: круїзний – на сьогодні він найрозвиненішим щодо проходження круїзних маршрутів та концентрації круїзного флоту; пляжно-купальний відпочинок – лідерами в цьому напрямку виступають Багамські острови, Куба, Домініканська республіка, Ямайка, Гваделупа, Барбадос. Особливістю проведення пляжно-купального відпочинку на островах є його сполучення з пізнавально-екскурсійною діяльністю, яка є досить диференційованою і включає природничо-орієнтовані, промислові, історичні, етнографічні пропозиції; дайвінг – регіон багатий як на природні, так і техногенні підводні об'єкти, можливості для підводного полювання – Багамські острови, о. Аруба, о. Біміні, о. Андрос; віндсерфінг – Домініканська республіка; морська риболовля та розважальний туризм. Країни даного регіону роблять ставку на розвиток комбінованого туризму й пропонують маршрути, які дозволяють комбінувати екологічний, пригодницький, пляжний туризму, а також заняття серфінгом, гольфом, риболовлею.

На території Американського туристичного регіону комфортні і сезонно комфортні погодно-кліматичні комплекси приурочені до субтропічного кліматичного поясу в межах західного та східного узбереж Північної та Південної Америки, до субекваторіального поясу в межах східних схилів Гвіанського плоскогір'я, більшої частини Бразильського плоскогір'я, до тропічного поясу – Карибський басейн, Центральна Америка.

Основні райони курортного відпочинку.

Північноамериканський туристичний район: Гавайські острови, Флорида, Каліфорнія в США; Акапулько в Мексиці.

Карибський басейн: Барбадос, Куба, Ямайка, Домініканська Республіка, Багамські острови.

Південноамериканський туристичний район: Курортна зона Аргентини зосереджена в її північній частині на пляжах Атлантичного океану. Бразилія – це найбільша країна континенту, де кліматичні умови дозволяють купатися в океані практично весь рік, а протяжність берегової лінії складає більше 8000 км.

Озерну систему Північної Америки становлять *Великі американські озера*: Верхнє, Гурон, Онтаріо, Мічиган, Ери, Велике Ведмеже, Велике Невільниче. Найбільші запаси прісних вод має Канада – тут налічується близько 4 млн великих і малих озер. Південна Америка має два найбільших озера – солоне Маракайбо і прісне Тітікака.

Водоспади. Ніагарський – найпотужніший і Олоупена – найвищий (900 м) водоспади Північної Америки. Обидва розташовані на території США. На кордоні із Бразилією і Парагваєм розташований каскад із близько 275 водоспадів під загальною назвою Ігуасу. Водоспад Анхель у Венесуелі – найвищий в світі, а потрапити до нього можна лише з повітря.

Бальнеологічні ресурси. Основний тип північноамериканських курортів – бальнеологічні. Відомі курорти на мінеральних водах Маммот-Спрінгс, Хібер-Спрінгс, Гот-Спрінгс знаходяться на півдні центральної частини США й у штаті Арканзас. Іштапан-де-ла-Саль (Мексика) – курортне гірське містечко з гарячими джерелами. В Бразилії найвідомішими бальнеологічними курортами є Ангра-дос-Рейс, Бузіос, Коста-де-Сауіпе. Зростає кількість оздоровчих курортів і на тропічних островах. Курорти Вільявісенсіо та Термас-де-Копауе (Аргентина) розташовані в передгір'ях Анд.

Ландшафтні ресурси. Каньйон Сумідеро – одне з природних чудес Мексики. Велика блакитна діра, поблизу півострова Юкатан (Беліз), стала відома завдяки французькому досліднику Жак-Іву Кусто, це одне з кращих місць для дайвінгу в світі. Крижана печера в 12-кілометровому льодовику в Джуно, Аляска (США). Унікальна гора Рорайма надихнула Артура Конан Дойля на написання роману Загублений світ. Мармурові печери в Патагонії були сформовані морськими хвилями близько шести тисяч років тому, знаходяться в центрі озера Буенос-Айрес.

Найвища гірська система Америки – гори Кордильєри – ділиться на дві частини: Кордильєри Північної Америки і Кордильєри Південної Америки. Найвища точка Кордильєр Північної Америки (як і всього північноамериканського континенту) – це гора Мак-Кінлі на Алясці, її висота становить 6193 м. У Південній Америці систему Кордильєр складають Анди. Це найдовша гірська система світу – 9000 км. Найвища гора Анд – гора Аконкагуа висотою в 6962 м. Гори є сейсмічно активними: тут є багато діючих вулканів (Котопахі, Руїн, Сан-Педро). Орографічні умови є основою розвитку гірськолижного туризму.

Канада – країна елітних гірськолижних курортів. У її західній частині розташований новий величезний гірськолижний центр Уїстлер. За 40 хв їзди від Калгарі знаходиться гірськолижний центр Банф. В 120 км на північ від Монреалю знаходиться гірський курорт Мон-Тремблан, що називають Маленькою Швейцарією через красиві пейзажі і мальовничі села в європейському стилі.

Курорт Вейл в США є найвідомішим лижним центром в Америці. У Вейлі побудована найбільша в світі мережа високошвидкісних чотиримісних підйомників. Телуриду – один з найвідоміших гірськолижних курортів в США в Скелястих горах.

Сан-Карлос-де-Барілоче – найвідоміший гірськолижний курорт Аргентини. Вальє-Невадо – головний гірськолижний курорт Чилі. Термас-де-Чільян в Чилі – комбінація гірськолижного та бальнеологічного курортів на гарячих джерелах.

Країни Американського туристичного регіону багаті на *природно-антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси*, вони є лідерами за кількістю національних природних парків та охоронних територій.

У США на сьогоднішній день існує 58 національних парків; до найвідоміших належать Йеллоустон, Гранд Каньйон, Деналі і Йосеміті. Парк Грейт-Смокі-Маунтінс є лідером з відвідувань. Інші відомі парки – це парк Гавайських вулканів, Долина Смерті. У Канаді досі залишаються території, не зворушені людиною, тут понад 40 національних природних парків.

Африканський макрорегіон – надзвичайно цікавий, дуже перспективний, але порівняно слабо освоєний.

Африканському туристичному регіону притаманна перевага природних туристсько-рекреаційних ресурсів. Особливо важливими серед них є флоро-фауністичні і ландшафтні складові ресурсного потенціалу. Для багатьох країн і територій регіону характерні відносно комфортні погодно-кліматичні умови – основа розвитку масового туризму.

В той же час міжетнічні конфлікти, бідність, висока захворюваність, погана екологія і відсутність елементарних побутових умов роблять ці країни непривабливими з точки зору рекреаційно-туристичної діяльності. У зв'язку з цим масовий туризм не набув належного рівня розвитку і має анклавний, осередковий характер.

Число іноземних туристів, що відвідують Африку, і грошові надходження від них відносно невеликі й становлять близько 3-4% від загальносвітових. Міжнародний туризм в Африці стримувався через високі ціни африканського продукту на туристичних ринках. Однак в останні роки регіон перейшов на недорогий масовий, переважно пляжний туризм, особливо на півночі континенту біля берегів Середземного моря.

Найбільш популярні місця відпочинку туристів розташовані: на півночі – Туніс, Марокко; на сході – Кенія, Танзанія, Сейшельські острови, Мавританія, Зімбабве. Деякі з них спеціалізуються на елітному пляжному туризмі й розбудовують висококласну готельну індустрію.

На півдні Африки популярним туристським центром є ПАР, яка очолює список перших країн континенту за прибуттям туристів та грошовими надходженнями. ПАР має розвинену транспортну й готельну інфраструктуру, а також стає модною країною в міжнародному туризмі.

Переважає більшість туристів – це мешканці власне африканських країн, а також Європейського туристичного регіону – Франції, Німеччини, Великої Британії. Це пояснюється тим, що не дуже давно ці країни були метрополіями африканських колоній.

Серед сприятливих чинників розвитку рекреаційної діяльності можна виділити:

- сприятливе географічне положення;
- близькість до Європи й Азії;

- тривалий туристичний сезон;
- наявність у багатьох прибережних районах значних пляжних територій;
- різноманітні екзотичні природні рекреаційні ресурси;
- історичні пам'ятки світового значення та автентичні місцеві історико-культурні ресурси.

Фактори, що стримують розвиток туризму:

- низький рівень розвитку економіки та соціальної сфери в більшості країн;
- наявність великої кількості «гарячих точок»;
- слабо розвинена сухопутна транспортна мережа та туристична інфраструктура;
- в деяких країнах дискомфортні погодно-кліматичні умови – надмірна вологість повітря чи спека;
- постійне збільшення площі пустелі Сахари (вже 30% від загальної площі Африки);
- тропічні захворювання, можливість епідемії.

Разом з тим розвиток туризму в регіоні стримують нестабільна політична ситуація, низький економічний рівень розвитку більшості країн регіону та дуже низький рівень розвитку туристичної інфраструктури. Внутрішній туризм майже не розвивається.

Серед видів туризму найбільший розвиток в регіоні отримали: пляжно-купальний, екологічний, пригодницький, круїзний, пізнавальний.

Пляжно-курортний відпочинок набув значної популярності на островах та архіпелагах: Сейшельські, острови Зеленого мису, Мадагаскар, Маврикій.

Найвідоміші озера: Вікторія – друге за величиною прісне озеро світу і найбільше в Африці, північне узбережжя якого перетинає екватор. У тропічних водах Малаві знаходиться найбільше видове різноманіття риб серед всіх озер Землі. Накуру – надсолоне високогірне озеро, тут зустрічаються рідкісні рослини і живі істоти, що притягають на озеро численну кількість птахів, зокрема фламінго. Чорнильне озеро знаходиться неподалік міста Сіді-Бель-Аббес в Алжирі. У центрі озера Найваша розташовані острови, на березі одного знаходиться приватний заповідник жирафів, а вирощувані тут полуниця і спаржа експортуються в Європу. Тут ростуть багато сортів тюльпанів, які продають на знаменитих голландських квіткових аукціонах.

Водоспади: водоспади Вікторія на межі між Зімбабве і Замбією – одне з найбільших природних чудес світу. Тут спостерігається таке рідкісне явище природи, як місячна веселка. Водоспад Лівінгстона – система порогів і водоспадів, які розтягнулися на 350 км по річці Конго.

Найбільші річки. Річка Ніл – одна з найбільших водних артерій на планеті Земля (близько 6700 км), Конго – друга за довжиною річка Африки – 4320 км. Річка Нігер найбільша в Західній Африці і третя за довжиною на всьому континенті, протяжність – 4180 км. Замбезі – четверта за протяжністю, 2500 км. Саме на ній знаходиться водоспад Вікторія.

Бальнеологічні ресурси. В Африці лікувально-оздоровчий туризм тільки починає розвиватися. Зростає популярність курортів Тунісу, лікування на яких включає водо- та грязелікування, різні види масажу та таласотерапію. На північному узбережжі Африки розташовані приморські кліматичні курорти. Діють курорти на узбережжі Індійського океану в Кенії. Також зростає популярність курортів Північної Африки на середземноморському узбережжі – у Тунісі (курортний центр на о. Джерба і на південному сході курортний центр Габес), Марокко (Ес-Сувейра, Махаммедія) та ін.

Ландшафтні ресурси. Сахара – найбільша пустеля в світі. Вона охоплює такі країни, як Алжир, Чад, Єгипет, Лівію, Малі, Мавританію, Марокко, Нігер, Судан і Туніс. Південна межа Сахари відзначена смугою напівпосушливої савани, що називається Сахель.

У південно-західній частині африканського континенту розташована найдавніша пустеля на планеті Наміб, що в перекладі «місце, де нічого немає». Яскравою пам'яткою Наміб вважається плато Соссусфлей, розташоване в центральній частині пустелі, воно знамените величезними піщаними дюнами червоного кольору, а також Мертвою долиною, де розташовані цілі острови мертвих дерев.

Берег скелетів – частина узбережжя Намібії, дуже небезпечна для мореплавців через величезні валуни, найсильніші тумани, шторми і холодні Бенгальські течії.

Печери Канго, Південна Африка, знамениті «Органним залом» – сталактити спускаються по стінах, нагадуючи великий орган, що в поєднанні з музикою і світловими ефектами справляє незабутнє враження на відвідувачів.

Орографічні ресурси. Гори розташовуються лише на північному заході (гори Атлас) і на Півдні (Капські гори). Драконові гори – брильні гори в ПАР, Лесото і Свазіленді. Згаслий вулкан Кіліманджаро – найвища точка Африканського континенту (5895 м), гора Кенія друга в Африці. Столова Гора влучно названа: якщо дивитися на неї знизу, з бухти, здається, що в неї зовсім плоска вершина, що простягнулася на 3,2 км між Кейптауном і мисом Доброї Надії.

Гірськолижні курорти: Аفرі-скі, Лесото; Оукаїмеден в Атлаських горах, Марокко; Тіффіндел, ПАР.

Природно-антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси: національні парки Бвінді в Східній Африці, Серенгеті в Танзанії, Крюгера в ПАР, Амбоселі в Кенії, Абердейре, Масаї Мара на захід від Найробі, Селоус в Танзанії – найбільший національний парк Африки та ін.

До складу Близькосхідного туристичного регіону входять країни з переважно монархічною або тоталітарною системою управління; майже всі вони є основними постачальниками нафти на світовий ринок. Це: *Бахрейн, Єгипет, Ємен, Ірак, Йорданія, Катар, Кувейт, Ліван, Лівія, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Саудівська Аравія, Сирія.*

Переважну більшість населення регіону становлять араби. Це найбільш закритий для іноземців макрорегіон. Окрім Єгипту, ОАЕ та частково Йорданії, туристична галузь не є пріоритетною і часто розглядається навіть як загроза національній самобутності. Частка міжнародних туристських прибуттів та доходів

від в'їзного туризму найменша, на рівні 4-5%, проте вона поступово збільшується. У макрореґіоні представлений здебільшого діловий та паломницький туризм.

Різке зростання міжнародних туристичних прибуттів відбулося за рахунок двох країн – Єгипту і Саудівської Аравії, у яких розвиток туристичної індустрії опирається на різні види ресурсів. Єгипет експлуатує природні ресурси узбережжя Червоного моря й орієнтується на масові популярні види туризму. Саудівська Аравія, використовуючи подієві і культурно-історичні ресурси, спеціалізується на релігійному туризмі.

Позитивні фактори розвитку туризму в регіоні:

- вигідне транспортно-географічне положення, невелика різниця в часі з європейськими країнами;
- наявність унікальних природних туристсько-рекреаційних ресурсів;
- задовільні санітарні умови, невисока загроза епідемії;
- наявність представництв основних компаній з оренди автотранспорту, легкість у наймі іноземної робочої сили, низький рівень цін на пальне;
- унікальні об'єкти культурної та історичної спадщини;
- достатньо високий рівень сервісу та обслуговування.

Фактори, що стримують розвиток туризму:

- відсутня політична стабільність, військові конфлікти;
- великі простори зайняті пустелями;
- слабо розвинені транспорт та інша інфраструктура;
- для країн регіону характерний нерівномірний соціально-економічний розвиток;
- в окремих випадках дискомфортні погодно-кліматичні умови.

У межах Близькосхідного туристичного регіону сформувалися кілька рекреаційних районів приморського відпочинку.

Мертве море – безстічне солоне озеро між Ізраїлем і Йорданією. Його поверхня і узбережжя знаходяться на рівні 422 м нижче рівня моря. Воно містить більше мінералів, ніж будь-яка інша природна водойма. У південній частині моря знаходяться гарячі джерела і калюжі жирного чорного бруду, що з давніх часів вважаються цілющими.

Червоне море омиває береги Єгипту, Саудівської Аравії, Ємену та Йорданії. За якістю і різноманітністю коралів, морської флори і фауни Червоне море немає рівних в Північній півкулі.

На узбережжі *Середземного моря* розташовані найвідоміші єгипетські курорти – Олександрія та Мерса-Матрух. Піщані пляжі цих міст розкинулися на багато кілометрів уздовж набережних, а самі міста пропонують туристам безліч цікавих стародавніх пам'яток.

Сокотра – один з найбільш важкодоступних в світі архіпелагів, який знаходиться в *Аравійському морі*, Йемен. Завдяки ізольованості острова і його теплого клімату тут збереглося багато ендемічних рослин, зокрема драцена киноварно-червона, релікта крейдяного періоду, деревна смола якого використовується для приготування природних ліків і ладану.

На території Близького Сходу протікають десятки річок, головні – Тигр і Євфрат.

Ландшафтні ресурси. Печери Джейта-Гротто, Ліван: комплекс з двох печер за 20 км від Бейрута. Тут є унікальні підземні водойми, дуже красиві ущелини, різні сталагміти та сталактити.

Кольоровий каньйон на сході Синайського півострова. Специфічна кольорова палітра утворилася завдяки наявності кольорового піщанику, граніту, кобальту і міді.

Аравійська пустеля – одна з найбільших пустель планети, що тягнеться від Ємену до Перської затоки, і від Омана до Йорданії та Іраку. Вона займає більшу частину Аравійського півострова.

Ваді-Рум, Йорданія, – пустеля, відома також як Місячна долина, тут відбувалися зйомки фільмів «Трансформери» та «Червона планета».

Чорна пустеля в Єгипті свою назву отримала від наявності численних чорних брил, які розкидані на великій території. Національний парк «Біла пустеля» в Єгипті відомий гірськими формуваннями з крейди, що створені внаслідок піщаних бур.

Тель Моріб (у перекладі з арабської «Жахливий пагорб»), що досягає 300 м у висоту у поєднанні з кутом підйому 50°) – одна із найбільших дюн в світі, розташована в ОАЕ, тут проводяться автоперегони.

Гора Джебель-Хафіт (1249 м) – одна з найвищих точок ОАЕ, тут проходять щорічні змагання серед велосипедистів.

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте основні тенденції і перспективи розвитку світових рекреаційних потоків у регіонах.
2. Розкрийте внутрішню структуру регіонів.
3. Назвіть чинники, які найбільше впливають на розвиток рекреаційної діяльності в регіонах.
4. Назвіть чинники, які стримують розвиток рекреації в регіонах.
5. Охарактеризуйте рекреаційний потенціал регіонів.
6. Охарактеризуйте особливості розвитку рекреаційного господарства регіонів.

Рекомендована література: 3-4, 7-11, 14, 17, 19, 23, 29

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Вступ до рекреаційної географії. Понятійно-термінологічний апарат науки	2	2
2	Рекреація як соціально-економічне явище	2	
3	Рекреаційна діяльність. Рекреаційні потреби	2	
4	Рекреаційні ресурси та методика їх оцінювання	4	2
5	Територіально-рекреаційні системи	2	
6	Галузева рекреаційна географія	4	
7	Рекреаційне районування	2	
8	Рекреаційні регіону світу	2	2
9	Європейський рекреаційний регіон	2	
10	Азійсько-Тихоокеанський рекреаційний регіон	4	
11	Близькосхідний рекреаційний регіон. Африканський рекреаційний регіон	6	2
	Разом	32	8

ПРАКТИЧНО-СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ (МОДУЛЬ I)

Практично-семінарське заняття 1

Тема. Основи рекреаційної географії

Питання для співбесіди

1. Рекреаційна географія як сучасна фундаментальна і прикладна дисципліна.
2. В чому виявляється географічність у дослідженні рекреаційних проблем?
3. Предмет і об'єкт рекреаційної географії на сучасному етапі розвитку української держави.
4. Погляди науковців на об'єкт і предмет рекреаційної географії.
5. Причини і чинники акценту на ТРС як основного предмету дослідження рекреаційної географії.
6. Основні завдання науки.
7. Джерела рекреаційно-географічної інформації.

8. Методологія і методика рекреаційно-географічних досліджень.
9. Історія розвитку рекреаційної географії в Україні.
10. Основні напрямки рекреаційно-географічних досліджень. Вітчизняні дослідження в галузі рекреаційної географії.
11. Охарактеризувати теорії в рекреаційній географії.

Завдання 1. Засвоїти основні поняття і терміни рекреаційної географії. У зошиті створити глосарій невідомих термінів, який продовжуйте вести до закінчення курсу, вносячи туди невідомі визначення і терміни, різні дефініції і трактування понять: рекреація, рекреаційна система, територіальна рекреаційна система, рекреаційна діяльність, рекреаційне навантаження, рекреаційні ресурси, рекреаційні умови, рекреаційний потенціал, рекреаційна місткість (ємність), вільний час, відпочинок, лікування (оздоровлення), рекреаційні потреби, рекреаційна територія, рекреаційна освоєність території.

Завдання 2. Накреслити схему взаємозв'язків рекреаційної географії з іншими науками.

Завдання 3. Охарактеризуйте своєрідність методів дослідження рекреаційної географії, розділивши при цьому їх на теоретичні та практичні.

Література: 1-4, 7-13, 16-20, 23, 25, 27, 32-33, 35

Практично-семінарське заняття 2

Тема. Рекреація як соціально-економічне явище

Питання для співбесіди

1. «Рекреація»: зміст поняття.
2. Соціально-економічна сутність рекреації.
3. З'ясувати суть понять «туризм», «лікування», «відпочинок» як основних форм рекреації, їх трактування на законодавчому та науковому рівнях.
4. Види та еволюція рекреаційної діяльності (за Д.В. Ніколаєнко):
 - рекреація – як реакція на стрес та втомленість;
 - поняття про активну та пасивну рекреацію;
 - п'ять типів рекреації за критерієм повтору (цикли рекреаційних занять) (добовий, тижневий, кварталний, річний відпочинок, життєвий цикл).
5. Рекреаційний час і простір, їх співвідношення.

Завдання 1. Накреслити схему: «Передумови становлення і розвитку рекреації», виділивши при цьому мінімум чотири групи чинників, що впливають на розвиток рекреації.

Завдання 2. Накреслити таблицю «Функції рекреації»

Література: 3, 8-13, 16-20, 23, 27, 32-33, 35

Практично-семінарське заняття 3

Тема. Рекреаційна діяльність, її класифікація. Рекреаційні потреби

Питання для співбесіди

1. Структурні особливості рекреаційної діяльності.
2. У чому полягають специфічні особливості рекреаційної діяльності як засобу задоволення рекреаційних потреб?
3. Еволюція і прогрес рекреаційної діяльності в контексті НТП і НТР.
4. Як співвідносяться тривалість і територіальний характер рекреаційної діяльності?
5. Чим пояснюється важливість вивчення рекреаційних потреб?
6. У чому полягає медико-біологічний аспект вивчення рекреаційних потреб, вимоги до нього рекреаційної географії?
7. Чим пояснюється важливість вивчення рекреаційних потреб?

Завдання 1. Здійснити класифікацію форм і видів рекреаційної діяльності за напрямками (у формі схеми).

Завдання 2. Проведіть групування чинників, які впливають на формування рекреаційних потреб. Результати подайте у вигляді схеми.

Завдання 3. Накресліть схему функціональної моделі рекреаційного природокористування. Охарактеризуйте взаємозв'язки між її елементами. В чому полягають відмінності даної моделі від моделі ТРС?

Завдання 4. Розгляньте проблеми використання та охорони рекреаційних територій. Нанесіть на контурну карту головні національні парки світу (по три у кожній частині світу).

Завдання 5. Побудуйте схему щоденного рекреаційного циклу на власному прикладі.

Завдання 6. На контурну карту нанести країни «елітного клубу» за забезпеченням рекреаційних потреб.

Література: 3, 5, 8-13, 16-20, 23, 26-27, 32-33, 35

Практично-семінарське заняття 4-5

Тема. Теоретичні основи оцінки рекреаційного потенціалу. Рекреаційні умови і рекреаційні ресурси

Питання для співбесіди

1. У чому різниця між умовами рекреації та рекреаційними ресурсами?
2. Що таке стійкість, екзотичність та унікальність природно-територіальних комплексів?
3. У чому полягають специфічні особливості рекреаційних ресурсів серед природних благ суспільства?
4. Розглянути підходи до класифікації рекреаційних ресурсів (за О.О. Любіцевою).
4. Як оцінюється ефективність використання рекреаційних ресурсів?
5. Методи оцінки рекреаційних ресурсів.

Завдання 1. Поповнити термінологічний словник новими поняттями: рекреаційні ресурси, бальнеологічні ресурси, ландшафтні ресурси, мінеральні води, лікувальні грязі (пелоїди), озокерит, спелеологічні ресурси, інфраструктурні ресурси, історико-культурні ресурси, пам'ятки архітектури, пам'ятки історії, пам'ятки культури і мистецтва, біосоціальні ресурси, етнографічні ресурси, археологічні ресурси.

Завдання 2. Розглянути структуру рекреаційного потенціалу заданої території (за варіантами). Зробити розрахунок і здійснити комплексну порівняльну оцінку рекреаційних територій двох регіонів за методикою В. Мацоли. Матеріал подати у вигляді порівняльної таблиці.

Пам'ятка!

Метою комплексної оцінки є об'єктивне відображення того, що втрачає суспільство при відмові від експлуатації та рекреаційного використання території на користь інших видів господарської діяльності.

За основу методики пропонується взяти 3-бальну шкалу: у 3 бали оцінюється територія з найсприятливішими умовами рекреації, у 2 – з посередніми, 1- з несприятливими.

Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу території

Показник	Кількість балів, яка присвоюється		
	3	2	1
Оцінка естетичних якостей території, Ое	Пейзажні ландшафти, висока міра екзотичності, і унікальності, контрастність	Низька міра екзотичності і унікальності, відсутність контрастності	Рівнинні, сильнозаліснені території
Оцінка мінеральних вод, Ом	понад 1000 м ³ /доба/км ²	100-1000 м ³ /доба/км ²	100 м ³ /доба/км ²
Оцінка лісів, Ос	60%-40%	15-40%; більше 60%	менше 15%
Оцінка кліматичних умов,	понад 100 днів з t >15 °С	80-100 днів з t >15 °С	менше 80 днів з t >15 °С
	понад 110 днів з t <0 °С	100-110 з t <0 °С	менше 100 з t <0 °С
Оцінка водоймищ, Ов	велика кількість незабруднених водоймищ, придатних для універсального використання	придатні для плавання, сплаву на байдарках і каное	обмежені можливості
Оцінка природоохоронних	більше 5% території	3-5%	до 3%
Історико-культурний потенціал, Оі	більше 18 об'єктів/100км ²	8-18 об'єктів/100км ²	менше 8 об'єктів/100км ²
Транспортна доступність, От	більше 0,42 км/км ²	0,29-0,42 км/км ²	менше 0,29 км/км ²
Забезпеченість санаторно-курортними закладами, Ос	більше 3 на 100 км ²	1-3 на 100 км ²	менше 1 на 100 км ²
Оцінка рекреаційного навантаження, Он	гірські місцевості	горбисті, височинні місцевості	рівнинні, низовинні місцевості

Висновок про насиченість території історико-культурними об'єктами можна зробити на основі розрахунку, виконаного за формулою:

$$O_i = K_i / S, \text{ де } K_i - \text{кількість об'єктів, } S - \text{площа території (в км}^2\text{)}$$

Оцінка стану інфраструктури території здійснюється за формулою:

$$O_T = L_3 + L_{ав}/S_{тер},$$

де L_3 – довжина залізничного полотна; $L_{ав}$ – довжина автошляхів; $S_{тер}$ – площа території області.

Оцінка санаторно-курортних закладів може бути зроблена н формули:

$$O_c = K_c / S_{тер} 100 \text{ (одиниць/км}^2\text{)},$$

де K_c – кількість санаторно-курортних закладів (санаторії, профілакторії, бази відпочинку та ін.).

Комплексна оцінка потенціалу території здійснюється (окремо для літнього і зимового сезонів) за формулою:

$$O = O_e + O_m + O_l + O_v + O_k + O_i + O_p + O_T + O_c + O_n$$

Завдання 3. На основі комплексної оцінки визначте коефіцієнт рекреаційної цінності території за формулою: $K_p = O/O_{мін}$, де O – величина інтегральної оцінки (в балах), $O_{мін}$ – мінімальна кількість балів (10).

Завдання 4. Сформулюйте висновки щодо отриманих результатів.

Завдання 5. Накресліть схему «Рекреаційні функції лісу»

Література: 4-5, 7-20, 25, 27, 30, 34-35

Практично-семінарське заняття 6

Тема. Територіальна рекреаційна система

Питання для співбесіди

1. Поняття ТРС (за різними авторами). Поняття базової моделі ТРС.
2. Властивості та підсистеми ТРС.
3. Вчення про ТРС. Слабкі та сильні сторони цього вчення.
4. Типізація ТРС та їх спеціалізація. На основі чого здійснюється типізація ТРС?
5. Головні типи рекреаційних територій.
6. Як формуються підгалузеві (спеціалізовані) ТРС?
7. Що є основою утворення галузевих (інтегральних) ТРС?
8. Розкрийте сутність ЕТРС.
9. Що ви знаєте про ТРК?
10. Матеріально-технічна база рекреації.
11. Який вплив рекреації на регіональний розвиток?
12. Критерії оптимальності розміщення об'єктів рекреаційної інфраструктури.
13. Територіальні рекреаційні системи України і світу.

Завдання 1. Проаналізуйте чинники, що впливають на формування ТРС. Відповідь подайте у вигляді таблиці.

Завдання 2. Зробити комплексний аналіз взаємозв'язків підгалузей рекреаційної галузі, пов'язаних прямими та зворотними зв'язками з суспільством та іншими одноранговими системами. Накреслити структурну схему ТРС.

Завдання 3. На контурну карту України нанести рекреаційні території різного рангу (по два-три приклади).

Література: 3-5, 7-23, 27, 32, 35

ПРАКТИЧНО-СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ (МОДУЛЬ II)

Практично-семінарське заняття 7

Тема. Теоретичні основи рекреаційного районування

Питання для співбесіди

1. Загальні засади та принципи рекреаційного районування.
2. Мета рекреаційного районування.
3. Розглянути етапи рекреаційного районоутворення.
4. Таксономічні одиниці рекреаційного районування.
5. У чому виражаються проблеми сезонності у функціонуванні рекреаційної галузі?
6. Які організаційні особливості у технологічному процесі рекреаційної галузі?
7. Який вплив рекреації на регіональний розвиток?

Завдання 1. Продовжити ведення глосарію невідомих термінів. Поповнити його такими поняттями: рекреаційний район, рекреаційний регіон, рекреаційна галузь, індустрія туризму, рекреаційний комплекс, районування, регіоналізація, районоутворення, міжнародна туристична інтеграція, туристичний потік, туристична дестинація, туристичні прибуття, туристичні витрати, лімітуючі чинники розвитку туризму

Завдання 2. Розглянути фактори, які впливають на розвиток рекреаційних регіонів світу (виписати у зошит).

Завдання 3. Розглянути етапи рекреаційного районоутворення (подати у вигляді схеми).

Завдання 4. Прослідкувати різницю у виділенні одиниць рекреаційного районування різними авторами. Виписати у зошит одиниці рекреаційного районування одного з авторів із зазначенням конкретних прикладів.

Література: 1-2, 4, 10, 12-20, 23-25, 28, 30, 35

Практично-семінарське заняття 8

Тема. Європейський рекреаційний регіон

Питання для співбесіди

1. Склад регіону.
2. Туристично-рекреаційний потенціал Європи.
3. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіоні.
4. Туристичні центри рекреаційного регіону.
5. Сучасний стан та особливості розвитку рекреаційного господарства Європи.
6. Міжнародний туризм в Європі: сучасний стан, проблеми і перспективи.
7. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства регіону.

Завдання 1. Скласти перелік об'єктів, занесений до списку ЮНЕСКО в межах конкретного мезорайону (за заданим варіантом).

Завдання 2. Проаналізувати і виписати ТОП-5 країн в Європейському туристичному регіоні за кількістю туристичних прибуттів і величиною туристичних витрат.

Завдання 3. У вигляді таблиці скласти перелік національних природних парків країни Європейського туристичного регіону (за власним вибором), які є ядрами екологічного туризму країни.

Завдання 4. На контурну карту нанести найважливіші курорти Європи (за переліком рекреаційно-географічної номенклатури).

Завдання 5. У вигляді таблиці оцініть параметри кліматичних умов для цілей рекреації різних мезорайонів Європи (Середземноморського, Альпійського, Центральноєвропейського, Північноєвропейського). На основі таблиці зробіть висновок сезонність рекреаційної діяльності та пріоритетність розвитку у них тих чи інших видів туризму.

Параметри оптимальних кліматичних умов для рекреаційних цілей

Показники	При використанні в період	
	літній	зимовий
Середньодобова температура повітря, °С:		
- при швидкості вітру 0-1 м/с	+15... +20	0...-25
- при швидкості вітру 2-3 м/с	+15... +23	0...-15
- при швидкості вітру 4-5 м/с	+20...+26	0...-10
Швидкість вітру, м/с	до 5	до 5
Час отримання оптимальної дози УФР, хв.	20-40	-
Період геліотерапії, днів	105-120	-
Товщина снігового покриву, см	-	10-40
Тривалість сприятливого періоду, днів	60-90	45-60
Тривалість періоду для занять зимовими видами спорту, днів	-	45-60

Література: 1-2, 5-6, 9, 12-13, 16-18, 20-21, 25-26, 28, 30, 34-35

Практично-семінарське заняття 9

Тема. Рекреаційні регіони світу

Питання для співбесіди

1. Загальна характеристика обсягів і тенденцій світового рекреаційного процесу.
2. Міжнародні рекреаційні потоки.
3. Чинники, що впливають на формування та географічну спрямованість міжнародних туристичних та рекреаційних потоків.
4. Поняття про держави-експортери і держави-імпортери в міжнародному туризмі.
5. Різні підходи до рекреаційного районування світу.
6. Назвіть туристські регіони світу за класифікацією UNWTO.
7. Назвіть туристські регіони за О.О. Бейдиком. Проаналізуйте спільні та відмінні риси даних класифікацій. Висловіть думку щодо причин таких відмінностей.
8. Чому, на вашу думку, найскладнішу внутрішню просторово-територіальну структуру має Європейський макрорайон?
9. Назвіть лімітуючі фактори розвитку міжнародної рекреації.

10. Охарактеризуйте вплив природних факторів на розвиток міжнародної рекреації.

Завдання 1. На контурну карту нанести рекреаційне районування за класифікацією UNWTO.

Завдання 2. На контурну карту нанести рекреаційне районування світу (за О.О. Бейдиком).

Завдання 3. На контурну карту світу нанести напрямки основних потоків рекреаційних міграцій.

Завдання 4. Використовуючи статистичні дані таблиці розрахувати кількість надходжень від туризму на 1000 чол. населення та на 1 км² території країни, регіону. Проаналізувати територіальні відмінності у економічній ефективності міжнародного туризму.

Країна, регіон	Площа, тис.км ²	Населення, млн.ос.	К-сть надходжень від туризму, дол. США	К-сть надходжень від туризму на 1000 чол., дол. США	К-сть надходжень від туризму на 1 км ² , дол. США
<i>Америка</i>					
Аргентина					
Бразилія					
Венесуела					
Канада					
Куба					
Мексика					
США					
<i>Азія</i>					
Індія					
Японія					
Китай					
Мальдіви					
<i>Африка</i>					
Марокко					
Кенія					
ПАР					
Туніс					
<i>Австралія</i>					
<i>Європа</i>					
Франція					
Італія					
Іспанія					
Греція					
Україна					
Чехія					
Болгарія					

Література: 1-2, 5-6, 9, 12-13, 16-18, 20-21, 25-26, 28, 30, 34-35

Практично-семінарське заняття 10-11

Тема. Азійський рекреаційний регіон

Питання для співбесіди

1. Склад регіону.
2. Туристично-рекреаційний потенціал Азії.
3. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіоні.
4. Туристичні центри рекреаційного регіону.
5. Сучасний стан та особливості розвитку рекреаційного господарства Азії.
6. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства регіону.

Завдання 1. Дайте характеристику природно-рекреаційному потенціалу певного мезорайону Азійського рекреаційного району (за варіантами). Відповідь оформіть у вигляді таблиці.

Рекреаційні ресурси	Райони, в яких представлені
<i>Кліматичні ресурси:</i> <ul style="list-style-type: none">• комфортний і сезонно комфортний погодно-кліматичні комплекси• субкомфортний погодно-кліматичний комплекс• дискомфортний погодно-кліматичний комплекс	
<i>Водні ресурси:</i> <ul style="list-style-type: none">• рекреаційні берегові райони• райони морських круїзів• райони річкових круїзів• приозерні природні комплекси	
<i>Ландшафтні ресурси</i>	
<i>Бальнеологічні ресурси</i>	
<i>Біотичні ресурси</i>	
<i>Орографічні ресурси</i>	
<i>Лімітуючі фактори</i>	

Завдання 2. На контурній карті відобразіть внутрішню структуру Азійського рекреаційного району (виділіть мезорайони).

Завдання 3. На контурній карті Азії показати регіональні відмінності в рівні рекреаційного освоєння територій (високе, середнє, низьке).

Завдання 4. Нанесіть на контурну карту об'єкти рекреаційно-географічної номенклатури Азії.

Завдання 5. На контурній карті відобразіть ареали розвитку гірського, релігійного, екологічного, екстремального, пізнавального, ділового, купально-пляжного, лікувально-оздоровчого туризму у різних регіонах світу (за варіантами).

Завдання 6. Підготуйте презентацію або ролик про одну з країн регіону, яка б стала рекламною промоакцією щодо її популяризації на ринку туристичних і рекреаційних послуг.

Завдання 7. Підготуйте рекламну продукцію на одну із тем (на вибір):

Японія – країна вранішнього Сонця

Австралія – недосяжна екзотика

Література: 1-2, 5-6, 9, 12-13, 16-18, 20-21, 25-26, 28, 30, 34-35

Практично-семінарське заняття 12

Тема. Американський рекреаційний регіон

Питання для співбесіди

1. Склад регіону.
2. Туристично-рекреаційний потенціал Америки.
3. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіоні.
4. Туристичні центри рекреаційного регіону.
5. Сучасний стан та особливості розвитку рекреаційного господарства Америки.
6. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства регіону.
7. Регіональні відмінності у розвитку рекреаційного господарства рекреаційного регіону.

Завдання 1. Характеризуйте головні рекреаційні райони США. Які відмінності у спеціалізації, чим вони обумовлені (Схід США, Захід США, Центр США, Узбережжя Тихого, Атлантичного океанів та Мексиканської затоки, Аляска, Гаваї).

Завдання 2. Нанести на контурну карту перелік географічної номенклатури (елементи берегової лінії, елементи рельєфу, пустелі, водні об'єкти) Американського рекреаційного регіону.

Завдання 4. Зробити перелік природоохоронних об'єктів Північної Америки. Нанести їх на контурну карту.

Завдання 5. Створити презентацію на одну з запропонованих тем:

Вулкани і гейзери Американського рекреаційного регіону як об'єкти пізнавального туризму.

Гірськолижні курорти Північної Америки.

Туристичний потенціал пустель.

Історико-культурна спадщина корінного населення Американського регіону: сучасний стан використання в туризмі.

Туристичний потенціал річок Американського регіону.
Великі озера в системі рекреаційної діяльності.
Ніагарський водоспад – туристична візитівка Америки.
Нью-Йорк – найбільший центр розваг США.
Національні парки Америки.
Гранд каньйон.
Особливості розвитку туризму на Алясці.
Об'єкти Американського регіону, занесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Завдання 6. Підготувати доповідь на тему: «Міжнародний туризм в Латинській Америці: сучасний стан, проблеми і перспективи».

Література: 1-2, 5-6, 9, 12-13, 16-18, 20-21, 25-26, 28, 30, 34-35

Практично-семінарське заняття 13-14

Тема. Інші рекреаційні регіони світу

Питання для співбесіди

1. Африканський рекреаційний регіон.
2. Близькосхідний рекреаційний регіон
3. Туристично-рекреаційний потенціал.
4. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіонах.
5. Основні туристичні центри.
6. Сучасний стан та особливості розвитку рекреаційного господарства.
7. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства регіонів.
8. Антарктичний макрорегіон як перспективний сектор розвитку світового туризму.

Завдання 1. Нанести на контурну карту рекреаційні регіони, які є об'єктом дослідження даної практичної роботи з відображенням їх внутрішньої структури.

Завдання 2. Нанести на контурну карту перелік географічної номенклатури регіонів.

Завдання 3. Зробити перелік найбільш відвідуваних туристичних центрів Африканського регіону. Нанести їх на контурну карту.

Завдання 4. Здійснити порівняльну оцінку природно-ресурсного потенціалу двох рекреаційних регіонів (у вигляді таблиці).

Рекреаційні ресурси	Райони, в яких представлені	
	Африканський регіон	Близькосхідний регіон
<i>Кліматичні ресурси:</i> - комфортний і сезонно комфортний погодно-кліматичні комплекси - субкомфортний погодно-кліматичний комплекс - дискомфортний погодно-кліматичний комплекс		
<i>Водні ресурси:</i> - рекреаційні берегові райони - райони морських круїзів - райони річкових круїзів - приозерні природні комплекси		
<i>Ландшафтні ресурси</i>		
<i>Бальнеологічні ресурси</i>		
<i>Біотичні ресурси</i>		
<i>Орографічні ресурси</i>		
<i>Лімітуючі фактори</i>		

Завдання 5. Створити презентацію на одну з запропонованих тем.

Національні парки Африки в системі рекреаційної діяльності.

Основні туристичні центри Африканського регіону.

Використання водних об'єктів у туристичній діяльності Африки.

Самобутність африканських племен як туристична родзинка континенту.

Роль історико-культурної спадщини у розвитку культурно-пізнавального туризму Африки.

Близький Схід – колыска світових релігій.

Література: 1-2, 5-6, 9, 12-13, 16-18, 20-21, 25-26, 28, 30, 34-35

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ

Тестові завдання з однією правильною відповіддю

* Виберіть правильне визначення «рекреаційна географія»:

-) суспільна географічна наука, що вивчає закономірності територіальної організації соціальної інфраструктури у зв'язку із способом виробництва, та особливостями географічного середовища;
-) галузь географічної науки, що вивчає закономірності формування, функціонування, динаміки та розміщення територіальних рекреаційних систем усіх типів і рангів;
- в) суміжна галузь географічної науки, що сформувалася на межі медицини та географії і вивчає вплив умов ландшафтної оболонки та суспільних факторів на здоров'я населення
-) розділ соціально-економічної географії, наука про територіальну організацію суспільного виробництва, вивчає закономірності, принципи та фактори формування територіальної структури господарства різних країн і регіонів.

* Термін «рекреація» характеризує:

-) процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини, який забезпечується системою відповідних заходів і здійснюється у вільний від роботи час;
-) вивченням умов формування, розвитку та розміщення територіально-рекреаційних комплексів та систем організації діяльності людей поза робочим часом;
-) частина позаробочого часу, що не пов'язана із задоволенням природних потреб людини і часом для виконання діяльності нетрудового характеру;
- г) відновлення сил через зміну або припинення діяльності з короткою перервою.

* Рекреаційні ресурси – це:

-) об'єкти і явища природного та антропогенного походження, що мають сприятливі для рекреаційної діяльності якісні і кількісні параметри і виступають матеріальною основою для територіальної організації оздоровлення і лікування людей, формування і спеціалізації рекреаційних районів (центрів) та забезпечують їх економічну ефективність;
-) сукупність наявних природних, соціально-економічних і культурно-історичних передумов певної території в організації рекреаційно-туристичної діяльності;
-) сукупність компонентів і властивостей природного середовища, які сприяють рекреаційній діяльності, але при цьому не є її матеріальною базою;
-) рівень сукупного антропогенного впливу на природний комплекс певної території в процесі рекреаційної діяльності.

* Здатність певної території забезпечувати здійснення комфортної рекреаційної діяльності без деградації природного та історико-культурного середовища – це:

-) рекреаційний об'єкт;
-) рекреаційне навантаження;
-) рекреаційна місткість;
-) рекреаційні умови.

* Суть географічного детермінізму полягає у твердженні, що:

-) нинішня індустріальна модель розвитку людства неминуче буде обмежена вичерпністю природних ресурсів;
-) визначною силою розвитку суспільства є географічне положення і природне середовище;
-) довкілля має на життя і господарську діяльність імовірнісний, а не обов'язковий вплив.

* Сукупність відомостей про кількісний і якісний стан природних ресурсів, їх економічну оцінку називається:

-) кадастр;
-) фонд;
-) кодекс;
-) архів.

* Курорт – це:

-) це місцевість, що має відповідні лікувальні умови і ресурси, які використовуються для лікування й оздоровлення людей певною господарською структурою;
-) цілісна у транспортному відношенні територія з однаковим профілем курортів, центрів туризму і зон відпочинку, які базуються на певному типі природно-географічних умов;

-) рекреаційний підрайон, який складається з одного або кількох курортів одного профілю з відповідними рекреаційно-туристичними зонами;
-) група рекреаційних вузлів.
- * За наявністю природних умов і ресурсів лікувально-курортні установи поділяються на:
 -) рекреаційно-профілактичні;
 -) кліматичні;
 -) лікувальні;
 -) рекреаційно-коригуючі.
- * Об'єктом вивчення рекреаційної географії є:
 -) територія, тобто природний географічний простір, або простір соціокультурних і соціоприродних поєднань, які насичені різними туристичними й інфраструктурними закладами, завдання яких – сприяти ефективній туристичній діяльності;
 -) вивчення територіальних рекреаційних систем;
 -) антропогенні ландшафти, створенні задля відпочинку рекреантів;
 -) рекреаційне господарство певної території, країни чи всієї нашої планети як об'єктивне і соціальне утворення.
- * Які ресурси відносяться до соціально-економічних:
 -) земельні;
 -) ландшафтні;
 -) пам'ятники історії;
 -) транспортна інфраструктура.
- * У якій установі зародилась рекреаційна географія:
 -) Академія наук України;
 -) Академія наук СРСР;
 -) Академія наук Росії.
- * Час протягом життя людини, який не пов'язаний із виконанням нею професійних обов'язків та задоволенням фізичних потреб – це:
 -) вільний час;
 -) відпочинок;
 -) туризм;
 -) дозвілля.
- * Виберіть правильне твердження поняття «рекреаційне навантаження»:
 -) здатність певної території забезпечувати здійснення комфортної рекреаційної діяльності без деградації природного та історико-культурного середовища;
 -) сукупність наявних природних, соціально-економічних і культурно-історичних передумов певної території в організації рекреаційно-туристичної діяльності;
 -) рівень сукупного антропогенного впливу на природний комплекс певної території в процесі рекреаційної діяльності.
- * Сукупність компонентів і властивостей природного середовища, які сприяють рекреаційній діяльності, але при цьому не є її матеріальною базою – це:
 -) рекреаційні ресурси;
 -) рекреаційні умови;
 -) природні умови;
 -) природні ресурси.
- * Вчення якого вченого-географа стало відправною точкою в зародженні рекреаційної географії:
 -) Н.В. Фоменко;
 -) В.С. Преображенського;
 -) В.В. Докучаєва.
- * Територіальна рекреаційна система (ТРС) – це:
 -) просторово організована на території певного таксономічного рангу сукупність рекреаційних установ, які функціонують на основі використання ресурсів цієї території і просторово-територіально між собою поєднані;
 -) локальний об'єкт, який використовується для відпочинку;
- в) складний природно-географічний комплекс, в якому всі основні компоненти: рельєф, клімат, вода, ґрунти, рослинність і тваринний світ знаходяться у великій та складній взаємодії, утворюючи однорідну за умовами розвитку нерозривну систему.
- * Прикладом раціонального географічного поділу праці в галузі рекреації і туризму є:

-) ЄС;
-) СНД;
-) МЕРКОСУР;
-) НАТО.
- * Яке вчення стало першим кроком в становленні рекреаційної географії:
 -) вчення про територіальну систему;
 -) вчення про природно-територіальну систему;
 -) вчення про рекреаційну систему;
 -) вчення про туристичну систему.
- * Місце з обмеженою площею, що використовується для відпочинку – це:
 -) рекреаційний пункт;
 -) курорт;
 -) рекреаційний об'єкт;
 -) рекреаційний район.
- * Головною властивістю рекреаційних ресурсів є:
 -) здатність відновлюватися;
 -) можливість їх накопичення;
 -) здатність відновлювати і розвивати духовні та фізичні сили людини.
- * Оцінка рекреаційних ресурсів буває:
 -) диференційована і інтегральна;
 -) диференційована і групова;
 -) інтегральна і групова;
 -) групова і індивідуальна.
- * Сучасні рекреаційні потреби людей у розвинутих країнах – це:
 -) відпочинок на дивані;
 -) активний відпочинок;
 -) інтенсивне лікування;
 -) інтенсивна профілактика захворювань.
- * За характером оздоровчого впливу на людину лікувально-курортні установи поділяються на:
 -) рекреаційно-профілактичні;
 -) кліматичні;
 -) грязьові;
 -) бальнеологічні.
- * Один з видів туризму, який здійснюється в екологічно збереженому людиною природному середовищі з метою пізнання природи і відпочинку, називається:
 -) сільським зеленим;
 -) діловим;
 -) екологічним;
 -) розважальним.
- * Основною рекреаційною потребою населення України є:
 -) лікування;
 -) туризм;
 -) екстенсивний відпочинок.
- * Ядрами територіальної організації рекреаційно-туристичного комплексу України є:
 -) заповідні урочища;
 -) курортно-оздоровчі заклади;
 -) кліматичні ресурси.
- * Найбільше країн з найпримітивнішими рекреаційними потребами у:
 -) Європі;
 -) Африці;
 -) Австралії;
 -) Україні.
- * Найрізноманітнішим видом рекреаційної діяльності є:
 -) пізнавальна;
 -) лікувально-курортна;
 -) оздоровчо-спортивна;
 -) ділова.

- * Які ресурси відносяться до природних рекреаційних ресурсів:
 -) земельні;
 -) документальні пам'ятники;
 -) транспортна інфраструктура;
 -) церкви і монастирі.
- * Яка підсистема не входить до складу ТРС:
 -) рекреанти;
 -) інженерні споруди;
 -) орган управління;
 -) дороги.
- * Екскурсант – це:
 -) особа, яка здійснює подорож на термін від 24 годин до шести місяців, без здійснення будь якої оплачуваної діяльності;
 -) тимчасовий відвідувач, який перебуває менше 24 годин у країні або на об'єкті відвідування;
 -) фахівець, який проводить екскурсію за задалегідь складеним маршрутом.
- * Ресурсний потенціал туристичного комплексу України – це:
 -) всі види ресурсів, що використовуються для створення національного тур продукту;
 -) природні ресурси (пляжні, гірські, бальнеологічні тощо), що використовуються в цілях організації туризму;
 -) та частина фінансових ресурсів держави, що формується за рахунок функціонування національного туристичного комплексу.
- * Територіальна рекреаційна система – це:
 -) географічна система, яка складається з природних і культурних комплексів;
 -) система, яка складається з інженерних споруд рекреації;
 -) географічна система, яка складається із взаємопов'язаних підсистем: природних і культурних комплексів, інженерних споруд, обслуговуючого персоналу, органу управління та відпочиваючих (рекреантів), характеризується функціональною та територіальною цілісністю.
- * Функція підсистеми «обслуговуючий персонал», складової рекреаційної системи, спрямована переважно на:
 -) обслуговування рекреантів;
 -) обслуговування місцевого населення;
 -) управлінські функції;
 -) характеризує трудову діяльність.
- * Туристичний потік – це:
 -) об'єкт дослідження рекреології;
 -) напрям руху туристичних груп;
 -) розвиток туристичної діяльності.
- * Передумови виникнення туризму склалися:
 -) за часів античності заради завоювань, торгівлі, з релігійними цілями;
 -) у часи Римської імперії;
 -) в період середньовіччя;
 -) у ХХ ст.
- * Лісові рекреаційні системи формуються у відповідності з щоденним використанням вільного часу після роботи, як:
 -) міські (маленькі ліси, парки, сквери, сади) ;
 -) заміські і ближні приміські (парки і лісопарки, дендропарки, ботанічні сади) ;
 -) автономні стаціонарні системи.
- * Географічне положення водних об'єктів:
 -) визначає набір рекреаційних занять на даному водному об'єкті і обмежує у часі ті чи інші види відпочинку і спорту;
 -) не визначає рекреаційну придатність і цінність водних об'єктів;
 -) визначає норми рекреаційного навантаження на водні акваторії.
- * Ступінь наукової цінності принципу екологічного зонування вимагає:
 -) вилучення територій заповідників, заказників, що мають місце у природних парках;
 -) інтенсивного використання територій заповідників, заказників, що мають місце у природних парках;
 -) регульованого використання територій заповідників, заказників, що мають місце у природних парках.

* Рекреаційний потенціал території вимірюється в:

-) м³;
-) км²;
-) осіб або осіб/день.

* При дослідженні рекреаційно-туристичних комплексів з питань туристичного природокористування, особливу увагу приділяють:

-) вивченню навантаження на природний комплекс з боку туристів та розробку граничних рекреаційних навантажень для різних видів ландшафтів;
-) визначенню рівня і характеру технологічних (антропогенних) впливів;
-) визначенню параметрів антропогенних побутових навантажень на природний комплекс з боку місцевого населення.

* Профілактика-лікування – обов'язкова вимога:

-) реалізація потреб індивіду у спілкуванні, культурі, пізнанні;
-) регулярність лікування та профілактика здоров'я;
-) фізичне удосконалення, попередження гіподинамії;
-) потреба індивіду у творчій роботі, у самоосвіті, зміні виду діяльності.

* Самодіяльні туристські організації – клуби, товариства виникають в багатьох країнах Європи:

-) ще за часів античності заради торгівлі, завоювань та з релігійними цілями;
-) у XVI ст., коли мандрівництво континентами значно поширилось і стало прообразом майбутнього туризму, зокрема його пізнавальної функції;
-) у другій половині XIX ст. з розвитком індустріального суспільства, появою залізничного транспорту та пароплавства;
-) у XX ст. – справжнім зоряним часі для туризму (особливо друга половина).

* Рекреаційна географія вивчає:

-) розвиток екологічного туризму;
-) географію туризму;
-) просторове розташування рекреаційних комплексів.

* Рекреація характеризує:

-) планувальну організацію рекреаційних комплексів;
-) розвиток курортної справи;
-) процес і заходи щодо відновлення сил людини та простір, в якому це відбувається;
-) екологічну ситуацію в рекреаційних регіонах України.

* Підсистема «природні і культурні комплекси» виступає в якості:

-) ресурсів і умов задоволення рекреаційних потреб;
-) ресурсів і умов задоволення потреб в лікуванні і оздоровленні;
-) ресурсів і умов задоволення індустрії розваг.

* Специфічним методом рекреаційних досліджень слід вважати:

-) польові географічні дослідження;
-) територіальне проектування рекреаційно-туристичних систем;
-) ГІС – моделювання;
-) анкетування туристів.

* Рекреаційна дигресія – це:

-) порушення природного середовища в результаті впливу на нього пасовищного руху, що проявляється у витоптуванні та знищенні лісової підстилки, трав'яного покриву, підліску та підросту, пошкодженні дерев тощо;
-) порушення природного середовища в результаті впливу на нього рекреантів (відпочиваючих), що проявляється у витоптуванні та знищенні лісової підстилки, трав'яного покриву, підліску та підросту, пошкодженні дерев тощо;
-) порушення природного середовища в результаті технологічного впливу на нього, що проявляється у витоптуванні та знищенні лісової підстилки, трав'яного покриву, підліску та підросту, пошкодженні дерев тощо.

* Функціональна структура туристичного потоку – це:

-) розподіл туристів на вікові та соціальні групи та за метою;
-) розподіл туристів за сезонним функціонуванням туристичних комплексів;
-) геопросторовий розподіл туристів.

* Підсистема «інженерні споруди» забезпечує:

-) звичайну життєдіяльність відпочиваючих та обслуговуючого персоналу;

-) задоволення специфічних рекреаційних потреб рекреантів;
-) задоволення специфічних потреб обслуговуючого персоналу.
- * Вільний час залежить від:
 -) часового фактору (щоденний, щотижневий, щорічний, пенсійний) і просторового (помешкання, місто, держава, світ);
 -) помешкання та середовища міста;
 -) залежить від організації просторового середовища за межами міста та міжселищними територіями;
 -) визначається територією розташування комплексів та закладів для довгострокового лікування.
- * Рекреаційне середовище є результатом взаємодії, взаємопроникнення і взаємодоповнення трьох комплексних чинників:
 -) природні ресурси, трудова діяльність та рекреаційні утворення;
 -) природні ресурси, рекреаційна діяльність та рекреаційні утворення;
 -) рекреаційні ресурси, рекреаційна діяльність та рекреаційні утворення.
- * За природними ознаками рекреаційні утворення розрізняють:
 -) рекреаційний заклад, рекреаційний комплекс, рекреаційний центр;
 -) парк, пляж, басейн, лижний схил тощо;
 -) регіональні, районні, локальні.
- * У склад території рекреаційного району включаються такі функціональні зони:
 -) селітебна зона, комунально-господарська зона, зона організованого природного ландшафту, зона транспортних комунікацій та пішохідних зв'язків;
 -) промислова зона, селітебна зона, комунально-господарська зона, зона організованого природного ландшафту, зона транспортних комунікацій та пішохідних зв'язків;
 -) рекреаційна зона, селітебна зона, комунально-господарська зона, зона організованого природного ландшафту, зона транспортних комунікацій та пішохідних зв'язків;
 -) рекреаційна зона, селітебна зона, зона організованого природного ландшафту, зона транспортних комунікацій та пішохідних зв'язків.
- * Санаторно-курортні підприємства входять до складу:
 -) рекреаційного комплексу;
 -) туристичного комплексу;
 -) готельного комплексу.
- * Внутрішнім туризмом вважається:
 -) туризм у межах країни проживання;
 -) туризм поза межами країни проживання;
 -) туризм у межах території України.
- * Рекреаційні ресурси визначають:
 -) планувальну організацію рекреаційних комплексів;
 -) архітектуру рекреаційних утворень;
 -) види рекреаційної діяльності і профіль рекреаційних утворень.
- * Лісові рекреаційні системи формуються для реалізації потреб у відпочинку у вихідні дні, як:
 -) міські (маленькі ліси, парки, сквери, сади) ;
 -) заміські і ближні приміські (парки і лісопарки, дендропарки, ботанічні сади) ;
 -) автономні стаціонарні системи.
- * Мінеральні лікувальні води:
 -) природні води, що мають різну мінералізацію;
 -) природні прісні води;
 -) природні води, що мають лікувальні властивості внаслідок підвищеного вмісту біологічно активних компонентів.
- * Вторинний вплив туризму на рекреаційні території пов'язаний:
 -) з самою туристичною діяльністю;
 -) з туристичною інфраструктурою;
 -) з антропогенним впливом місцевого населення.
- * Рекреаційне навантаження складається:
 -) з відпочиваючих у цілорічних закладах та короткочасних відпочиваючих;
 -) з відпочиваючих у цілорічних закладах;
 -) самодіяльних туристів, екскурсантів.
- * Сумарний рекреаційний потік, величина якого впливає на структуру рекреаційного утворення, визначає:

-) зміна тимчасового (рекреанти) та постійного населення в рекреаційній системі і за її межами;
-) зміна тимчасового (рекреанти) населення в рекреаційній системі і за її межами;
-) зміна постійного населення в рекреаційній системі і за її межами.
- * Рекреаційні райони розрізняють за функціональними ознаками:
 -) гірсько-приморські, приморсько-рівнинні, озерно-річкові, гірські, острівні;
 -) урбанізовані, не урбанізовані;
 -) поліфункціональні та монофункціональні.
- * Селітебна зона рекреаційного району має бути:
 -) призначена для розташування постійного населення, обслуговуючого персоналу;
 -) обладнана сприятливими умовами для відпочинку, лікування, туризму, та призначеною для розташування рекреаційних комплексів;
 -) територією, де розташовуються всі комунальні та господарсько-виробничі підприємства.
- * Транспортні комунікації рекреаційного району:
 -) туристичні пішохідні дороги, що призначені для прогулянок, походів, подорожей, пішохідні алеї, спеціальні пішохідні траси (теренкури);
 -) група внутрішніх і зовнішніх доріг, туристичні пішохідні дороги, що призначені для прогулянок, походів, подорожей, пішохідні алеї, спеціальні пішохідні траси (теренкури);
 -) група внутрішніх і зовнішніх доріг.
- * Оздоровчі рекреаційні заклади, розміщені неподалік основного місця праці рекреантів, відноситься до категорії:
 -) санаторій (або пансіонат) з лікуванням;
 -) санаторій-профілакторій;
 -) будинок чи пансіонат відпочинку.
- * Соціально-економічні чинники формування рекреаційних комплексів:
 -) тип рекреаційного потоку, екологічна місткість, сезонність експлуатації;
 -) функціональний профіль, територія розташування, капітальність;
 -) композиція споруди, екологічна місткість, сезонність експлуатації.
- * За урбаністичними ознаками рекреаційні утворення розрізняють:
 -) регіональні, районні, локальні;
 -) рекреаційний заклад, рекреаційний комплекс, рекреаційний центр;
 -) парк, пляж, басейн, лижний схил тощо.
- * Загальна чисельність відпочиваючих визначає:
 -) рекреаційне навантаження на рекреаційну територію;
 -) загальне навантаження на рекреаційну територію;
 -) антропогенне навантаження.
- * Комунально-господарська зона рекреаційного району повинна розташовуватися:
 -) за межами рекреаційної та селітебної зон, та відокремлюватися від них зоною зелених насаджень;
 -) в межах рекреаційної зони;
 -) в межах селітебної зони.
- * Оздоровчий комплекс, розташований на території з унікальними рекреаційними ресурсами, що виступають основним компонентом технології інтенсивного оздоровлення рекреантів називається:
 -) санаторій (або пансіонат) з лікуванням;
 -) санаторій-профілакторій;
 -) будинок чи пансіонат відпочинку, база відпочинку.
- * Рекреаційні райони розрізняють за природними ознаками:
 -) гірсько-приморські, приморсько-рівнинні, озерно-річкові, гірські, острівні;
 -) урбанізовані, не урбанізовані;
 -) полі функціональні та моно функціональні.
- * Розрізняють туристичні комплекси за природними умовами розташування:
 -) рівнинні, гірські, узбережні;
 -) міські, приміські, міжселищні;
 -) головні (початкові, кінцеві), проміжні (транзитні).
- * Як ступінь дигресії залежить від рекреаційних навантажень та стійкості до них природних комплексів:
 -) не залежить;
 -) знаходиться в прямій залежності;
 -) знаходиться у зворотній залежності.

* Рекреаційні ресурси – сполучення різноманітних природних та антропогенних чинників, що забезпечують сприятливі умови для:

-) виробничої діяльності;
-) рекреаційної діяльності;
-) професійної діяльності.

* Рекреаційно-утилітарна діяльність:

-) пов'язана з подорожами і походами з метою активного відпочинку і пізнання природи;
-) це поєднання відпочинку із збиранням грибів, ягід, заняття садівництвом і городництвом на садово-дачних ділянках;
-) здійснюється в дендраріях, ботанічних садах, інших цінних природних об'єктах, де людина може підвищити свій рівень знань у сфері природничих наук і охорони природи.

* Пам'ятки археології – це

-) споруди, пам'ятні місця і предмети, пов'язані з найважливішими історичними подіями в життя народу, його культурою і побутом, розвитком суспільства, держави, науки і техніки;
-) кургани, залишки давніх поселень, укріплень, виробництв, каналів, доріг, древні місця захоронень, наскельні зображення, старовинні предмети, ділянки історичного культурного шару давніх населених пунктів;
-) архітектурні ансамблі і комплекси, історичні центри, площі, вулиці, споруди культової архітектури, витвори монументального, образотворчого, декоративно-прикладного, садово-паркового мистецтва та їх зв'язок з природними ландшафтами.

* Всі курорти, в залежності від наявних курортологічних ресурсів поділяють на типи:

-) кліматичні, бальнеологічні, грязеві, змішаного типу (бальнеокліматичні, бальнеогрязеві);
-) рівнинні приморські;
-) рівнинні континентальні;
-) гірські курорти.

* Лікувально-оздоровча місцевість – це:

-) територія, що характеризується значними рекреаційними ресурсами (природними лікувальними якостями - мінеральні та термальні води, лікувальні грязі, озокерит, ропу лиманів та озер, кліматичні та інші природні умови), сприятливими для лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань;
-) лікувально-оздоровча місцевість, що має необхідні для експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні;
-) місцевість, що характеризується значними рекреаційними ресурсами, розвиненою соціальною інфраструктурою та матеріальною базою туризму.

* Основним чинником неоднакового ступеня розвитку індустрії туризму в різних регіонах держави слід вважати:

-) неоднакову щільність демографічного освоєння території;
-) неоднаковий індустріальний потенціал регіонів;
-) неоднакову ресурсну базу й туристичну розрекламованість регіонів;
-) неоднаковий стан збереження в регіонах територій, придатних рекреаційного освоєння.

* Лікувальні грязі, або пелоїди –

-) це природні намулові утворення, які містять солі природних водоймищ;
-) це природні торфові утворення, які містять рештки біоорганізмів;
-) це природні органо-мінеральні колоїдальні утворення (намулові, торфові, сопоків та ін), які володіють високою теплоємністю і тепло утримуючою здатністю і містять, як правило, терапевтично активні речовини (солі, гази, біостимулятори) і живі мікроорганізми.

* Санаторії розрізняють за медичним профілем:

-) спеціалізовані, загально терапевтичні, протитуберкульозні;
-) санаторії-профілакторії призначені для профілактичного лікування і визначаються зв'язком з виробництвом: з відривом та без відриву від виробництва;
-) дитячі санаторні табори – цілорічні заклади, об'єднані у комплекси.

* Рекреаційно-пізнавальна діяльність:

-) пов'язана з подорожами і походами з метою активного відпочинку;
-) це поєднання відпочинку із збиранням грибів, ягід, заняття садівництвом і городництвом на садово-дачних ділянках;
-) здійснюється в дендраріях, ботанічних садах, інших цінних природних об'єктах, де людина може

підвищити свій рівень знань у сфері природничих наук і охорони природи.

* Рекреаційний комплекс – це:

-) взаємозв'язок природного комплексу, технічних систем – матеріальної бази й рекреаційної інфраструктури, обслуговуючого персоналу, туристів та органів управління;
-) містобудівельне утворення, складається з рекреаційних установ різноманітного функціонального профілю, об'єднаних одною функціональною програмою;
-) територія з мінімальним техногенним навантаженням, де максимально збережені природні якості ландшафтів і яка може забезпечити систему довготривалих рекреаційних послуг.

* Основними чинниками геопросторової організації національного санаторно-курортного господарства виступає:

-) характер розселення і щільність заселення території;
-) господарсько-економічна інфраструктура території;
-) нерівномірне розташування рекреаційних ресурсів;
-) прорахунки колишньої командно-адміністративної системи планового розвитку галузей народного господарства.

* У відповідності з природними ландшафтно-кліматичними зонами всі курорти поділяють на типи:

-) кліматичні, бальнеологічні, грязеві, змішаного типу (бальнеокліматичні, бальнеогрязеві) ;
-) рівнинні приморські, рівнинні континентальні, гірські курорти;
-) спеціалізовані, загально-терапевтичні, протитуберкульозні.

* При допустимих рекреаційних навантаженнях у природі спостерігаються:

-) зміни зворотного характеру, ландшафтні комплекси здатні до самовідновлення, але при цьому втрачаються деякі ландшафтні елементи і взаємозв'язки;
-) незворотні зміни, корінна ломка ландшафтно-просторово-часової структури;
-) незмінні процеси, ландшафтні комплекси не втрачають природних якостей.

* При критичних (катастрофічних) рекреаційних навантаженнях у природі спостерігаються:

-) зміни зворотного характеру, ландшафтні комплекси здатні до самовідновлення, але при цьому втрачаються деякі ландшафтні елементи і взаємозв'язки;
-) незворотні зміни, корінна зміна ландшафтно-просторово-часової структури;
-) незмінні процеси, ландшафтні комплекси не втрачають природних якостей.

* Які ресурси відносяться до природних рекреаційних ресурсів:

-) бальнеологічні;
-) система розселення;
-) пам'ятники археології.

* Ресурсний потенціал туристичного комплексу України – це:

-) всі види ресурсів, що використовуються для створення національного тур продукту;
-) природні ресурси (пляжні, гірські, бальнеологічні тощо), що використовуються в цілях організації туризму;
-) та частина фінансових ресурсів держави, що формується за рахунок функціонування національного туристичного комплексу.

* Уявлення про рекреаційну систему дано:

-) Віденіним Ю.О.;
-) Преображенским В.С.;
-) Мироненко М.С.

* Пізнавальна рекреаційна діяльність характеризується:

-) базується на використанні природних ресурсів;
-) ґрунтується на потребі у двох видах рекреаційної діяльності: активної і пасивної;
-) невпинним збільшенням кількості світових і регіональних конференцій;
-) потреба зростає із підвищенням освітньо-культурного рівня людей, розвитком їхнього інформаційного і транспортного забезпечення.

* Лікувально-курортна рекреаційна діяльність характеризується:

-) базується на використанні природних ресурсів;
-) ґрунтується на потребі у двох видах рекреаційної діяльності: активної і пасивної;
-) невпинним збільшенням кількості світових і регіональних конференцій.

* Сучасні рекреаційні потреби людей у розвинутих країнах – це:

-) відпочинок на дивані;
-) активний відпочинок;
-) інтенсивне лікування.

* Самодіяльний туристичний процес забезпечується:

-) туристичними агенціями;
-) туроператорами;
-) туристичними гуртками;
-) бюро екскурсій.

* Оздоровчо-спортивний вид рекреаційної діяльності характеризується:

-) базується на використанні культурно-історичних ресурсів;
-) ґрунтується на потребі у двох видах рекреаційної діяльності: активної і пасивної;
-) невпинним збільшенням кількості світових і регіональних конференцій.

* Один з найдавніших напрямків в географії, який започаткували греки:

-) енвіроменталізм.
-) пробабілізм.
-) географічний детермінізм.
-) посибілізм.

* Географічна теорія, яка в основу розвитку країн ставить їхню економіку:

-) енвіроменталізм.
-) пробабілізм.
-) географічний детермінізм.
-) посибілізм.

* Представники якої географічної теорії вважали, що основа розвитку господарства країни зумовлений її географічним положенням і природними умовами:

-) енвіроменталізм.
-) пробабілізм.
-) географічний детермінізм.
-) посибілізм.

* Прихильником якої географічної теорії був Наполеон Бонапарт:

-) енвіроменталізм.
-) пробабілізм.
-) географічний детермінізм.
-) посибілізм.

* Ресурсозабезпеченість вимірюється в :

-) кількості років та кількості на душу населення.
-) кілограмах і кількістю років.
-) кілометрах і кількістю на душу населення.
-) в доларах на душу населення і кількістю років.

* Основоположниками географічного детермінізму стали:

-) П. Тейлор, Р. Сміт.
-) Е. Реклю, С. Гантінгтон.
-) Ф. Ратцель, Ш. Монтеск'є.
-) Страбон, Гіппократ.

* Наукова течія енвіроменталізму виникла у:

-) Росії.
-) Німеччині.
-) США.
-) Франції.

* Теорія, за якою довкілля справляє на життя і господарську діяльність людини імовірнісний, а не обов'язковий вплив:

-) енвіроменталізм.
-) пробабілізм.
-) географічний детермінізм.
-) посибілізм.

* Суть концепції меж розвитку полягає у твердженні, що:

-) нинішня індустріальна модель розвитку людства неминуче буде обмежена вичерпністю природних ресурсів.
-) визначною силою розвитку суспільства є географічне положення і природне середовище.
-) довкілля має на життя і господарську діяльність імовірнісний, а не обов'язковий вплив.

* Яка теорія була розроблена в Римському клубі американським ученим Д. Медоузом:

-) меж розвитку.
-) сталого розвитку.
-) кліматичних оптимумів.
-) географічного детермінізму.
- * Неминуча й обов'язкова відмінність у характеристиках рекреаційних ресурсів залежно від зміни місцезнаходження виражається у такій закономірності:
 -) диверсифікації рекреаційних послуг.
 -) глобалізації рекреаційних процесів.
 -) просторово-територіальній диференціації рекреаційних ресурсів.
- * Закономірність перманентного зростання значення рекреації у житті суспільства зумовлюється:
 -) збільшенням вільного часу і намаганням людей використовувати його для відпочинку та оздоровлення;
 -) зосередженням рекреаційного господарства у місцях, де для його розвитку є найсприятливіші умови;
 -) географічним поділом праці.
- * Головною властивістю рекреаційних ресурсів є:
 -) здатність відновлюватися.
 -) можливість їх накопичення.
 -) здатність відновлювати і розвивати духовні та фізичні сили людини
- * Медико-біологічний тип рекреаційної оцінки природних ресурсів включає:
 -) комфортність для організмів рекреантів.
 -) пейзажну різноманітність.
 -) можливість інженерно-будівельного освоєння.
- * Природна і культурно-історична підсистема ТРС володіє:
 -) ємністю.
 -) географією туристичного попиту.
 -) рекреаційними потребами.
- * Основоположником концепції «кліматичних оптимумів» став:
 -) П. Тейлор,
 -) С. Гантінгтон.
 -) Ф. Ратцель,
 -) Страбон.
- * Які ресурси відносяться до природних рекреаційних ресурсів:
 -) ландшафтні;
 -) земельні;
 -) документальні пам'ятники;
 -) водні;
 -) церкви і монастирі.
- * Психолого-естетичний тип рекреаційної оцінки природних ресурсів включає:
 -) контрастність мінливості погоди;
 -) емоційний вплив на людину;
 -) складання схеми інтенсивності, характеру освоєння територій;
 -) дизайн інтер'єру;
 -) різноманітність елементів ландшафту;
 -) ступінь екзотичності.
- * Які підсистеми входять до складу ТРС:
 -) рекреанти;
 -) інженерні споруди;
 -) орган управління;
 -) дороги;
 -) пам'ятки культури.
- * Під поняттям «екскурсія» розуміють:
 -) вид рекреаційної діяльності до 24 годин;
 -) вид рекреаційної діяльності не більше, ніж 3 доби;
 -) вид рекреаційної діяльності більше, ніж 3 доби;
 -) відвідування визначних пам'яток групою туристів або індивідуально.
- * До головних завдань рекреаційної географії відносять:
 -) вивчення внутрішнього і зовнішнього попиту на товари народного споживання;
 -) оцінка рекреаційних ресурсів та ефективності їх використання;

-) прогнозування розвитку та оптимізація функціонування сільського господарства;
-) рекреаційне районування території України.
- * Виберіть групу методів, які застосовує рекреаційна географія:
 -) експедиційний, картографічний, описовий;
 -) опитування, фізичний, хіміко-біологічний;
 -) експериментальний, експедиційний, картографічний;
 -) історичний, порівняльний, статистичний.
- * Які з цих тверджень правильні:
 -) рекреаційна місткість – це здатність певної території забезпечувати здійснення комфортної діяльності без деградації природного та історико-культурного середовища;
 -) відпочинок – це діяльність осіб, які подорожують і перебувають в місцях, що знаходяться за межами їхнього звичайного середовища протягом періоду, що не перевищує одного року підряд, з метою відпочинку, діловими та іншими цілями;
 -) рекреаційні ресурси – це сукупність компонентів і властивостей природного середовища, які сприяють рекреаційній діяльності, але при цьому не є її матеріальною базою;
 -) рекреаційний потенціал розглядається як сукупність наявних природних, соціально-економічних і культурно-історичних передумов певної території в організації рекреаційно-туристичної діяльності.
- * Які з цих тверджень правильні:
 -) об'єктивною особливістю сучасного світу є випереджальний розвиток рекреаційного господарства;
 -) поняття рекреація з часом залишається незмінним;
 -) об'єкт і предмет рекреаційної географії повністю збігаються;
 -) рекреаційне господарство – це галузь народного господарства, яка відрізняється особливою динамічністю.
- * Основними функціями рекреації є:
 -) лікувально-курортна;
 -) оздоровчо-спортивна;
 -) ділова;
 -) розважальна.
- * Формування рекреаційних потреб відбувається під впливом наступних чинників:
 -) природно-географічні;
 -) матеріальні;
 -) демографічні;
 -) трудові.
- * Рекреаційні потреби в Україні формуються під впливом таких чинників:
 -) рівень доходів;
 -) культурно-освітній рівень;
 -) стан здоров'я.
- * Під поняттям «туристична інфраструктура» розуміють:
 -) історичні і художні цінності;
 -) основні фонди;
 -) умови та фактори розвитку рекреації;
 -) мережу готелей;
 -) транспортні шляхи.
- * Самодіяльний туристичний процес забезпечується:
 -) туристичними агенціями;
 -) туроператорами;
 -) туристичними гуртками;
 -) туристичними секціями;
 -) туристично-краєзнавчими гуртками.
- * Організований туристичний процес забезпечується:
 -) туристичними агенціями;
 -) туроператорами;
 -) туристичними гуртками;
 -) туристичними секціями;
 -) туристично-краєзнавчими гуртками.
- * Рекреаційна діяльність визначається наявністю:
 -) рекреаційних ресурсів;

-) тулоператорів;
-) рекреаційних потреб;
-) виробничих можливостей;
-) наявними грошовими ресурсами.
- * Залежно від мети рекреаційна діяльність поділяється на:
 -) лікувально-курортну;
 -) розважальну;
 -) анімаційну;
 -) зелену сільську;
 -) пізнавальну.
- * Лікувально-курортна рекреаційна діяльність характеризується:
 -) базується на використанні природних ресурсів;
 -) ґрунтується на потребі у двох видах рекреаційної діяльності: активної і пасивної;
 -) невинним збільшенням кількості світових і регіональних конференцій;
 -) за своєю сутністю має бути найбільш регламентованим.
- * Оздоровчо-спортивний вид рекреаційної діяльності характеризується:
 -) базується на використанні природних ресурсів;
 -) ґрунтується на потребі у двох видах рекреаційної діяльності: активної і пасивної;
 -) невинним збільшенням кількості світових і регіональних конференцій;
 -) є найрізноманітнішим;
 -) від 70 до 80 % туристів віддають перевагу купанню і загорянню на пляжі.
- * Пізнавальна рекреаційна діяльність характеризується:
 -) базується на використанні природних ресурсів;
 -) ґрунтується на потребі у двох видах рекреаційної діяльності: активної і пасивної;
 -) невинним збільшенням кількості світових і регіональних конференцій;
 -) потреба зростає із підвищенням освітньо-культурного рівня людей, розвитком їхнього інформаційного і транспортного забезпечення;
 -) практично до всіх інших видів як «вмонтований» елемент.
- * До соціально-психологічних чинників формування рекреаційних потреб ми відносимо:
 -) стать;
 -) освіта;
 -) традиції;
 -) спосіб життя;
 -) склад сім'ї.
- * До демографічних чинників формування рекреаційних потреб ми відносимо:
 -) стать;
 -) освіта;
 -) традиції;
 -) спосіб життя;
 -) склад сім'ї;
 -) чисельність населення;
 -) соціальний стан.
- * До демографічних чинників формування рекреаційних потреб ми відносимо:
 -) відтворення населення;
 -) освіта;
 -) традиції;
 -) спосіб життя;
 -) стан здоров'я;
 -) чисельність населення;
 -) соціальний стан.
- * До соціально-економічних чинників формування рекреаційних потреб ми відносимо:
 -) відтворення населення;
 -) освіта;
 -) рівень добробуту;
 -) спосіб життя;
 -) стан здоров'я;
 -) чисельність населення;

) соціальний стан.

* До природно-географічних чинників формування рекреаційних потреб ми відносимо:

) відтворення населення;

) освіта;

) місце проживання;

) спосіб життя;

) стан здоров'я;

) екологічний стан;

) соціальний стан.

* Рекреаційні потреби в Україні формуються під впливом таких чинників:

) постійно зростає рівень захворюваності населення;

) демографічна криза;

) спосіб життя;

) екологічний стан;

) йде процес старіння нації.

* За рівнем реалізації рекреаційно-туристичних потреб до «елітного клубу» економічно високорозвинутих країн належать:

) Сінгапур;

) Японія;

) Україна;

) Німеччина;

) Росія.

* Виберіть етапи розвитку туристичного простору:

) етап стагнації;

) етап розвитку;

) етап консолідації;

) етап піднесення;

) етап вщухання.

* Виберіть правильні твердження:

) соціальні умови території визначають співвідношення між багатими, середніми і бідними класами, рівнем злочинності, часткою економічно активного населення, кількістю безробітних;

) рекреаційну географію цікавлять лише кількісні характеристики ландшафту;

) наявність історико-культурних пам'яток за відсутності відповідної інфраструктури різко обмежує розвиток рекреації і туризму;

) в рекреаційній географії вимоги до якості довкілля, стану природних умов в рекреації такі самі, як в усіх інших сферах господарської діяльності;

) показниками економічних умов є насиченість території засобами виробництва у вартісному вираженні, інвестиційна привабливість, структура господарства тощо.

* Виберіть властивості ТРС:

) комфортність;

) ємність;

) привабливість;

) надійність;

) атрактивність.

* Виберіть властивості ТРС:

) динамічність;

) ємність;

) привабливість;

) ієрархічність;

) атрактивність.

* Виберіть характеристики, які стосуються лікувально-оздоровчої рекреаційної діяльності в Україні:

) тривалість перебування повинна становити менше трьох тижнів;

) звичайне лікування на курортах є дорогим;

) на курорти найчастіше їдуть люди старшої вікової групи;

) зростає роль діяльності, яка спрямована на профілактику захворювань, оздоровлення, поліпшення функціонального стану практично здорових людей;

) найменш регламентований вид рекреаційної діяльності.

- * Виберіть характеристики, які стосуються спортивно-оздоровчої рекреаційної діяльності в Україні:
 -) здійснюється шляхом подолання якоїсь відстані, території, маршруту активним способом, покладаючись на власні вольові і фізичні зусилля;
 -) є дуже дорогим і не всім по кишені;
 -) найпопулярніший серед людей старшої вікової групи;
 -) є однією з найдоступніших і наймасовіших форм рекреації.
- * Економічна оцінка лісових угідь визначається:
 -) ступенем атрактивності.
 -) різноманітним складом рослин.
 -) максимально можливою експлуатаційною цінністю.
 -) віковим складом деревостанів.
- * До теоретичних методів дослідження в рекреаційній географії відноситься:
 -) анкетування.
 -) системно-структурний.
 -) опитування населення.
 -) аналіз і синтез.
 -) індукції і дедукції.
- * Найбільший внесок у розвиток географічного детермінізму зробили такі вчені:
 -) С. Гантингтон.
 -) Д. Мейніг.
 -) Е. Реклю.
 -) Рацель.
 -) Г. Кіссінджер.
 -) С. Коен.
- * Формування рекреаційних потреб відбувається під впливом наступних чинників:
 -) природно-географічні.
 -) матеріальні.
 -) демографічні.
 -) трудові.
- * До завдань рекреаційної географії належать:
 -) дослідження територіальної організації рекреаційного господарства.
 -) пошук бальнеологічних ресурсів.
 -) розробка моделей «ідеальних» ТРС.
 -) розробка і впровадження комплексу заходів, спрямованих на збільшення територіального рекреаційного потенціалу.
- * Які з цих тверджень правильні:
 -) поняття «вільний час» є доволі неоднозначним.
 -) у середньому до 60 % доби у людини припадає на вільний час.
 -) залежно від професії вільний час може бути чітко визначений.
 -) вільний час є частиною позаробочого часу.
- * Які з цих тверджень правильні:
 -) всі сфери функціонування суспільства так чи інакше взаємопов'язані.
- б) при вилученні (нехтуванні) того чи іншого елемента рекреаційно-туристичного господарства можна отримати його цілісну картину.
 -) будь-яка рекреаційна система складається з підсистем нижчого ієрархічного рівня.
- * Які з цих тверджень, на вашу думку, правильні:
 -) окремі види рекреаційної діяльності доволі чітко диференціюються на певні рекреаційні заняття.
 -) немає суто пізнавальних видів рекреаційної діяльності.
 -) водний туризм не поділяється на окремі види.
- * Виберіть правильні твердження:
 -) рекреаційну географію цікавлять лише кількісні характеристики ландшафту.
 -) наявність історико-культурних пам'яток за відсутності відповідної інфраструктури різко обмежує розвиток рекреації і туризму.
 -) в рекреаційній географії вимоги до якості довкілля, стану природних умов в рекреації такі самі, як в усіх інших сферах господарської діяльності.
 -) показниками економічних умов є насиченість території засобами виробництва у вартісному вираженні, інвестиційна привабливість, структура господарства тощо.

- * Час протягом життя людини, який не пов'язаний із виконанням нею професійних обов'язків та задоволенням фізичних потреб – це:
 -) вільний час.
 -) відпочинок.
 -) туризм.
 -) дозвілля.
- * Міждисциплінарний науковий підхід, спрямований на комплексний розгляд глобальних проблем людства та пошук шляхів їх вирішення, отримав назву:
 -) меж розвитку.
 -) сталого розвитку.
 -) глобалістика.
 -) регіонаознавство.
- * Теорія, за якою докільця справляє на життя і господарську діяльність людини імовірнісний, а не обов'язковий вплив:
 -) енвіроменталізм.
 -) пробабілізм.
 -) географічний детермінізм.
 -) посибілізм.
- * Скільки виділяють циклів розвитку рекреаційного простору:
 -) 5.
 -) 6.
 -) 7.
 -) 4.
- * Сутність відпочинку полягає в необхідності реалізації будь-якою людиною такої кількості потреб:
 -) 1.
 -) 2.
 -) 3.
 -) 4.
- * Яка теорія була розроблена в Римському клубі американським ученим Д. Медоузом:
 -) меж розвитку.
 -) сталого розвитку.
 -) кліматичних оптимумів.
 -) географічного детермінізму.
- * Неминуча й обов'язкова відмінність у характеристиках рекреаційних ресурсів залежно від зміни місцезнаходження виражається у такій закономірності:
 -) диверсифікації рекреаційних послуг.
 -) глобалізації рекреаційних процесів.
 -) просторово-територіальній диференціації рекреаційних ресурсів.
- * Закономірність перманентного зростання значення рекреації у житті суспільства зумовлюється:
 -) збільшенням вільного часу і намаганням людей використовувати його для відпочинку та оздоровлення;
 -) зосередженням рекреаційного господарства у місцях, де для його розвитку є найсприятливіші умови;
 -) географічним поділом праці.
- * Самодіяльні туристські організації – клуби, товариства виникають в багатьох країнах Європи:
 -) ще за часів античності заради торгівлі, завоювань та з релігійними цілями;
 -) у XVI ст., коли мандрівництво континентами значно поширилось і стало прообразом майбутнього туризму, зокрема його пізнавальної функції;
 -) у другій половині XIX ст. з розвитком індустріального суспільства, появою залізничного транспорту та пароплавства;
 -) у XX ст. – справжнім зоряним часі для туризму (особливо друга половина).
- * Рекреаційні райони розрізняють за функціональними ознаками:
 -) гірсько-приморські, приморсько-рівнинні, озерно-річкові, гірські, острівні;
 -) урбанізовані, не урбанізовані;
 -) поліфункціональні та монофункціональні.
- * Озокерит інакше ще називають:
 -) гірський віск;
 -) бджолиний віск;
 -) пелоїд;

-) прополіс.
- * Туристичний потік – це:
 -) об'єкт дослідження рекреалогії;
 -) напрям руху туристичних груп;
 -) розвиток туристичної діяльності.
- * Передумови виникнення туризму склалися:
 -) за часів античності заради завоювань, торгівлі, з релігійними цілями;
 -) у часи Римської імперії;
 -) в період середньовіччя;
 -) у XX ст.
- * Лісові рекреаційні системи формуються у відповідності з щоденним використанням вільного часу після роботи, як:
 -) міські (маленькі ліси, парки, сквери, сади);
 -) заміські і ближні приміські (парки і лісопарки, дендропарки, ботанічні сади);
 -) автономні стаціонарні системи.
- * Географічне положення водних об'єктів:
 -) визначає набір рекреаційних занять на даному водному об'єкті і обмежує у часі ті чи інші види відпочинку і спорту;
 -) не визначає рекреаційну придатність і цінність водних об'єктів;
 -) визначає норми рекреаційного навантаження на водні акваторії.
- * Ступінь наукової цінності принципу екологічного зонування вимагає:
 -) вилучення територій заповідників, заказників, що мають місце у природних парках;
 -) інтенсивного використання територій заповідників, заказників, що мають місце у природних парках;
 -) регульованого використання територій заповідників, заказників, що мають місце у природних парках.
- * Санаторно-курортні підприємства входять до складу:
 -) рекреаційного комплексу;
 -) туристичного комплексу;
 -) готельного комплексу.
- * Оздоровчі рекреаційні заклади, розміщені неподалік основного місця праці рекреантів, відносяться до категорії:
 -) санаторій (або пансіонат) з лікуванням;
 -) санаторій-профілакторій;
 -) будинок чи пансіонат відпочинку.
- * Соціально-економічні чинники формування рекреаційних комплексів:
 -) тип рекреаційного потоку, екологічна місткість, сезонність експлуатації;
 -) функціональний профіль, територія розташування, капітальність;
 -) композиція споруди, екологічна місткість, сезонність експлуатації.
- * За урбаністичними ознаками рекреаційні утворення розрізняють:
 -) регіональні, районні, локальні;
 -) рекреаційний заклад, рекреаційний комплекс, рекреаційний центр;
 -) парк, пляж, басейн, лижний схил тощо.
- * Загальна чисельність відпочиваючих визначає:
 -) рекреаційне навантаження на рекреаційну територію;
 -) загальне навантаження на рекреаційну територію;
 -) антропогенне навантаження.
- * Рекреаційно-утилітарна діяльність:
 -) пов'язана з подорожами і походами з метою активного відпочинку і пізнання природи;
 -) це поєднання відпочинку із збиранням грибів, ягід, заняття садівництвом і городництвом на садово-дачних ділянках;
 -) здійснюється в дендраріях, ботанічних садах, інших цінних природних об'єктах, де людина може підвищити свій рівень знань у сфері природничих наук і охорони природи.
- * Всі курорти, в залежності від наявних курортологічних ресурсів поділяють на типи:
 -) кліматичні, бальнеологічні, грязеві, змішаного типу (бальнеокліматичні, бальнеогрязеві);
 -) рівнинні приморські;
 -) рівнинні континентальні;
 -) гірські курорти.

* Лікувально-оздоровча місцевість – це:

) територія, що характеризується значними рекреаційними ресурсами (природними лікувальними якостями - мінеральні та термальні води, лікувальні грязі, озокерит, ропу лиманів та озер, кліматичні та інші природні умови), сприятливими для лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань;

) лікувально-оздоровча місцевість, що має необхідні для експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні;

) місцевість, що характеризується значними рекреаційними ресурсами, розвиненою соціальною інфраструктурою та матеріальною базою туризму.

* Лікувальні грязі, або пелоїди –

) це природні намулові утворення, які містять солі природних водоймищ;

) це природні торфові утворення, які містять рештки біоорганізмів;

) це природні органо-мінеральні колоїдальні утворення (намулові, торфові, сопоківі та ін), які володіють високою теплоємністю і тепло утримуючою здатністю і містять, як правило, терапевтично активні речовини (солі, гази, біостимулятори) і живі мікроорганізми.

* Санаторії розрізняють за медичним профілем:

) спеціалізовані, загально терапевтичні, протитуберкульозні;

) санаторії-профілакторії призначені для профілактичного лікування і визначаються зв'язком з виробництвом: з відривом та без відриву від виробництва;

) дитячі санаторні табори – цілорічні заклади, об'єднані у комплекси.

* Рекреаційний комплекс – це:

) взаємозв'язок природного комплексу, технічних систем – матеріальної бази й рекреаційної інфраструктури, обслуговуючого персоналу, туристів та органів управління;

) містобудівельне утворення, складається з рекреаційних установ різноманітного функціонального профілю, об'єднаних одною функціональною програмою;

) територія з мінімальним техногенним навантаженням, де максимально збережені природні якості ландшафтів і яка може забезпечити систему довготривалих рекреаційних послуг.

* Яка теорія була розроблена в Римському клубі американським ученим Д. Медоузом:

) меж розвитку;

) сталого розвитку;

) кліматичних оптимумів;

) географічного детермінізму

* Основоположником концепції «кліматичних оптимумів» став:

) П. Тейлор,

) С. Гантінгтон;

) Ф. Ратцель,

) Страбон.

* Суть географічного детермінізму полягає у твердженні, що:

) нинішня індустріальна модель розвитку людства неминуче буде обмежена вичерпністю природних ресурсів;

) визначною силою розвитку суспільства є географічне положення і природне середовище;

) довкілля має на життя і господарську діяльність імовірнісний, а не обов'язковий вплив.

* Головним об'єктом туризму у Франції є:

) Альпи;

) Париж;

) Рив'єра;

) Ліон.

* Виберіть з переліку відомий курорт Німеччини:

) Кведлінбург;

) П'єштяні;

) Тренчанське Тепліце;

) Дудніце.

* До мезорайону Північна Африка входять такі країни:

) Марокко, Туніс, Алжир, Лівія, Єгипет;

) Алжир, Лівія, Єгипет, Кіпр, Сирія;

) Алжир, Лівія, Єгипет, Ізраїль, Йорданія;

-) Вірменія, Туніс, Алжир, Лівія, Єгипет.
- д) не має правильної відповіді
- * Який субрегіон виділяються в межах Європи:
 -) Південно-Західна;
 -) Північно-Східна;
 -) Південна;
 -) Північна і Центральна.
- * Річка, що перетинає Лондон:
 -) Сена;
 -) Луара;
 -) Темза;
 -) Рона.
- * Найбільш відомий міжнародний курорт Золотий Берег (Голд Кост), розташований на східному узбережжі якої країни:
 -) Австралії;
 -) Франції;
 -) Іспанії;
 -) Хорватії.
- * Виберіть чинник, який є лімітуючим у розвитку Австралійсько-Океанійського макрорегіону:
 -) рівень розвитку туристичної інфраструктури;
 -) віддаленість регіону;
 -) значна ендемічність флори та фауни;
 -) високий рівень розвитку видобувної галузі.
- * У якому місті Туреччини знаходиться найбільша кількість туристичних об'єктів:
 -) Анкарі;
 -) Стамбулі;
 -) Ізмірі;
 -) Анталії.
- * Виберіть з переліку відомий курорт Греції:
 -) Кведлінбург;
 -) Лутракіон;
 -) Ахен;
 -) Дудніце.
- * Який субрегіон виділяються в межах Європи:
 -) Західна;
 -) Південно-Західна;
 -) Північно-Східна;
 -) Південна і Центральна.
- * Туристичної «візитівкою» Перу є:
 -) Мачу-Пікчу;
 -) Канкун;
 -) Копакабана;
 -) Акапулько.
- * Головним геотермальним курортом в Новій Зеландії є:
 -) вершина Кука;
 -) Роторуа;
 -) Ванотапу;
 -) Великий Бар'єрний Риф.
- * Святиня буддистського світу розташована на Шрі-Ланці:
 -) Медина;
 -) Канді;
 -) Мекка;
 -) Ватикан.
- * Який всесвітньо відомий мексиканський курорт на Тихоокеанському узбережжі:
 -) Акапулько;
 -) Канкун;
 -) Шел-Ха;

-) Копакабана.
- * Який субрегіон виділяються в межах Азії:
 -) Західна;
 -) Південно-Західна;
 -) Північно-Східна;
 -) Південна і Східна.
- * Який бальнеологічний курорт розташований в горах Шварцвальд:
 -) Мюнхенський;
 -) Баден-Баден;
 -) Карлові Вари;
 -) Величка Здруй.
- * «Венецією на Червоному морі» називають:
 -) Ель-Гуну;
 -) Хур гаду;
 -) Шарм-ель-Шейх;
 -) Каїр.
- * Антверпен – це:
 -) Золотоносна жила;
 -) Вовче лігво;
 -) М'ясний цех Європи;
 -) Діамантова столиця.
- * Прикладом раціонального географічного поділу праці в галузі рекреації і туризму є:
 -) ЄС;
 -) СНД;
 -) МЕРКОСУР;
 -) НАТО.
- * Найбільша територіальна концентрація рекреаційно-туристичних ресурсів світу характерна для:
 -) Північної Америки;
 -) Азії;
 -) Європи;
 -) Африки.
- * Який національний парк Австралії з унікальними ендеміками включений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО:
 -) Какаду;
 -) Серенгетів;
 -) Нгоронгорог;
 -) Йохо.
- * В якому німецькому місті шоосені проходить наймасовіший щорічний фестиваль світу – фестиваль Пива «Октоберфест»:
 -) Лейпциг;
 -) Дрезден;
 -) Ганновер;
 -) Мюнхен.
- * Мавзолей Тадж-Махал знаходиться у:
 -) ОАЕ;
 -) Індії;
 -) Туреччині;
 -) Єгипті.
- * Визнаною «королевою» Адріатики вважається:
 -) Рим;
 -) Флоренція;
 -) Венеція;
 -) Мілан.
- * Столиця якої країни складається із 4-ьох історичних частин - Вест-Енда, Іст-Енда, Сіті, Вестмінстер:
 - а) Данії;
 - б) Норвегії;
 - в) Фінляндії;

г) Великобританії.

* На якій кількості основних островів знаходиться Нова Зеландія:

-) 3;
-) 4;
-) 2;
-) 1.

* Яке унікальне геотермальне озеро в Ісландії, насичене природними солями, де можна купатися в будь-який час року – температура води тут завжди вище +16 °С:

-) Блакитна лагуна;
-) Блакитне озеро;
-) Блакитне диво;
-) Блакитна бухта.

* Яка зимова столиця Польщі розташована біля підніжжя Татрів:

-) Познань;
-) Варшава;
-) Краків;
-) Закопане.

* Яке місто Нідерландів є одним з найбільших художніх і музейних центрів світу:

-) Амстердам;
-) Гаага;
-) Зандамі;
-) Утрехт.

* Гордістю якого італійського міста є Ла Скала – найбільша оперна сцена світу:

-) Рим;
-) Флоренція;
-) Венеція;
-) Мілан.

* Який туристичний об'єкт побудований на о. Сіте в готичному стилі у Франції:

-) Ейфелева вежа;
-) Рив'єра;
-) Собор Паризької Богоматері;
-) Лувр.

* Найбільше країн з найпримітивнішими рекреаційними потребами у:

-) Європі;
-) Африці;
-) Австралії;
-) Україні.

* Лідером по міжнародним туристичним відвідуванням є:

-) Франція;
-) Іспанія;
-) США;
-) Великобританія.

* В якій країні розташовані термальні курорти Бад Гайстайн, Бад Кляйнкрхайм, Вармбад Філіах, Бад Блюмау:

-) Австрія;
-) Великобританія;
-) Німеччина;
-) Естонія.

* Яку країну називають «Країною спецій»:

-) Багамські острови;
-) Гренаду;
-) Гаїті;
-) Кубу.

* Місцевість якого курорту розмішеного на сході Сондецьких Бескидів називають «перлиною польських курортів»:

-) Криниця;
-) Величка;

-) Наленчув;
-) Устронь.
- * В якій країні Африки розташована унікальна «тріада пірамід»:
 -) Ефіопія;
 -) Туніс;
 -) Єгипет;
 -) ПАР.
- * Яка з перерахованих країн є батьківщиною Олімпійських ігор:
 -) Канада;
 -) США;
 -) Греція;
 -) Японія.
- * Який острів називають «Карибським Монте-Карло»:
 -) Лас-Вегас;
 -) Ямайка;
 -) Куба;
 -) Аруба.
- * Який найбільший морський курорт Таїланду:
 -) Бангкок;
 -) Паттайя;
 -) Самуй;
 -) Гоа.
- * Яке місто знамените як місце народження відомого казкаря Г.Х. Андерсена і його відвідують заради візиту в музей Андерсена, а також в кафедральний собор св. Кнура:
 -) Хельсінгер;
 -) Оденсе;
 -) Орхус;
 -) Наборг.
- * Яка найпівнічніша столиця у світі, розміщена згідно ісландських саг у тім місці, де перший постійний поселенець Інголфур Арнарсон побудував своє житло у 874 році:
 -) Корк;
 -) Дублін;
 -) Даут;
 -) Рейк'явік.
- * В якій прибалтійській країні розташований знаменитий бальнеологічний курорт Юрмала:
 -) Естонія;
 -) Литва;
 -) Латвія;
 -) Данія.
- * У світовій туристичній спеціалізації Канада виділяється розвитком:
 -) етнічного туризму;
 -) екологічного туризму;
 -) пляжно-купальний відпочинок;
 -) весільний туризм.
- * Туристичним центром якого міста Тунісу є околиці з підземними житлами, що збудовані берберами:
 -) Матмата;
 -) Кайруан;
 -) Джербі;
 -) Дуга.
- * Назва якого іспанського курорту дослівно перекладається як «білий берег»:
 -) Коста Бланко;
 -) Ібіца;
 -) Коста Браво;
 -) Майорка.
- * Санаторно-курортні підприємства входять до складу:
 -) рекреаційного комплексу;
 -) туристичного комплексу;

-) готельного комплексу.
- * Яку країну Європи називають «Смарагдовий острів»:
 -) Болгарію;
 -) Великобританію;
 -) Ісландію;
 -) Ірландію.
- * В якому штаті Америки вперше було відкрито «Діснейленд»:
 -) Мічиган;
 -) Каліфорнія;
 -) Флорида;
 -) Невада.
- * Найпрестижнішим морський курорт Єгипту є:
 -) Дахаб;
 -) Белек;
 -) Шарм-ель-Шейх;
 -) Ель-Гуна.
- * Найбільшим таксономічним рангом рекреаційної території (за В. Стафійчуком) є:
 -) рекреаційний центр;
 -) рекреаційний вузол;
 -) рекреаційний підрайон;
 -) рекреаційний район.
- * Чому Австралія та Океанія мають незначну ринкову частку (туристичну):
 -) просторова віддаленість;
 -) втрата туристичного інтересу;
 -) страх підхопити небезпечні віруси;
 -) міжетичні конфлікти.
- * Який найбільший центр грального бізнесу в США:
 -) Монако;
 -) Атлантик-Сіті;
 -) Лас-Вегас;
 -) Вашингтон.
- * Основним рекреаційним ресурсом Єгипту є:
 -) історико-культурні пам'ятки;
 -) корали Червоного моря;
 -) тропічний клімат;
 -) інвестиції.
- * Найменшим таксономічним рангом рекреаційної території (за В. Стафійчуком) є:
 -) рекреаційний пункт;
 -) рекреаційний центр;
 -) рекреаційний вузол;
 -) рекреаційний підрайон.
- * В якому місті Австралії розташовані: Опера – унікальна будівля, яка з висоти пташиного польоту має вигляд білокрилого лебедя, а також океанарій, зоопарк Торонга, Королівський ботанічний сад, олімпійські споруди:
 -) Сідней;
 -) Канберра;
 -) Мельбурн;
 -) Джелонг.
- * Яке місто Італії, що розміщене на 118 островах, між якими 150 каналів, 400 мостів:
 -) Рим;
 -) Флоренція;
 -) Венеція;
 -) Мілан.
- * Острів Занзібар називають островом прянощів, а також територією міжнародного туризму і він розташований в:
 -) ПАР;
 -) Іспанії;

-) Австралії;
-) Танзанії.
- * Який острів Іспанії, що входить до складу Балеарського архіпелагу, відоме передусім, як традиційне місце відпочинку іспанського короля і членів його родини:
 -) Майорка;
 -) Ібіца;
 -) Коста Браво;
 -) Коста Бланко.
- * Однією з найвеличніших і найвідоміших у світі історико-культурних пам'яток Китаю є:
 -) Храм Нефритового Будди;
 -) Велика Китайська стіна;
 -) Тадж Махал;
 -) Храм Неба.
- * В якій африканській країні розташована Дурбанська «Золота миля», яка тягнеться на кілька десятків кілометрів, вважається одним із найкращих районів в Африці для пляжно-купального відпочинку, підводного полювання, серфінгу та інших видів туризму:
 -) Єгипті;
 -) Тунісі;
 -) ПАР;
 -) Нігерії.
- * Яке місто є археологічною столицею Карибського регіону:
 -) Банею;
 -) Порт-о-Пренс;
 -) Кінгстон;
 -) Аруба.
- * Який курорт розміщений у затоці північного чорноморського узбережжя (Болгарія), є першим приватним курортом країни:
 -) Несебра;
 -) Албена;
 -) Сонячний берег;
 -) острів Святого Костянтина і Олени.
- * Пам'ятник Джорджу Вашингтону висотою 152 м знаходиться у:
 -) столиці США;
 -) Чикаго;
 -) Сіетлі;
 -) Сан-Дієго.
- * Міжнародний центр католицької церкви:
 -) Сан-Марино;
 -) Канаді;
 -) Рим;
 -) Ватикан.
- * Яке місто Австралії є діловою столицею країни:
 -) Канберра;
 -) Мельбурн;
 -) Сідней;
 -) Джелонг.
- * Який високоякісний туристичний продукт (спеціалізація) пропонує туристам Кабо-Верде:
 -) дайвінг, серфінг;
 -) гірськолижний відпочинок;
 -) весільний туризм;
 -) екологічний туризм.
- * Чим приваблива для туристів Андорра:
 -) спортивними змаганнями;
 -) наявністю трас будь-якого рівня, сервісу за доступними цінами, стабільного снігового покриву;
 -) стравами національної кухні;
 -) фестивалями.

- * Який національний парк Танзанії, що знаходиться у величезному кратері згаслого вулкана діаметром майже 20 км:
 -) Серенгеті;
 -) Какаду;
 -) Йохо;
 -) Нгоронгоро.
- * Для яких країн Африки характерний сафарі та екологічний туризм:
 -) Кенії, Танзанії, Зімбабве;
 -) Маврикій, Марокко, Зімбабве;
 -) Танзанії, ПАР, Маврикій;
 -) Туніс, Марокко, Алжир.
- * Перший американський гірськолижний курорт (1935):
 -) Долина смерті;
 -) Сонячна долина;
 -) Долина гейзерів;
 -) Біла Долина.
- * Яку піраміду Африканського континенту вважають бездоганним витвором з точки зору геометричної форми:
 -) Сфінкса;
 -) Хеопса;
 -) Менеса;
 -) Афродіти.
- * Рекреаційні райони розрізняють за природними ознаками:
 -) гірсько-приморські, приморсько-рівнинні, озерно-річкові, гірські, острівні;
 -) урбанізовані, не урбанізовані;
 -) полі функціональні та моно функціональні.
- * «Біле місто півночі», або «дочка Балтійського моря це місто:
 -) Гельсінки;
 -) Турку;
 -) Тампере;
 -) Еспо.
- * На яких річках Китаю туристи найбільше здійснюють круїзи:
 -) Меконг, Ялуцзян;
 -) Меконг, Хайхе;
 -) Янцзи, Хуанхе;
 -) Амур, Янцзи.
- * Святиня християнського світу гора Афон розташована в:
 -) Греції;
 -) Фінляндії;
 -) Норвегії;
 -) Італії.
- * Який об'єкт туризму знаходиться у Нью-Йорку:
 -) Білий дім;
 -) Бродвей;
 -) Арлінгтонський цвинтар;
 -) Голівуд.
- * Візитною картою якого міста є величезні Бранденбурзькі ворота:
 -) Лейпциг;
 -) Дрезден;
 -) Ганновер;
 -) Берлін.
- * Який найбільш популярний марокканський курорт:
 -) Агадір;
 -) Рабат;
 -) Фес;
 -) Кайруан.
- * Момбаса – найбільша курортна зона на екваторіальному узбережжі Індійського океану розташована в:

-) Єгипті;
-) Туніс;
-) ПАР;
-) Кенії.
- * Провідними центрами освітнього туризму Європи є:
 -) вищі навчальні заклади Франції та Англії;
 -) підготовчі курси та курси вдосконалення вивчення іноземних мов в Лондоні;
 -) інститут вивчення іноземних мов та традицій європейських народів Центральної та Східної Європи;
 -) інший варіант.
- * Найбільш відомий міжнародний курорт Золотий Берег (Голд Кост), розташований на східному узбережжі якої країни:
 -) Австралії;
 -) Франції;
 -) Іспанії;
 -) Хорватії.
- * Туристичної «візитівкою» Перу є:
 -) Мачу-Пікчу;
 -) Канкун;
 -) Копакабана;
 -) Акапулько.
- * Головним геотермальним курортом туризму в Новій Зеландії є:
 -) вершина Кука;
 -) Роторуа;
 -) Ванотапу;
 -) Великий Бар'єрний Риф.
- * Святиня буддистського світу розташована на Шрі-Ланці:
 -) Медина;
 -) Канді;
 -) Мекка;
 -) Ватикан.
- * В якому місті Туреччини знаходиться незвичайний пам'ятник, церква Миколая-Чудотворця:
 -) Дімізлі;
 -) Стамбулі;
 -) Демре;
 -) Анкарі.
- * Який всесвітньо відомий мексиканський курорт на тихоокеанському узбережжі:
 -) Акапулько;
 -) Канкун;
 -) Шел-Ха;
 -) Копакабана.
- * Який бальнеологічний курорт розташований в горах Шварцвальд:
 -) Мюнхенський;
 -) Баден-Баден;
 -) Карлові Вари;
 -) Величка Здруй.
- * Антверпен – це:
 -) Золотоносна жила;
 -) Вовче лігво;
 -) М'ясний цех Європи;
 -) Діамантова столиця.
- * Який національний парк Австралії з унікальними ендеміками включений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО:
 -) Какаду;
 -) Серенгетів;
 -) Нгоронгорог;
 -) Йохо.
- * Туристичний бізнес Єгипту найбільших збитків зазнає від:
 -)

-) Піщаних бур;
-) Неврожаїв;
-) Терористичних актів;
-) Тайфунів.
- * Мавзолей Тадж-Махал знаходиться у:
 -) ОАЕ;
 -) Індії;
 -) Туреччині;
 -) Єгипті.
- * Визнаною «королевою» Адріатики вважається:
 -) Рим;
 -) Флоренція;
 -) Венеція;
 -) Мілан.
- * На якій кількості основних островів знаходиться Нова Зеландія:
 -) 3;
 -) 4;
 -) 2;
 -) 1.
- * Давню столицю Єгипту Луксор греки називали:
 -) Уасет;
 -) Фіви;
 -) Мемфіс;
 -) Амон-Ра.
- * Яка зимова столиця Польщі розташована біля півніжжя Татрів:
 -) Познань;
 -) Варшава;
 -) Краків;
 -) Закопане.
- * Яке місто Нідерландів є одним з найбільших художніх і музейних центрів світу:
 -) Амстердам;
 -) Гаага;
 -) Зандамі;
 -) Утрех.
- * Найбільшим морським курортом Таїланду є:
 -) Пхукет;
 -) Паттайя;
 -) Чнанг Май.
- * Який мезорайон відсутній в межах Південноамериканського макрорегіону:
 -) західноандійський;
 -) південноандійський;
 -) східноандійський;
 -) північний.
- * Виберіть чинник, який є лімітуючим у розвитку Австралійсько-Океанійського макрорегіону:
 -) рівень розвитку туристичної інфраструктури;
 -) віддаленість регіону;
 -) значна ендемічність флори та фауни;
 -) високий рівень розвитку видобувної галузі.
- * У якому місті Туреччини знаходиться найбільша кількість туристичних об'єктів:
 -) Анкарі;
 -) Стамбулі;
 -) Ізмірі.
- * Головним рекреаційним ядром Східної області Індії є місто:
 -) Хайдарабад;
 -) Мумбай;
 -) Калькутта.
- * Гордістю якого італійського міста є Ла Скала – найбільша оперна сцена світу:

-) Рим;
-) Флоренція;
-) Венеція;
-) Мілан.
- * Нині середземноморське узбережжя Іспанії за рекреаційною привабливістю:
 -) поступається Французькій Рив'єрі;
 -) поступається Італії;
 -) випереджає всі країни Середземномор'я.
- * У штаті Пенджаб найвідомішим туристичним об'єктом є:
 -) Золотий храм;
 -) Тадж-Махал;
 -) Перлинна мечеть.
- * Виберіть з переліку відомий курорт Греції:
 -) Кведлінбург;
 -) Лутракіон;
 -) Ахен;
 -) Дудніце
- * Головним об'єктом туризму у Франції є:
 -) Альпи;
 -) Париж;
 -) Рив'єра.
- * Виберіть з переліку відомий курорт Німеччини:
 -) Кведлінбург;
 -) П'єштяні;
 -) Тренчанське Теплице;
 -) Дудніце.
- * Договір про Антарктику діє:
 -) лише на материк Антарктида;
 -) лише на антарктичних островах;
 -) на південь від 60° пд. широти.
- * Міжнародна асоціація антарктичних туроператорів створена у:
 -) 1966 р.;
 -) 1991 р.;
 -) 1996 р.
- * Яка частка туристів прибуває до регіону в режимі морських круїзів:
 -) понад 90 %;
 -) до 10%;
 -) до 50%?
- * Сучасний етап розвитку антарктичного туризму почався у:
 -) 1969 р.;
 -) середині 50-х років ХХ ст.;
 -) 1991 р.
- * Найбільше туристів до Антарктики прибуває з:
 -) Східної Європи;
 -) Північної Америки;
 -) Південної Азії.
- * Яка частка туристів припадає на США, Німеччину, Велику Британію та Австралію:
 -) 11%;
 -) 14%;
 -) 75%?
- * Велика Британія передала Україні наукову антарктичну станцію у:
 -) 1991 р.;
 -) 2004 р.;
 -) 1996 р.
- * Ендеміки рослинного світу Нової Зеландії становлять:
 -) 93 %;
 -) 75%;

-) 31%.
- * Корінні жителі Нової Зеландії маорі від загальної кількості жителів становлять:
 -) 5,6%;
 -) 80%;
 -) 14,5 %.
- * Головним об'єктом туризму у Новій Зеландії є:
 -) вершина Кука;
 -) Роторуа;
 -) Ванотапу.
- * Яка кількість національних парків є у Новій Зеландії:
 -) 2;
 -) 8;
 -) 12?
- 7. Меланезійський музей знаходиться у:
 -) Окленді;
 -) Веллінгтоні;
 -) Роторуа.
- * Яке місце у світі посідає Бразилія за площею:
 -) 6-те;
 -) 4-те;
 -) 5-те?
- * До рекреаційних ресурсів Бразилії належить:
 -) тропічне узбережжя;
 -) політична нестабільність;
 -) високий рівень злочинності.
- * Інвестиції у розвиток рекреаційно-туристичного господарства Бразилії:
 -) зростають;
 -) зменшуються;
 -) залишаються без змін.
- * У який період відбуваються бразильські карнавали:
 -) лютий - березень;
 -) травень - червень;
 -) вересень - жовтень?
- * Яка кількість людей бере участь у виступах шкіл самби на карнавалах:
 -) 100-200;
 -) 3,5-5 тис;
 -) 300-400?
- * Скульптура Христа Спасителя знаходиться у:
 -) Сан-Пауло;
 -) Ріо-де-Жанейро;
 -) Рісіфі.
- * Водоспад Ігуасу ширший за Ніагарський у:
 -) 2 рази;
 -) 5 разів;
 -) 1,1 раз.
- * Столицею екстремального туризму в селві є місто:
 -) Манаус;
 -) Ріо-де-Жанейро;
 -) Сальвадор.
- * Капуейра – це:
 -) вид футболу;
 -) кінні перегони;
 -) національна боротьба.
- * Колоніальною перлиною Бразилії є місто:
 -) Бразилія;
 -) Манаус;
 -) Рісіфі.

- * Знамените бразильське мереживо ручної роботи виробляють у:
 -) Південному районі;
 -) Північно-східному районі;
 -) столиці.
- * До Карибів належать острови:
 -) Андаманські;
 -) Мальдівські;
 -) Багамські.
- * Основним видом рекреаційних ресурсів Центральноамерикансько-Карибського макрорегіону є:
 -) природні умови;
 -) культурно-історичні ресурси;
 -) економічні об'єкти.
- * Сухий сезон у Карибському басейні припадає на:
 -) літо;
 -) зиму;
 -) жовтень - листопад.
- * Найбільше у світі солоне озеро, де водяться крокодили, знаходиться:
 -) на Кубі;
 -) в Домініканській республіці;
 -) на Барбадосі.
- * «Країною спецій» називають:
 -) Багамські острови;
 -) Гренаду;
 -) Гаїті.
- * Національні парки займають понад 40 % території:
 -) у Коста-Риці;
 -) на Кубі;
 -) на Ямайці.
- * Які країни Європи у Карибському басейні мали колонії:
 -) Німеччина;
 -) Швеція;
 -) Нідерланди?
- * Першим містом Америки, заснованим у 1496 р., стало:
 -) Гавана;
 -) Сантьяго-де-Куба;
 -) Санто-Домінго.
- * Археологічною столицею регіону є місто:
 -) Банес;
 -) Порт-о-Пренс;
 -) Кінгстон.
- * Який острів Карибського моря поділений між Францією і Нідерландами:
 -) Барбадос;
 -) Сент-Мартен;
 -) Пуерто-Ріко?
- * «Карибським Монте-Карло» є острів:
 -) Гаїті;
 -) Ямайка;
 -) Аруба.
- * До проблем розвитку рекреаційно-туристичного господарства макрорегіону належить:
 -) дефіцит питної води;
 -) зниження температури морської води взимку;
 -) інвестиційна непривабливість.
- * Найчастіше до США приїжджають туристи з:
 -) Бразилії та Аргентини;
 -) Данії та Швеції;
 -) Японії та Великої Британії.
- * Сполучені Штати Америки як незалежна держава існує:

-) понад 200 р.;
-) понад 500 р.;
-) понад 700 р.
- * Який об'єкт туризму знаходиться у Нью-Йорку:
 -) Білий дім;
 -) Бродвей;
 -) Арлінгтонський цвинтар?
- * «Індепенденс Холл» знаходиться у:
 -) Філадельфії;
 -) Нью-Йорку;
 -) Лос-Анжелесі.
- * Яка кількість національних парків у США:
 -) до 20;
 -) понад 100;
 -) понад 40?
- * «Діснейленд» вперше було відкрито в штаті:
 -) Мічиган;
 -) Каліфорнія;
 -) Флорида.
- * Найбільшим центром грального бізнесу в США є:
 -) Рино;
 -) Атлантик-Сіті;
 -) Лас-Вегас.
- * Казино «Луксор» знаходиться у:
 -) Майамі;
 -) Лас-Вегасі;
 -) Сан-Дієго.
- * Яка кількість американців та іноземних туристів щорічно відвідує Лас-Вегас:
 -) до 10 млн.;
 -) понад 100 млн.;
 -) понад 30 млн.?
- * Казино «Містик лейк» знаходиться в:
 -) індіанській резервації;
 -) Нью-Йорку;
 -) Лас-Вегасі.
- * Казино «Форнун-Бей» знаходиться у штаті:
 -) Міннесота;
 -) Невада;
 -) Каліфорнія.
- * Пам'ятник Джорджу Вашингтону висотою 152 м знаходиться у:
 -) столиці США;
 -) Чикаго;
 -) Сіетлі.
- * Які з цих тверджень правильні:
 -) природні відмінності регіонів визначаються об'єктивними геологічними, географічними та біологічними особливостями окремих частин Землі;
 -) географічна зональність полягає у зміні природи з підняттям у гори;
 -) у рекреаційній географії при виділенні регіонів історичні чинники не відіграють жодної ролі?
- * Терміни і поняття «район» і «регіон» є:
 -) синонімами;
 -) різняться лише природними особливостями;
 -) поняття «регіон» більш містке і загальне.
- * Поняття «регіон» включає:
 -) лише суходіл;
 -) материки й острівні ділянки Землі;
 -) суходільні території та акваторії.

- * Території різного таксономічного рангу, набір рекреаційних ресурсів, об'єктів і послуг яких є помітно відмінними від інших територій такого самого таксономічного рангу, називаються:
 -) рекреаційним районом;
 -) економічним районом;
 -) географічним регіоном.
- * Ядрами рекреаційного районування є:
 -) пляжі;
 -) санаторії;
 -) певні поселення, які функціонують на базі використання рекреаційних ресурсів. '
- * Які з цих тверджень правильні:
 -) донині немає обгрунтованих універсальних кількісних показників, які можна було б покласти в основу рекреаційного районування;
 -) рекреаційні райони не мають власних особливостей, порівняно з іншими суспільно-географічними районами;
 -) для рекреаційних районів жодного значення не мають особливості їх географічного положення?
- * У цілому у світі виокремлюється така кількість рекреаційних районів:
 -) 5;
 -) 7;
 -) 8.
- * Африканський макрорайон об'єднує таку кількість мезорайонів:
 -) 3;
 -) 2;
 -) 6.
- * Південноамериканський макрорайон включає таку кількість мезорайонів:
 -) 4;
 -) 5;
 -) 6.
- * Особливістю іноземного туризму у Великій Британії є:
 -) переважання туристів із Східної Європи;
 -) висока частка подорожей до Північної Америки;
 -) подорожі до Японії.
- * Серед країн Західної Європи за кількістю іноземних туристів Німеччина посідає таке місце:
 -) 3-тє;
 -) 4-тє;
 -) 5-тє.
- * Які з цих тверджень є правильними:
 -) У Греції абсолютну більшість британців приваблює відпочинок;
 -) Австрія у Європі випереджає всі інші країни за рівнем розвитку зимових видів туризму;
 -) рекреаційно-туристичний комплекс Швейцарії нічим не відрізняється від австрійського?
- * Більшість португальців віддає перевагу відпочинку:
 -) в Греції;
 -) в Іспанії;
 -) вдома.
- * Які з цих тверджень є правильними:
 -) бельгійці віддають перевагу відпочинку в Португалії;
 -) у Нідерландах не розвинутий внутрішній туризм?
- * Серед Скандинавських країн найрозвинутіше рекреаційно-туристичне господарство у:
 -) Данії;
 -) Норвегії;
 -) Фінляндії.
- * Які з цих тверджень є правильними
 -) географічне положення не є важливим чинником розвитку рекреації та туризму в Туреччині;
 -) ліси і чагарники займають менше 1 /4 території Туреччини;
 -) гора Великий Арарат знаходиться у Вірменії?
- * У якому місті Туреччини знаходиться найбільша кількість туристичних об'єктів:
 -) Анкарі;
 -) Стамбулі;

-) Ізмірі?
- * Колона Юліана знаходиться у місті:
 -) Анталії;
 -) Стамбулі;
 -) Анкарі.
- * Яка кількість іноземних туристів відвідувала щорічно на початку XXI ст. Туреччину:
 -) до 5 млн. осіб;
 -) понад 20 млн. осіб;
 -) понад 10 млн. осіб?
- * Яка частина Кіпру окупована турецькими військами:
 -) 12 %;
 -) 43 %;
 -) 37 % ?
- * Найвищої середньої температури морська вода біля берегів Кіпру досягає у:
 -) травні;
 -) червні;
 -) вересні.
- * Замок, у якому вінчався Річард Левове Серце, знаходиться у місті:
 -) Нікосії;
 -) Лімассолі;
 -) Фамагусті.
- * Яка кількість народів живе в Індії:
 -) до 100;
 -) понад 500;
 -) понад 2000?
- * Яку кількість туристичних областей можна виокремити в Індії:
 -) 4;
 -) 5;
 -) 6?
- * За релігійною належністю більшості населення Кашмір є:
 -) буддійським штатом;
 -) мусульманським штатом;
 -) індуїстським штатом.
- * У штаті Пенджаб найвідомішим туристичним об'єктом є:
 -) Золотий храм;
 -) Тадж-Махал;
 - в) Перлинна мечеть.
- * Мінарет Кутб-Мінар знаходиться у:
 -) Калькутті;
 -) Делі;
 -) Срінагарі.
- * Головним рекреаційним ядром Східної області Індії є місто:
 -) Хайдарабад;
 -) Мумбай;
 -) Калькутта.
- * Центром Південної туристичної області Індії є місто:
 -) Ченнаї;
 -) Мумбай;
 -) Бенгалур.
- * На яку кількість частин у природному плані можна поділити Непал:
 -) 2;
 -) 3;
 -) 12?
- * Яка кількість гір висотою понад 8 тис. м знаходиться у Непалі:
 -) 5;
 -) 3;
 -) 7?

- * Головною релігією Непалу за кількістю віруючих є:
 -) буддизм;
 -) конфуціанство;
 -) індуїзм.
- * Загальна довжина морського узбережжя Таїланду досягає:
 -) 785 км;
 -) 1291 км;
 -) 2760 км.
- * Державною релігією Таїланду є:
 -) іслам;
 -) індуїзм;
 -) буддизм.
- * Монастир Тримітр знаходиться у:
 -) Катманду;
 -) Срінагарі;
 -) Бангкоку.
- * З 13 по 15 квітня у Таїланді відбувається:
 -) свято квітів;
 -) фестиваль Сонгран;
 -) фестиваль вегетаріанців.
- * Шарм-ель-Шейх найбільше цінується аматорами:
 -) тенісу;
 -) дайвінгу;
 -) гольфу.
- * Найбільша колекція давньоєгипетського мистецтва зберігається в музеї:
 -) Ісламському;
 -) Коптському;
 -) Єгипетському.
- * «Прокляття фараона» пов'язано з гробницею:
 -) Тутмоса I;
 -) Тутанхамона;
 -) Рамзеса II.
- * Печерний храм фараона Рамзеса II знаходиться в:
 -) Ель-Гізі;
 -) Абу-Сімбелі;
 -) Луксорі.
- * Найбільшою з пірамід Єгипту є піраміда фараона:
 -) Мікерины;
 -) Хеопса;
 -) Сеті I.
- * Давню столицю Єгипту Луксор греки називали:
 -) Фіви;
 -) Уасет;
 -) Амон-Ра.
- * Ступінчаста піраміда фараона Джосера знаходиться у:
 -) Абідосі;
 -) Саккарі;
 -) Дендері.
- * Найбільшим колонним храмом вважається:
 -) Карнацький храм Амон-Ра;
 -) храм Птаха;
 -) Великий храм Рамзеса III.
- * Менноф-Ра – давньоєгипетська назва міста:
 -) Каїр;
 -) Луксор;
 -) Мемфіс.
- * Римський амфітеатр знаходиться в:

-) Александрії;
-) Каїрі;
-) Асуані.

Творчі питання відкритого характеру

1. Підходи до рекреаційного районування світу.
2. Рекреаційно-туристичне господарство країн Європейського макрорегіону.
3. Рекреаційно-туристичне господарство країн Азійського макрорегіону.
4. Рекреаційно-туристичне господарство країн Австралійсько-Океанійського макрорегіону.
5. Рекреаційно-туристичне господарство країн Африканського макрорегіону.
6. Рекреаційно-туристичне господарство країн Північноамериканського макрорегіону.
7. Рекреаційно-туристичне господарство країн Південноамериканського макрорегіону.
8. Рекреаційно-туристичне господарство країн Центральноамерикансько-Карибського макрорегіону.
9. Рекреаційні ресурси Європи.
10. Рекреаційні ресурси Азії.
11. Рекреаційні ресурси Пн. Америки.
12. Рекреаційні ресурси Пд. Америки.
13. Рекреаційні ресурси Африки.
14. Рекреаційні ресурси Центральноамерикансько-Карибського регіону.
15. Рекреаційні ресурси Арктики і Антарктики.
16. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства Африканського регіону.
17. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства Південноамериканського регіону.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

Теоретичні питання

1. Рекреаційна географія як науковий напрям. Предмет і об'єкт рекреаційної географії на сучасному етапі розвитку української держави.
2. Рекреаційна географія як науковий напрям. Основні завдання науки. Методи рекреаційної географії.
3. Історія виникнення і розвитку рекреаційної географії. Основні напрямки рекреаційно-географічних досліджень. Вітчизняні дослідження в галузі рекреаційної географії.
4. Основні поняття і терміни рекреаційної географії.
5. Теорії в рекреаційній географії.
6. Аксиоми в рекреаційній географії.
7. Принципи в рекреаційній географії.
8. Рекреація як соціально-економічне явище. Основні функції рекреації.
9. Передумови становлення і розвитку рекреації. Соціально-економічна сутність рекреації.
10. Рекреаційна діяльність, її класифікація.
11. Поняття циклів рекреаційної діяльності.
12. Цикли розвитку рекреаційного простору.
13. Класифікації рекреаційної діяльності.
14. Рекреаційні потреби як основа організації рекреаційної діяльності.
15. Чинники формування рекреаційних потреб.
16. Рекреаційні потреби в Україні і в світі.
17. Суть понять «рекреаційні умови» і «рекреаційні ресурси». Різні підходи до трактування даних понять.
18. Класифікація рекреаційних ресурсів.
19. Основні підходи до класифікації рекреаційних ресурсів.
20. Рекреаційний потенціал території, методи його визначення.
21. Поняття ТРС. Фактори формування ТРС.
22. Властивості ТРС.
23. Типологія ТРС.
24. Лікувально-курортне господарство.
25. Оздоровчо-спортивна рекреаційна діяльність.
26. Пізнавальна рекреаційна діяльність.
27. Розважально-ділова рекреаційна діяльність.
28. Діловий туризм.
29. Екологічний туризм (природоохоронні території та їх види).

30. Рекреаційне природокористування (поняття рекреаційної ємності і рекреаційного навантаження території).
31. Загальні засади та принципи рекреаційного районування. Мета рекреаційного районування.
32. Таксономічні одиниці рекреаційного районування.
33. Рекреаційне районування світу за О.О. Бейдиком.
34. Рекреаційне районування світу за ЮНВТО.
35. Міжнародні рекреаційні потоки. Чинники, що впливають на формування та географічну спрямованість міжнародних туристичних та рекреаційних потоків.
36. Європейський рекреаційний регіон. Загальна характеристика.
37. Туристично-рекреаційний потенціал Європи. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіоні.
38. Сучасний стан та особливості розвитку рекреаційного господарства Європи.
39. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства Європейського регіону.
40. Азійсько-Тихоокеанський рекреаційний регіон.
41. Туристично-рекреаційний потенціал Азії. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіоні.
42. Характеристика рекреаційного господарства Азійського регіону.
43. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства Азійського регіону.
44. Африканський рекреаційний регіон. Туристично-рекреаційний потенціал.
45. Австралійсько-Океанійський рекреаційний регіон. Туристично-рекреаційний потенціал.
46. Характеристика рекреаційного господарства Австралійсько-Океанійського регіону.
47. Близькосхідний рекреаційний регіон. Туристично-рекреаційний потенціал.
48. Характеристика рекреаційного господарства Близькосхідного регіону.
49. Американський рекреаційний регіон. Туристично-рекреаційний потенціал.
50. Характеристика рекреаційного господарства Американського регіону.
51. Рекреаційно-туристичне господарство країн Північноамериканського макрорегіону.
52. Рекреаційно-туристичне господарство країн Південноамериканського макрорегіону.
53. Рекреаційно-туристичне господарство країн Центральноамерикансько-Карибського макрорегіону.
54. Туристичні центри Європи.
55. Туристичні центри Азії.
56. Туристичні центри Америки.

57. Туристичні центри Африки.
58. Центри лікувально-курортного господарства Європи.
59. Центри лікувально-курортного господарства Азії.
60. Центри паломництва в Європі.
61. Центри паломництва Азії.
62. Центри спортивно-оздоровчого туризму в Європі.
63. Центри спортивно-оздоровчого туризму в Азії.
64. Центри спортивно-оздоровчого туризму в Америці.
65. Світові центри туризму з розважальною метою.

Визначення і поняття

- Бальнеологічні ресурси –
- Біосферний заповідник –
- Ботанічний сад –
- Відпочинок (дозвілля) –
- Вільний час –
- Вторинні рекреаційні підприємства –
- Географічний детермінізм –
- Глобалізація –
- Дендрологічний парк –
- Динамічність ТРС –
- Діловий туризм –
- Екологічний туризм –
- Екскурсія –
- Екстремальний туризм –
- Енвайронменталізм –
- Ефективність ТРС –
- Ємність ТРС –
- Закономірність глобалізації рекреаційних ресурсів –
- Закономірність диверсифікації рекреаційних послуг –
- Закономірність просторово-територіальної диференціації рекреаційних ресурсів –
- Закономірність просторово-територіальної комплексності в рекреації –
- Закономірність просторово-територіальної спеціалізації рекреаційного господарства –
- Ієрархічність ТРС –
- Історико-культурні рекреаційні ресурси –
- Компоненти (підсистеми) ТРС –

Комфортність ТРС –
Концепція меж розвитку –
Концепція посибілізму –
Концепція пробабілізму –
Концепція сталого розвитку –
Курорт –
Лікувально-курортна рекреаційна діяльність –
Надійність ТРС –
Національний природний парк –
Об'єкт рекреаційної географії –
Пам'ятка природи –
Первинні рекреаційні підприємства –
Пізнавальна рекреаційна діяльність –
Подієвий туризм –
Предмет рекреаційної географії –
Природний заповідник –
Природні рекреаційні ресурси –
Природні ресурси –
Природні умови –
Природоохоронні території –
Регіоналізація –
Рекреаційна географія –
Рекреаційна діяльність –
Рекреаційна місткість –
Рекреаційна територія –
Рекреаційне навантаження –
Рекреаційне районування –
Рекреаційний (туристичний) потік –
Рекреаційний вузол –
Рекреаційний об'єкт –
Рекреаційний підрайон –
Рекреаційний потенціал –
Рекреаційний пункт –
Рекреаційний район –
Рекреаційний регіон –
Рекреаційний центр –
Рекреаційні потреби –
Рекреаційні ресурси –
Рекреація –

Релігійний туризм –
Розважальна рекреаційна діяльність –
Соціально-економічні рекреаційні ресурси –
Спелеологічний туризм –
Спортивно-оздоровча рекреаційна діяльність –
Стійкість ТРС –
Теорія «кліматичних оптимумів» –
Теорія циклів еволюції рекреаційної діяльності і туристичного простору –
Територіальна рекреаційна система (ТРС) –
Типізація ТРС –
Туризм –
Туристична інфраструктура –
Туристичне агентство –
Туристичне підприємство –
Туристичний клуб –
Туристичний оператор –
Туристично-краєзнавчий гурток
Цикли рекреаційної діяльності –
Цілісність ТРС –

ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Назва теми	денна форма	заочна форма
	Методологія та методика географічних досліджень рекреаційної географії	2
Проблеми становлення і розвитку рекреаційної географії в Україні	2	5
Історія виникнення й розвитку рекреаційної географії в СРСР. Вітчизняні дослідження в галузі рекреаційної географії	2	5
Рекреація як галузь сфери послуг	2	5
Рекреаційні потреби – основа територіальної організації рекреаційної діяльності	2	5
Умови і чинники територіальної організації рекреаційної галузі	4	5
Методичні підходи до оцінки рекреаційних ресурсів	4	5
Існуючі підходи до визначення навантажень на рекреаційні території	4	5
Стандарти в галузі туристичної діяльності	4	5
Рекреація як чинник екологічного забруднення	2	3
Бальнеологічні курорти Європи	4	7
Історико-культурні туристичні ресурси Індії	4	5
Лімітуючі чинники розвитку Південноамериканського туристичного регіону	2	3
Туристично-рекреаційний потенціал Туреччини	4	5
Гірськолижні курорти світу	4	5
Франція як туристична дестинація	2	5
Сучасний стан міжнародного туризму у світі	4	5
Міжнародний туризм в Азійському регіоні: сучасний стан, проблеми і перспективи	4	5
Рекреаційні ресурси Африки та їх оцінка	2	5
Організація туристичної справи в США	4	7
Рекреаційно-туристичний потенціал Скандинавських країн	2	5
Кавказько-Чорноморський рекреаційний регіон	2	5
«Золоте кільце» Росії як рекреаційний регіон	2	5
Міжнародний туризм в Латинській Америці: сучасний стан, проблеми і перспективи	2	5
Південно-Східна Азія – найбільш динамічний рекреаційний регіон	4	5
Ялтинська курортна зона України	2	5
Всього годин	76	130

ЗРАЗКИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Варіант 1

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

- Об'єктом вивчення рекреаційної географії є:
 - територія, тобто природний географічний простір, або простір соціокультурних і соціоприродних поєднань, які насичені різними туристичними й інфраструктурними закладами, завдання яких – сприяти ефективній туристичній діяльності;
 - вивчення територіальних рекреаційних систем;
 - антропогенні ландшафти, створенні задля відпочинку рекреантів;
 - рекреаційне господарство певної території, країни чи всієї нашої планети як об'єктивне і соціальне утворення.
- Які ресурси відносяться до соціально-економічних:
 - земельні;
 - ландшафтні;
 - пам'ятники історії;
 - транспортна інфраструктура.
- Головною властивістю рекреаційних ресурсів є:
 - здатність відновлюватися;
 - можливість їх накопичення;
 - здатність відновлювати і розвивати духовні та фізичні сили людини.
- Найбільше країн з найпримітивнішими рекреаційними потребами у:
 - Європі;
 - Африці;
 - Австралії;
 - Україні.
- Головним об'єктом туризму у Франції є:
 - Альпи;
 - Париж;
 - Рив'єра;
 - Ліон.
- Виберіть з переліку відомий курорт Німеччини:
 - Кведлінбург;
 - П'єштян;
 - Тренчанське Теплице;
 - Дудніце.
- До мезорайону Північна Африка входять такі країни:
 - Марокко, Туніс, Алжир, Лівія, Єгипет;
 - Алжир, Лівія, Єгипет, Кіпр, Сирія;
 - Алжир, Лівія, Єгипет, Ізраїль, Йорданія;
 - Вірменія, Туніс, Алжир, Лівія, Єгипет.
- Який субрегіон виділяються в межах Європи:
 - Південно-Західна;
 - Північно-Східна;
 - Південна;
 - Північна і Центральна.
- Річка, що перетинає Лондон:
 - Сена;
 - Луара;
 - Темза;
 - Рона.
- Найбільш відомий міжнародний курорт Золотий Берег (Голд Кост), розташований на східному узбережжі якої країни:
 - Австралії;
 - Франції;
 - Іспанії;
 - Хорватії.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям: (20 б).

- ТРС
- Рекреаційні умови
- Рекреація
- Спортивно-оздоровча рекреаційна діяльність

Завдання третього рівня. (60 б.)

- Суть поняття «Рекреаційна діяльність». Види рекреаційної діяльності та їх характеристика (за метою, тривалістю, територіального охоплення, віку і т.д.).
- Туристично-рекреаційний потенціал Північноамериканського рекреаційного регіону.
- Бальнеологічні курорти Європи.

Варіант 2

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Виберіть правильне твердження поняття «рекреаційне навантаження»:
 - а) здатність певної території забезпечувати здійснення комфортної рекреаційної діяльності без деградації природного та історико-культурного середовища;
 - б) сукупність наявних природних, соціально-економічних і культурно-історичних передумов певної території в організації рекреаційно-туристичної діяльності;
 - в) рівень сукупного антропогенного впливу на природний комплекс певної території в процесі рекреаційної діяльності.
2. У якій установі зародилась рекреаційна географія:
 - а) Академія наук України;
 - б) Академія наук СРСР;
 - в) Академія наук Росії.
3. Сукупність компонентів і властивостей природного середовища, які сприяють рекреаційній діяльності, але при цьому не є її матеріальною базою – це:
 - а) рекреаційні ресурси;
 - б) рекреаційні умови;
 - в) природні умови;
 - г) природні ресурси.
4. Територіальна рекреаційна система (ТРС) – це:
 - а) просторово організована на території певного таксономічного рангу сукупність рекреаційних установ, які функціонують на основі використання ресурсів цієї території і просторово-територіально між собою поєднані;
 - б) локальний об'єкт, який використовується для відпочинку;
 - в) складний природно-географічний комплекс, в якому всі основні компоненти: рельєф, клімат, вода, ґрунти, рослинність і тваринний світ знаходяться у великій та складній взаємодії, утворюючи однорідну за умовами розвитку нерозривну систему.
5. Яке вчення стало першим кроком в становленні рекреаційної географії:
 - а) вчення про територіальну систему;
 - б) вчення про природно-територіальну систему;
 - в) вчення про рекреаційну систему;
 - г) вчення про туристичну систему.
6. Рекреаційна географія вивчає:
 - а) розвиток екологічного туризму;
 - б) географію туризму;
 - в) просторове розташування рекреаційних комплексів.
7. Рекреація характеризує:
 - а) планувальну організацію рекреаційних комплексів;
 - б) розвиток курортної справи;
 - в) процес і заходи щодо відновлення сил людини та простір, в якому це відбувається;
 - г) екологічну ситуацію в рекреаційних регіонах України.
8. Виберіть чинник, який є лімітуючим у розвитку Австралійсько-Океанійського макрорегіону:
 - а) рівень розвитку туристичної інфраструктури;
 - б) віддаленість регіону;
 - в) значна ендемічність флори та фауни;
 - г) високий рівень розвитку видобувної галузі.
9. У якому місті Туреччини знаходиться найбільша кількість туристичних об'єктів:
 - а) Анкарі;
 - б) Стамбулі;
 - в) Ізмірі;
 - г) Анталії.
10. Виберіть з переліку відомий курорт Греції:
 - а) Кведлінбург;
 - б) Лутракіон;
 - в) Ахен;
 - г) Дудніце.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Рекреаційна географія
- Рекреаційні ресурси
- Рекреаційна діяльність
- ТРС

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Поняття ТРС та їх структура. Властивості ТРС.
2. Туристично-рекреаційний потенціал Південноамериканського рекреаційного регіону
3. Бальнеологічні курорти Азії

Варіант 3

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Який субрегіон виділяються в межах Європи:
а) Західна; б) Південно-Західна; в) Північно-Східна; г) Південна і Центральна.
2. Туристичної «візитівкою» Перу є:
а) Мачу-Пікчу; б) Канкун; в) Копакабана; г) Акапулько.
3. Головним геотермальним курортом в Новій Зеландії є:
а) вершина Кука; б) Роторуа; в) Ванотапу; г) Великий Бар'єрний Риф.
4. Святина буддійського світу розташована на Шрі-Ланці:
а) Медина; б) Канді; в) Мекка; г) Ватикан.
5. Виберіть правильне визначення «рекреаційна географія»:
а) суспільна географічна наука, що вивчає закономірності територіальної організації соціальної інфраструктури у зв'язку із способом виробництва, та особливостями географічного середовища;
б) галузь географічної науки, що вивчає закономірності формування, функціонування, динаміки та розміщення територіальних рекреаційних систем усіх типів і рангів;
в) суміжна галузь географічної науки, що сформувалася на межі медицини та географії і вивчає вплив умов ландшафтної оболонки та суспільних факторів на здоров'я населення
г) розділ соціально-економічної географії, наука про територіальну організацію суспільного виробництва, вивчає закономірності, принципи та фактори формування територіальної структури господарства різних країн і регіонів.
6. Термін «рекреація» характеризує:
а) процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини, який забезпечується системою відповідних заходів і здійснюється у вільний від роботи час;
б) вивченням умов формування, розвитку та розміщення територіально-рекреаційних комплексів та систем організації діяльності людей поза робочим часом;
в) частина позаробочого часу, що не пов'язана із задоволенням природних потреб людини і часом для виконання діяльності нетрудового характеру;
г) відновлення сил через зміну або припинення діяльності з короткою перервою.
7. Рекреаційні ресурси – це:
а) об'єкти і явища природного та антропогенного походження, що мають сприятливі для рекреаційної діяльності якісні і кількісні параметри і виступають матеріальною основою для територіальної організації оздоровлення і лікування людей, формування і спеціалізації рекреаційних районів (центрів) та забезпечують їх економічну ефективність;
б) сукупність наявних природних, соціально-економічних і культурно-історичних передумов певної території в організації рекреаційно-туристичної діяльності;
в) сукупність компонентів і властивостей природного середовища, які сприяють рекреаційній діяльності, але при цьому не є її матеріальною базою;
г) рівень сукупного антропогенного впливу на природний комплекс певної території в процесі рекреаційної діяльності.
8. Вчення якого вченого-географа стало відправною точкою в зародженні рекреаційної географії:
а) Н.В. Фоменко; б) В.С. Преображенського; в) В.В. Докучаєва.
9. Територіальна рекреаційна система (ТРС) – це:
а) просторово організована на території певного таксономічного рангу сукупність рекреаційних установ, які функціонують на основі використання ресурсів цієї території і просторово-територіально між собою поєднані;
б) локальний об'єкт, який використовується для відпочинку;
в) складний природно-географічний комплекс, в якому всі основні компоненти: рельєф, клімат, вода, ґрунти, рослинність і тваринний світ знаходяться у великій та складній взаємодії, утворюючи однорідну за умовами розвитку нерозривну систему.
10. Який всесвітньо відомий мексиканський курорт на Тихоокеанському узбережжі:
а) Акапулько; б) Канкун; в) Шел-Ха; г) Копакабана.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Рекреаційні умови
- Рекреаційна ємність території
- Географічний детермінізм
- ТРС

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Туристично-рекреаційний потенціал Європи. Передумови та чинники розвитку рекреації та туризму в регіоні.
2. Теоретичні основи туристичного (рекреаційного) районування. Підходи до рекреаційного районування світу.

3. Центри релігійного туризму Азії.

Варіант 4

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Який субрегіон виділяються в межах Азії:
а) Західна; б) Південно-Західна; в) Північно-Східна; г) Південна і Східна.
2. Який бальнеологічний курорт розташований в горах Шварцвальд:
а) Мюнхенський; б) Баден-Баден; в) Карлові Вари; г) Величка Здруй.
3. «Венецією на Червоному морі» називають:
а) Ель-Гуну; б) Хур гаду; в) Шарм-ель-Шейх; г) Каїр.
4. Антверпен – це:
а) Золотоносна жила; б) Вовче лігво; в) М'ясний цех Європи; г) Діамантова столиця.
5. Здатність певної території забезпечувати здійснення комфортної рекреаційної діяльності без деградації природного та історико-культурного середовища – це:
а) рекреаційний об'єкт; б) рекреаційне навантаження;
в) рекреаційна місткість; г) рекреаційні умови.
6. Суть географічного детермінізму полягає у твердженні, що:
а) нинішня індустріальна модель розвитку людства неминуче буде обмежена вичерпністю природних ресурсів;
б) визначною силою розвитку суспільства є географічне положення і природне середовище;
в) довкілля має на життя і господарську діяльність імовірнісний, а не обов'язковий вплив.
7. Сукупність відомостей про кількісний і якісний стан природних ресурсів, їх економічну оцінку називається:
а) кадастр; б) фонд; в) кодекс; г) архів.
8. Курорт – це:
а) це місцевість, що має відповідні лікувальні умови і ресурси, які використовуються для лікування й оздоровлення людей певною господарською структурою;
б) цілісна у транспортному відношенні територія з однаковим профілем курортів, центрів туризму і зон відпочинку, які базуються на певному типі природно-географічних умов;
в) рекреаційний підрайон, який складається з одного або кількох курортів одного профілю з відповідними рекреаційно-туристичними зонами;
г) група рекреаційних вузлів.
9. Найменшим таксономічним рангом рекреаційної території (за В. Стафійчуком) є:
а) рекреаційний пункт; б) рекреаційний центр; в) рекреаційний вузол; г) рекреаційний регіон.
10. Прикладом раціонального географічного поділу праці в галузі рекреації і туризму є:
а) ЄС; б) СНД; в) МЕРКОСУР; г) НАТО.

Завдання другого рівня. Дайте коротку відповідь на запитання (20 б).

- Рекреаційна діяльність
- Рекреаційна місткість
- Цикли рекреаційної діяльності
- Курорт

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Сучасний стан та особливості розвитку рекреаційного господарства Азії. Лімітуючі чинники розвитку рекреаційного господарства регіону.
2. Природно-рекреаційна база рекреаційної діяльності.
3. ТРС. Властивості ТРС. Типізація ТРС.

Варіант 5

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Яке вчення стало першим кроком в становленні рекреаційної географії:
а) вчення про територіальну систему; б) вчення про природно-територіальну систему;
в) вчення про рекреаційну систему; г) вчення про туристичну систему.
2. Місце з обмеженою площею, що використовується для відпочинку – це:
а) рекреаційний пункт; б) курорт; в) рекреаційний об'єкт; г) рекреаційний район.
3. Цілісна у транспортному відношенні територія з однаковим профілем курортів, центрів туризму і зон відпочинку, які базуються на певному типі природно-географічних умов називається:
а) рекреаційний пункт; б) рекреаційний центр; в) рекреаційний район; г) рекреаційний регіон.
4. Головною властивістю рекреаційних ресурсів є:
а) здатність відновлюватися;
б) можливість їх накопичення;
в) здатність відновлювати і розвивати духовні та фізичні сили людини.
5. Оцінка рекреаційних ресурсів буває:
а) диференційована і інтегральна; б) диференційована і групова;
в) інтегральна і групова; г) групова і індивідуальна.
6. Найбільша територіальна концентрація рекреаційно-туристичних ресурсів світу характерна для:
а) Північної Америки; б) Азії; в) Європи; г) Африки.
7. Сучасні рекреаційні потреби людей у розвинутих країнах – це:
а) відпочинок на дивані; б) активний відпочинок;
в) інтенсивне лікування; г) інтенсивна профілактика захворювань.
8. Який національний парк Австралії з унікальними ендеміками включений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО:
а) Какаду; б) Серенгетів; в) Нгоронгорог; г) Йохо.
9. В якому німецькому місті щорічно проходить наймасовіший щорічний фестиваль світу – фестиваль Пива «Октоберфест»:
а) Лейпциг; б) Дрезден; в) Ганновер; г) Мюнхен.
10. Мавзолей Тадж-Махал знаходиться у:
а) ОАЕ; б) Індії; в) Туреччині; г) Єгипті.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Комфортність ТРС
- Туристична інфраструктура
- Курорт
- Розажальна рекреаційна діяльність

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Африканський рекреаційний регіон: туристично-рекреаційний потенціал.
2. Особливості розвитку туристичного господарства країн Карибського регіону.
3. Поняття «рекреаційної діяльності». Цикли рекреаційної діяльності.

Варіант 6

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Визнаною «королевою» Адріатики вважається:
а) Рим; б) Флоренція; в) Венеція; г) Мілан.
2. Столиця якої країни складається із 4-ьох історичних частин - Вест-Енда, Іст-Енда, Сіті, Вестмінстер:
а) Данії; б) Норвегії; в) Фінляндії; г) Великобританії.
3. На якій кількості основних островів знаходиться Нова Зеландія:
а) 3; б) 4; в) 2; г) 1.
4. Яке унікальне геотермальне озеро в Ісландії, насичене природними солями, де можна купатися в будь-який час року – температура води тут завжди вище +16°C:
а) Блакитна лагуна; б) Блакитне озеро; в) Блакитне диво; г) Блакитна бухта.
5. За наявністю природних умов і ресурсів лікувально-курортні установи поділяються на:
а) рекреаційно-профілактичні; б) кліматичні;
в) лікувальні; г) рекреаційно-коригуючі.
6. Об'єктом вивчення рекреаційної географії є:
а) територія, тобто природний географічний простір, або простір соціокультурних і соціоприродних поєднань, які насичені різними туристичними й інфраструктурними закладами, завдання яких – сприяти ефективній туристичній діяльності;
б) вивчення територіальних рекреаційних систем;
в) антропогенні ландшафти, створенні задля відпочинку рекреантів;
г) рекреаційне господарство певної території, країни чи всієї нашої планети як об'єктивне і соціальне утворення.
7. Які ресурси відносяться до соціально-економічних:
а) земельні; б) ландшафтні; в) пам'ятники історії; г) транспортна інфраструктура.
8. У якій установі зародилась рекреаційна географія:
а) Академія наук України; б) Академія наук СРСР; в) Академія наук Росії.
9. Час протягом життя людини, який не пов'язаний із виконанням нею професійних обов'язків та задоволенням фізичних потреб – це:
а) вільний час; б) відпочинок; в) туризм; г) дозвілля.
10. Яка зимова столиця Польщі розташована біля підніжжя Татрів:
а) Познань; б) Варшава; в) Краків; г) Закопане.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Рекреаційний потенціал
- Рекреаційна потреба
- Пізнавальна рекреаційна діяльність
- Динамічність ТРС

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Рекреаційно-туристичне господарство країн Північноамериканського макрорегіону
2. Курорти Африканського рекреаційного району
3. «Рекреація»: зміст поняття. Передумови становлення і розвитку рекреації. Основні функції рекреації.

Варіант 7

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. За характером оздоровчого впливу на людину лікувально-курортні установи поділяються на:
а) рекреаційно-профілактичні; б) кліматичні; в) грязьові; г) бальнеологічні.
2. Найвищу категорію складності для водного туризму мають річки:
а) гірських районів; б) височин; в) низовин.
3. Один з видів туризму, який здійснюється в екологічно збереженому людиною природному середовищі з метою пізнання природи і відпочинку, називається:
а) сільським зеленим; б) діловим; в) екологічним; г) розважальний.
4. Основною рекреаційною потребою населення України є:
а) лікування; б) туризм; в) екстенсивний відпочинок
5. Яке місто Нідерландів є одним з найбільших художніх і музейних центрів світу:
а) Амстердам; б) Гаага; в) Зандамі; г) Утрех.
6. Гордістю якого італійського міста є Ла Скала – найбільша оперна сцена світу:
а) Рим; б) Флоренція; в) Венеція; г) Мілан.
7. Який туристичний об'єкт побудований на о. Сіте в готичному стилі у Франції:
а) Ейфелева вежа; б) Рив'єра; в) Собор Паризької Богоматері; г) Лувр.
8. Найбільше країн з найпримітивнішими рекреаційними потребами у:
а) Європі; б) Африці; в) Австралії; г) Україні.
9. Найрізноманітнішим видом рекреаційної діяльності є:
а) пізнавальна; б) лікувально-курортна;
в) оздоровчо-спортивна; г) ділова.
10. Які ресурси відносяться до природних рекреаційних ресурсів:
а) земельні; б) документальні пам'ятники;
в) транспортна інфраструктура; г) церкви і монастирі.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Історико-культурні рекреаційні ресурси
- Каякінг
- Концепція посибілізму
- Лікувально-курортна рекреаційна діяльність

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Рекреаційно-туристичне господарство країн Африканського макрорегіону
2. Теорії в рекреаційній географії
3. Туристичний потенціал Європи

Варіант 8

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Яка підсистема не входить до складу ТРС:
а) рекреанти; б) інженерні споруди; в) орган управління; г) дороги.
2. Екскурсант – це:
а) особа, яка здійснює подорож на термін від 24 годин до шести місяців, без здійснення будь якої оплачуваної діяльності;
б) тимчасовий відвідувач, який перебуває менше 24 годин у країні або на об'єкті відвідування;
в) фахівець, який проводить екскурсію за задалегідь складеним маршрутом.
3. Лідером по міжнародним туристичним відвідуванням є:
а) Франція; б) Іспанія; в) США; г) Великобританія.
4. Територіальна рекреаційна система – це:
а) географічна система, яка складається з природних і культурних комплексів;
б) система, яка складається з інженерних споруд рекреації;
в) географічна система, яка складається із взаємопов'язаних підсистем: природних і культурних комплексів, інженерних споруд, обслуговуючого персоналу, органу управління та відпочиваючих (рекреантів), характеризується функціональною та територіальною цілісністю.
5. В якій країні розташовані термальні курорти Бад Гайстайн, Бад Кляйнкірхайм, Вармбад Філіах, Бад Блюмау:
а) Австрія; б) Великобританія; в) Німеччина; г) Естонія.
6. Яку країну називають «Країною спецій»:
а) Багамські острови; б) Гренаду; в) Гаїті; г) Кубу.
7. Місцевість якого курорту розміщеного на сході Сондецьких Бескидів називають «перлиною польських курортів»:
а) Криніца; б) Величка; в) Наленчув; г) Устронь.
8. Функція підсистеми «обслуговуючий персонал», складової рекреаційної системи, спрямована переважно на:
а) обслуговування рекреантів; б) обслуговування місцевого населення;
в) управлінські функції; г) характеризує трудову діяльність.
9. Туристичний потік – це:
а) об'єкт дослідження рекреології; б) напрям руху туристичних груп;
в) розвиток туристичної діяльності.
10. Передумови виникнення туризму склалися:
а) за часів античності заради завоювань, торгівлі, з релігійними цілями; б) у часи Римської імперії;
в) в період середньовіччя; г) у XX ст.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Рекреаційна географія
- Рекреаційна діяльність
- Рекреаційна місткість
- ТРС

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Рекреаційний потенціал території, методи його визначення.
2. Центри релігійного туризму в Європі.
3. Теорія циклів еволюції рекреаційної діяльності і туристичного простору

Варіант 9

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

- Лісові рекреаційні системи формуються у відповідності з щоденним використанням вільного часу після роботи, як:
 - міські (маленькі ліси, парки, сквери, сади);
 - заміські і ближні приміські (парки і лісопарки, дендропарки, ботанічні сади);
 - автономні стаціонарні системи.
- Географічне положення водних об'єктів:
 - визначає набір рекреаційних занять на даному водному об'єкті і обмежує у часі ті чи інші види відпочинку і спорту;
 - не визначає рекреаційну придатність і цінність водних об'єктів;
 - визначає норми рекреаційного навантаження на водні акваторії.
- Ступінь наукової цінності принципу екологічного зонування вимагає:
 - вилучення територій заповідників, заказників, що мають місце у природних парках;
 - інтенсивного використання територій заповідників, заказників, що мають місце у природних парках;
 - регульованого використання територій заповідників, заказників, що мають місце у природних парках.
- Рекреаційний потенціал території вимірюється в:
 - м³;
 - км²;
 - осіб або осіб/день.
- При дослідженні рекреаційно-туристичних комплексів з питань туристичного природокористування, особливу увагу приділяють:
 - вивченню навантаження на природний комплекс з боку туристів та розробку граничних рекреаційних навантажень для різних видів ландшафтів;
 - визначенню рівня і характеру технологічних (антропогенних) впливів;
 - визначенню параметрів антропогенних побутових навантажень на природний комплекс з боку місцевого населення.
- Профілактика-лікування – обов'язкова вимога:
 - реалізація потреб індивіду у спілкуванні, культурі, пізнанні;
 - регулярність лікування та профілактика здоров'я;
 - фізичне удосконалення, попередження гіподинамії;
 - потреба індивіду у творчій роботі, у самоосвіті, зміні виду діяльності.
- Самодіяльні туристські організації – клуби, товариства виникають в багатьох країнах Європи:
 - ще за часів античності заради торгівлі, завоювань та з релігійними цілями;
 - у XVI ст., коли мандрівництво континентами значно поширилось і стало прообразом майбутнього туризму, зокрема його пізнавальної функції;
 - у другій половині XIX ст. з розвитком індустріального суспільства, появою залізничного транспорту та пароплавання;
 - у XX ст. – справжнім зоряним часі для туризму (особливо друга половина).
- В якій країні Африки розташована унікальна «тріада пірамід»:
 - Ефіопія;
 - Туніс;
 - Єгипет;
 - ПАР.
- Яка з перерахованих країн є батьківщиною Олімпійських ігор:
 - Канада;
 - США;
 - Греція;
 - Японія.
- Який острів називають «Карибським Монте-Карло»:
 - Лас-Вегас;
 - Ямайка;
 - Куба;
 - Аруба.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям

- Туристичні підприємства
- Концепція сталого розвитку
- Динамічність ТРС
- Рафтинг

Завдання третього рівня. (60 б.)

- Рекреаційне районування світу. Різні підходи до рекреаційного районування.
- Рекреаційна діяльність. Класифікація рекреаційної діяльності.
- Туристично-рекреаційний потенціал Австралійсько-Океанічного рекреаційного регіону

Варіант 10

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Який найбільший морський курорт Таїланду:
а) Бангкок; б) Паттайя; в) Самуй; г) Гоа.
2. Яке місто знамените як місце народження відомого казкаря Г.Х. Андерсена і його відвідують заради візиту в музей Андерсена, а також в кафедральний собор св. Кнурра:
а) Хельсінгер; б) Оденсе; в) Орхус; г) Наборг.
3. Яка найпівнічніша столиця у світі, розміщена згідно ісландських саг у тім місці, де перший постійний поселениць Інголфур Арнарсон побудував своє житло у 874 році:
а) Корт; б) Дублін; в) Даут; г) Рейк'явік.
4. В якій прибалтійській країні розташований знаменитий бальнеологічний курорт Юрмала:
а) Естонія; б) Литва; в) Латвія; г) Данія.
5. Рекреаційна географія вивчає:
а) розвиток екологічного туризму; б) географію туризму;
в) просторове розташування рекреаційних комплексів.
6. Рекреація характеризує:
а) планувальну організацію рекреаційних комплексів; б) розвиток курортної справи;
в) процес і заходи щодо відновлення сил людини та простір, в якому це відбувається;
г) екологічну ситуацію в рекреаційних регіонах України.
7. Підсистема «природні і культурні комплекси» виступає в якості:
а) ресурсів і умов задоволення рекреаційних потреб;
б) ресурсів і умов задоволення потреб в лікуванні і оздоровленні;
в) ресурсів і умов задоволення індустрії розваг.
8. Специфічним методом рекреаційних досліджень слід вважати:
а) польові географічні дослідження; б) територіальне проектування рекреаційно-туристичних систем;
в) ГІС – моделювання; г) анкетування туристів.
9. Рекреаційна дигресія – це:
а) порушення природного середовища в результаті впливу на нього пасовищного руху, що проявляється у витоптуванні та знищенні лісової підстилки, трав'яного покриву, підліску та підросту, пошкодженні дерев тощо;
б) порушення природного середовища в результаті впливу на нього рекреантів (відпочиваючих), що проявляється у витоптуванні та знищенні лісової підстилки, трав'яного покриву, підліску та підросту, пошкодженні дерев тощо;
в) порушення природного середовища в результаті технологічного впливу на нього, що проявляється у витоптуванні та знищенні лісової підстилки, трав'яного покриву, підліску та підросту, пошкодженні дерев тощо.
10. Функціональна структура туристичного потоку – це:
а) розподіл туристів на вікові та соціальні групи та за метою; б) розподіл туристів за сезонним функціонуванням туристичних комплексів; в) геопросторовий розподіл туристів.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Вільний час
- Екстремальний туризм
- Історико-культурні рекреаційні ресурси
- Надійність ТРС

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Суть понять «рекреаційні умови» і «рекреаційні ресурси». Класифікація рекреаційних ресурсів.
2. Сучасні тенденції розвитку рекреаційної географії у світі та в Україні.
3. Рекреаційно-туристичне господарство країн Австралійсько-Океанійського макрорегіону

Варіант 11

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Підсистема «інженерні споруди» забезпечує:
 - а) звичайну життєдіяльність відпочиваючих та обслуговуючого персоналу;
 - б) задоволення специфічних рекреаційних потреб рекреантів;
 - в) задоволення специфічних потреб обслуговуючого персоналу.
2. Вільний час залежить від:
 - а) часового фактору (щоденний, щотижневий, щорічний, пенсійний) і просторового (помешкання, місто, держава, світ);
 - б) помешкання та середовища міста;
 - в) залежить від організації просторового середовища за межами міста та міжселищними територіями;
 - г) визначається територією розташування комплексів та закладів для довгострокового лікування.
3. Рекреаційне середовище є результатом взаємодії, взаємопроникнення і взаємодоповнення трьох комплексних чинників:
 - а) природні ресурси, трудова діяльність та рекреаційні утворення;
 - б) природні ресурси, рекреаційна діяльність та рекреаційні утворення;
 - в) рекреаційні ресурси, рекреаційна діяльність та рекреаційні утворення.
4. За природними ознаками рекреаційні утворення розрізняють:
 - а) рекреаційний заклад, рекреаційний комплекс, рекреаційний центр;
 - б) парк, пляж, басейн, лижний схил тощо;
 - в) регіональні, районні, локальні.
5. У світовій туристичній спеціалізації Канада виділяється розвитком:
 - а) етнічного туризму;
 - б) екологічного туризму;
 - в) пляжно-купальний відпочинок;
 - г) весільний туризм.
6. Туристичним центром якого міста Тунісу є околиці з підземними житлами, що збудовані берберами:
 - а) Матмата;
 - б) Кайруан;
 - в) Джербі;
 - г) Дуга.
7. Назва якого іспанського курорту дослівно перекладається як «білий берег»:
 - а) Коста Бланко;
 - б) Ібіца;
 - в) Коста Браво;
 - г) Майорка.
8. Санаторно-курортні підприємства входять до складу:
 - а) рекреаційного комплексу;
 - б) туристичного комплекс;
 - в) готельного комплексу.
9. Внутрішнім туризмом вважається:
 - а) туризм у межах країни проживання;
 - б) туризм поза межами країни проживання;
 - в) туризм у межах території України.
10. Рекреаційні ресурси визначають:
 - а) планувальну організацію рекреаційних комплексів;
 - б) архітектуру рекреаційних утворень;
 - в) види рекреаційної діяльності і профіль рекреаційних утворень.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Рекреаційна географія
- Концепція сталого розвитку
- Туристично-рекреаційний потенціал
- Релігійний туризм

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Рекреаційні потреби. Чинники формування рекреаційних потреб .Рекреаційні потреби в Україні і світі.
2. Бальнеологічні курорти Північно-Американського рекреаційного району.
3. Закономірності і принципи в рекреаційній географії.

Варіант 12

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Лісові рекреаційні системи формуються для реалізації потреб у відпочинку у вихідні дні, як:
а) міські (маленькі ліси, парки, сквери, сади); б) заміські і ближні приміські (парки і лісопарки, дендропарки, ботанічні сади);
в) автономні стаціонарні системи.
2. Мінеральні лікувальні води:
а) природні води, що мають різну мінералізацію; б) природні прісні води;
в) природні води, що мають лікувальні властивості внаслідок підвищеного вмісту біологічно активних компонентів.
3. Вторинний вплив туризму на рекреаційні території пов'язаний:
а) з самою туристичною діяльністю; б) з туристичною інфраструктурою;
в) з антропогенним впливом місцевого населення.
4. За таксономічною ознакою рекреаційні утворення розрізняють:
а) регіональні, районні, локальні; б) парк, пляж, басейн, лижний схил тощо;
в) рекреаційний заклад, рекреаційний комплекс, рекреаційний центр.
5. Рекреаційне навантаження складається:
а) з відпочиваючих у цілорічних закладах та короточасних відпочиваючих;
б) з відпочиваючих у цілорічних закладах; в) самодіяльних туристів, екскурсантів.
6. Сумарний рекреаційний потік, величина якого впливає на структуру рекреаційного утворення, визначає:
а) зміна тимчасового (рекреанти) та постійного населення в рекреаційній системі і за її межами;
б) зміна тимчасового (рекреанти) населення в рекреаційній системі і за її межами;
в) зміна постійного населення в рекреаційній системі і за її межами.
7. Рекреаційні райони розрізняють за функціональними ознаками:
а) гірсько-приморські, приморсько-рівнинні, озерно-річкові, гірські, острівні;
б) урбанізовані, не урбанізовані; в) поліфункціональні та монофункціональні.
8. Яку країну Європи називають «Смарагдовий острів»:
а) Болгарію; б) Великобританію; в) Ісландію; г) Ірландію.
9. В якому штаті Америки вперше було відкрито «Діснейленд»:
а) Мічиган; б) Каліфорнія; в) Флорида; г) Невада.
10. Найпрестижнішим морський курорт Єгипту є:
а) Дахаб; б) Белек; в) Шарм-ель-Шейх; г) Ель-Гуна.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Водні рекреаційні ресурси
- Туристична інфраструктура
- Діловий туризм
- ТРС

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Рекреаційна діяльність, її класифікація.
2. Курорти Африки.
3. Туристичний потенціал Азії.

Варіант 13

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Транспортні комунікації рекреаційного району:

- а) туристичні пішохідні дороги, що призначені для прогулянок, походів, подорожей, пішохідні алеї, спеціальні пішохідні траси (теренкури); б) група внутрішніх і зовнішніх доріг, туристичні пішохідні дороги, що призначені для прогулянок, походів, подорожей, пішохідні алеї, спеціальні пішохідні траси (теренкури); в) група внутрішніх і зовнішніх доріг.

2. Оздоровчі рекреаційні заклади, розміщені неподалік основного місця праці рекреантів, відносяться до категорії:

- а) санаторій (або пансіонат) з лікуванням; б) санаторій-профілакторій; в) будинок чи пансіонат відпочинку.

3. Виберіть правильне твердження поняття «рекреаційне навантаження»:

- а) здатність певної території забезпечувати здійснення комфортної рекреаційної діяльності без деградації природного та історико-культурного середовища;
б) сукупність наявних природних, соціально-економічних і культурно-історичних передумов певної території в організації рекреаційно-туристичної діяльності;
в) рівень сукупного антропогенного впливу на природний комплекс певної території в процесі рекреаційної діяльності.

4. Найбільшим таксономічним рангом рекреаційної території (за В. Стафійчуком) є:

- а) рекреаційний центр; б) рекреаційний вузол; в) рекреаційний підрайон;
г) рекреаційний район.

5. Сукупність компонентів і властивостей природного середовища, які сприяють рекреаційній діяльності, але при цьому не є її матеріальною базою – це:

- а) рекреаційні ресурси; б) рекреаційні умови; в) природні умови; г) природні ресурси.

6. Вчення якого вченого-географа стало відправною точкою в зародженні рекреаційної географії:

- а) Н.В. Фоменко; б) В.С. Преображенського; в) В.В. Докучаєва.

7. Територіальна рекреаційна система (ТРС) – це:

- а) просторово організована на території певного таксономічного рангу сукупність рекреаційних установ, які функціонують на основі використання ресурсів цієї території і просторово-територіально між собою поєднані;
б) локальний об'єкт, який використовується для відпочинку;
в) складний природно-географічний комплекс, в якому всі основні компоненти: рельєф, клімат, вода, ґрунти, рослинність і тваринний світ знаходяться у великій та складній взаємодії, утворюючи однорідну за умовами розвитку нерозривну систему.

8. Чому Австралія та Океанія мають незначну ринкову частку (туристичну):

- а) просторова віддаленість;
б) втрата туристичного інтересу;
в) страх підхопити небезпечні віруси;
г) міжетнічні конфлікти.

9. Який найбільший центр гравального бізнесу в США:

- а) Монако; б) Атлантик-Сіті; в) Лас-Вегас; г) Вашингтон.

10. Основним рекреаційним ресурсом Єгипту є:

- а) історико-культурні пам'ятки; б) корали Червоного моря; в) тропічний клімат; г) інвестиції.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Бальнеологічні ресурси
- ТРС
- Географічний детермінізм
- Рекреація

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Рекреаційна географія як наука. Об'єкт, предмет рекреаційної географії. Завдання, методи рекреаційної географії. Місце рекреаційної географії в системі наук.

2. Рекреаційно-туристичне господарство країн Південноамериканського макрорегіону.

3. Курорти Австралійсько-Океанійського туристичного району.

Варіант 14

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

1. Найменшим таксономічним рангом рекреаційної території (за В. Стафійчуком) є:
а) рекреаційний пункт; б) рекреаційний центр;
в) рекреаційний вузол; г) рекреаційний підрайон.
2. Прикладом раціонального географічного поділу праці в галузі рекреації і туризму є:
а) ЄС; б) СНД; в) МЕРКОСУР; г) НАТО.
3. Яке вчення стало першим кроком в становленні рекреаційної географії:
а) вчення про територіальну систему; б) вчення про природно-територіальну систему;
в) вчення про рекреаційну систему; г) вчення про туристичну систему.
4. Місце з обмеженою площею, що використовується для відпочинку – це:
а) рекреаційний пункт; б) курорт; в) рекреаційний об'єкт; г) рекреаційний район.
5. Цілісна у транспортному відношенні територія з однаковим профілем курортів, центрів туризму і зон відпочинку, які базуються на певному типі природно-географічних умов називається:
а) рекреаційний пункт; б) рекреаційний вузол; в) рекреаційний підрайон; г) рекреаційний район.
6. Головною властивістю рекреаційних ресурсів є:
а) здатність відновлюватися;
б) можливість їх накопичення;
в) здатність відновлювати і розвивати духовні та фізичні сили людини.
7. Оцінка рекреаційних ресурсів буває:
а) диференційована і інтегральна;
б) диференційована і групова; в) інтегральна і групова; г) групова і індивідуальна.
8. В якому місті Австралії розташовані: Опера – унікальна будівля, яка з висоти пташиного польоту має вигляд білокрилого лебедя, а також океанарій, зоопарк Торонга, Королівський ботанічний сад, олімпійські споруди:
а) Сідней; б) Канберра; в) Мельбурн; г) Джелонг.
9. Яке місто Італії, що розміщене на 118 островах, між якими 150 каналів, 400 мостів:
а) Рим; б) Флоренція; в) Венеція; г) Мілан.
10. Острів Занзібар називають островом прянощів, а також територією міжнародного туризму і він розташований в:
а) ПАР; б) Іспанії; в) Австралії; г) Танзанії.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Рекреаційний район
- Теорія меж розвитку
- Рекреаційні умови
- Курорт

Завдання третього рівня. (60 б.)

1. Підходи до рекреаційного районування світу.
2. Рекреаційно-туристичне господарство країн Європейського макрорегіону.
3. Курорти Південно-Американського туристичного регіону.

Варіант 15

Завдання першого рівня. Визначте одну правильну відповідь із запропонованих (20 б).

- До якого виду туристичних ресурсів відносяться рекреаційні ліси, ботанічні сади, національні парки, мисливські угіддя?
а) ландшафтні; б) водні; в) біологічні; г) ресурси ПЗФ.
- Продукти розкладання тваринних і рослинних залишків на дні прісних водойм, що містять певний домішок мінеральних речовин називаються:
а) мінеральні солі; б) мінеральні води; в) мінеральні грязі; г) бальнеологічні грязі.
- Який острів Іспанії, що входить до складу Балеарського архіпелагу, відоме передусім, як традиційне місце відпочинку іспанського короля і членів його родини:
а) Майорка; б) Ібіца; в) Коста Браво; г) Коста Бланко.
- Однією з найвеличніших і найвідоміших у світі історико-культурних пам'яток Китаю є:
а) Храм Нефритового Будди; б) Велика Китайська стіна;
в) Тадж Махал; г) Храм Неба.
- Сучасні рекреаційні потреби людей у розвинутих країнах – це:
а) відпочинок на дивані; б) активний відпочинок;
в) інтенсивне лікування; г) інтенсивна профілактика захворювань.
- За характером оздоровчого впливу на людину лікувально-курортні установи поділяються на:
а) рекреаційно-профілактичні; б) кліматичні; в) грязьові; г) бальнеологічні.
- Один з видів туризму, який здійснюється в екологічно збереженому людиною природному середовищі з метою пізнання природи і відпочинку, називається:
а) сільським зеленим; б) діловим; в) екологічним; г) розважальний.
- Основною рекреаційною потребою населення України є:
а) лікування; б) туризм; в) екстенсивний відпочинок.
- Озокерит інакше ще називають:
а) гірський віск; б) бджолиний віск; в) пелоїд; г) прополіс.
- Мінеральні води – це:
а) природні води, хімічний склад і фізичні властивості яких дозволяють застосовувати їх з лікувально-профілактичною метою;
б) природні води, хімічний склад і фізичні властивості яких відрізняються від інших;
в) води, загальна мінералізація яких коливається в межах 8-12 г/л;
г) води, загальна мінералізація яких становить 2-8 г/л., які можуть застосовуватись як з лікувальною метою, так і в якості столового напою.

Завдання другого рівня. Дайте визначення поняттям (20 б).

- Туристична інфраструктура
- Рекреаційні потреби
- ТРС
- Рекреаційне навантаження

Завдання третього рівня (60 б.)

- Туристично-рекреаційний потенціал Азійського туристичного регіону
- Рекреаційне природокористування. Рекреаційне навантаження та методи його визначення.
- Рекреація як соціально-економічне явище (передумови розвитку, функції, основні поняття).

ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ, ЯКІ НЕОБХІДНО ЗАСВОЇТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Бальнеологічні ресурси – природні лікувальні речовини, які використовуються для не медикаментозного лікування на курортах і в поза курортних умовах.

Біосферний заповідник – природоохоронна, науково-дослідна установа міжнародного значення, що створюється з метою: збереження в природному стані найтипівіших природних комплексів біосфери, здійснення фонового екологічного моніторингу, вивчення навколишнього природного середовища, його змін під дією антропогенних факторів.

Ботанічний сад – науково-дослідницький та культурно-просвітницький заклад, в якому проводиться накопичення колекцій флори з метою її вивчення, збереження, культивування й акліматизації; пошук і добір рослин, перспективних для створення зелених насаджень і здійснення інших видів господарської діяльності; робота щодо збереження генофонду рослинного світу.

Відпочинок (дозвілля) – відновлення сил через зміну або припинення діяльності з короткою перервою. Сутність відпочинку полягає в необхідності реалізації будь-якою людиною трьох видів потреб: як біологічного виду; як соціального організму; як соціальної істоти, що прагне витратити вільний час.

Вторинні рекреаційні підприємства функціонують переважно для задоволення потреб туристів, але їх послугами можуть користуватися також і місцеві жителі (підприємства громадського харчування, торгівлі, побутового і комунального обслуговування, що знаходяться в курортних районах тощо).

Географічний (територіальний) поділ праці – це об'єктивний необоротний процес розвитку продуктивних сил, при якому відбувається відокремлення різних видів трудової діяльності, спеціалізація окремих виробничих одиниць, обмін між ними продуктами своєї діяльності. Ця просторова форма поділу праці означає закріплення певних видів виробництва за територіями (районами, країнами), що має на меті досягнення економічних вигод шляхом найефективнішого використання природних, трудових і економічних ресурсів.

Географічний детермінізм – це форма натуралістичних вчень, які приписували провідну роль у розвитку суспільства і народів їхньому географічному положенню.

Глобалізація – процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. У ширшому розумінні – перетворення певного явища

на планетарне, таке, що стосується всієї Землі.

Дендрологічний парк – територія, на якій на відкритому ґрунті культивуються деревні рослини. Парк з колекцією різних порід дерев.

Динамічність ТРС – властивість, що відображає мінливість ТРС у часі.

Діловий туризм – область індустрії туризму, що забезпечує організацію та управління відрядженнями співробітників різних компаній. З бізнес-туризмом безпосередньо пов'язана також сфера корпоративних заходів і зустрічей – МІСЕ (від англ. Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions).

До **земель рекреаційного призначення** належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів.

Закономірність географічного (територіального) поділу праці в рекреації – це зосередження рекреаційного господарства у місцях, де для його розвитку є найсприятливіші умови (природні і суспільні). При цьому між цими територіями неодмінно виникає обмін результатами рекреаційної діяльності. Така закономірність діє у різних просторово-територіальних масштабах: внутрішньодержавному і міжнародному.

Закономірність геопросторової структурності рекреаційних систем – відображає формування і функціонування географічних складових ТРС різного таксономічного рангу. Будь-яка система є суперсистемою для своїх складових (підсистем). Водночас вона сама є підсистемою для ТРС вищого таксономічного рангу. Всі ці підсистеми визначені в географічному просторі і виконують власну функцію залежно від мети і завдань, які ставлять перед ними суперсистеми. Найвищою серед цих суперсистем є людство, яке ставить перед ТРС завдання брати активну участь у збереженні та розвитку себе як біологічного виду і як соціального організму.

Закономірність глобалізації рекреаційних ресурсів – за цією закономірністю глобальні функції території постійно посилюються, втягуючи в цей процес все людство і всі сфери його господарської діяльності. При цьому нині чітко виявилися галузі економіки, які є своєрідними локомотивами глобалізаційних процесів. До них належить рекреаційно-туристичне господарство.

Закономірність диверсифікації рекреаційних послуг – виявляється в постійному просторово-територіальному і галузевому ускладненнях, розгалуженні, розширенні та поглибленні послуг, які надає рекреаційне господарство.

Закономірність перманентного зростання значення рекреації у житті суспільства визначається нинішнім напрямом розвитку цивілізації, суспільства окремих країн, що приводить до збільшення вільного часу і

посилення бажання і намагання людей використовувати його для відпочинку та оздоровлення.

Закономірність просторово-територіальної диференціації рекреаційних ресурсів – полягає в неминучій і обов'язковій відмінності у характеристиках рекреаційних ресурсів залежно від зміни місцезнаходження. Вся земна поверхня стосовно наявних рекреаційних ресурсів поділяється на відносно самостійні території. На кожній з них сформувалося в чомусь унікальне, а в чомусь схоже на інші території (геомісця) поєднання відповідних ресурсів.

Закономірність просторово-територіальної спеціалізації рекреаційного господарства – рекреаційно-туристичні об'єкти не просто зосереджуються на певних територіях, де є для цього найсприятливіші умови. Неминуче виникає вужча спеціалізація певного місця, яка і стає основною. Якщо умови для поглиблення спеціалізації особливо вигідні, наприклад наявність унікальних мінеральних лікувальних вод, грязей, озокериту, соляних шахт, чудових морських пляжів тощо, територія починає спеціалізуватися на наданні послуг не лише для внутрішнього, а й зовнішнього споживання. В основі спеціалізації лежить та чи інша унікальність території з позицій її рекреаційного використання.

Закономірність просторово-територіальної комплексності в рекреації – географічний поділ праці не лише породжує спеціалізацію певних територій на наданні тих чи інших рекреаційних послуг, а й зумовлює як постійне поглиблення і розширення зв'язків між окремими спеціалізованими територіями, так і виникнення на самих цих територіях різноманітних допоміжних, обслуговуючих та інших підприємств, установ і закладів. Поступово на рекреаційній території формуються об'єктивні взаємозв'язки і пропорції між окремими як рекреаційними, так і нерекреаційними об'єктами. Такі взаємопов'язані об'єкти формують комплексні територіальні поєднання, які дають додатковий соціально-екологічний ефект саме за рахунок формування територіально-господарського комплексу.

Зона комфорту – область життєвого простору в якому людина відчуває себе впевнено та безпечно. Іншими словами, зона комфорту – це стан психологічної захищеності, який виникає через послідовність звичних дій та отримання передбачуваного результату.

Екологічний туризм – цілеспрямовані подорожі на природні території для ознайомлення з місцевою культурою та історією середовища, які не порушують цілісність екосистем.

Екскурсія – колективна поїздка або прогулянка, тривалістю до 24 годин, з метою наочного, безпосереднього пізнання об'єктів у якій беруть участь

екскурсанти, на яких спрямований процес пізнання і екскурсовод, який спрямовує цей процес. При цьому, окрім пізнання, екскурсія ще забезпечує відпочинок.

Екстремальний туризм – різновид туризму, який пов'язаний із певним ступенем ризику або з позамежними фізичними або психічними навантаженнями в надважких умовах.

Елементарні рекреаційні заняття – внутрішньо цілісна, однорідна, неподільна на технологічні компоненти рекреаційна діяльність. Елементарні рекреаційні заняття є основою для конструювання циклів рекреаційних занять.

Енвайронменталізм – як соціальний рух, енвайронменталізм відображає усвідомлення обмеженості природних ресурсів та занепокоєність впливом споживання і маркетингової діяльності на довкілля. Прихильники тези, що основою розвитку країн є їхня економіка.

Ефективність ТРС – властивість, що ставить у відповідність витратам ресурсу досягнутий при цьому результат; відбиває ступінь досягнення мети при фіксованих витратах ресурсу.

Ємність ТРС – здатність забезпечувати заняття певній кількості рекреантів без порушення психофізичної комфортності і стійкості природних та культурних комплексів.

Ієрархічність ТРС – властивість, що відображає існуючу супідрядність ТРС, нові якості в рекреаційних системах різних рангів.

Історико-культурні рекреаційні ресурси – це сукупність створених у процесі історичного розвитку даної території пам'ятників матеріальної і духовної культури, які є об'єктами туристського інтересу. До групи історико-культурних рекреаційних ресурсів належать пам'ятки історії, історико-архітектурні пам'ятки, пам'ятки сучасної архітектури, унікальні споруди культури, спорту тощо.

Комфортність ТРС – здатність територіальної рекреаційної системи задовольняти вимоги відпочиваючих.

Концепція меж розвитку – концепція, суть якої полягає в тому, що нинішня індустріальна модель розвитку людства неминуче буде обмежена вичерпністю природних ресурсів, особливо викопних.

Концепція посибілізму – розглядає людей у їх взаємодії з природним довкіллям як активне начало, наділене волею і озброєне здобутками культури. Природа створює лише можливості для різноманітної життєдіяльності людини, а людина, озброєна здобутками культури (матеріальної і духовної), реалізує або не реалізує ці можливості з користю чи шкодою для себе і довкілля. Створена французьким географом Полем Відалем де ла Блашем.

Концепція пробабілізму – підкреслює ймовірний, але не обов'язковий вплив довкілля на людську життєдіяльність. Природне середовище лише створює альтернативи (розмаїття умов) для життєдіяльності соціуму. А рішення людини щодо використання цих умов ймовірно підпорядковані певним гіпотетичним нормам. Ці норми у широкому розумінні також є елементами культури суспільства й залежать від способу життя і діяльності. Теорію пробабілізму започаткував англійський вчений О. Спейт.

Концепція сталого розвитку – теорія, суть якої полягає у тому, що в нових умовах розвитку суспільства межі розвитку закладаються не стільки обсягами наявних природних ресурсів, скільки рівнем глобального і регіонального забруднення довкілля, його швидкою деградацією.

Курорт – це місцевість, що має відповідні лікувальні умови і ресурси, які використовуються для лікування й оздоровлення людей певною господарською структурою.

Лікувальні гязі (пелоїди) – різні за генезисом утворення, складені з мінеральних і органічних речовин та води, що пройшли складні перетворення внаслідок фізико-хімічних, хімічних, біохімічних процесів, являють собою однорідну тонкодисперсну пластичну масу і мають лікувальні властивості.

Лікувально-курортна рекреаційна діяльність – вид рекреаційної діяльності, що базується на використанні природних ресурсів: клімату, мінеральних лікувальних вод, грязей, озокериту, соляних шахт, кумисолікування та їх поєднання. За своєю сутністю повинен бути найбільш регламентованим.

Мінеральні води – підземні (іноді поверхневі) води з підвищеним вмістом деяких хімічних елементів і сполук, а також газів, із специфічними фізико-хімічними властивостями (температура, радіоактивність та ін.), що справляють цілющий вплив на організм людини.

Надійність ТРС – властивість ТРС, що вказує на безвідмовність її функціонування.

Національний природний парк – категорія природно-заповідного фонду України, територія, звичайно визначена у законі та у державній власності, що охороняється від більшості типів людської діяльності та забруднення.

Об'єктом вивчення рекреаційної географії є рекреаційне господарство певної території, країни чи всієї нашої планети як об'єктивне і соціальне утворення, яке охоплює рекреантів, природні комплекси, технічну інфраструктуру, сферу обслуговування, виробничу сферу, трудові ресурси.

Озокерит – гірський (земляний) віск, земна живиця, земне сало – мінерал з групи нафтидів (бітумів), схожий за зовнішнім виглядом на бджолиний віск. Мінерал групи нафтових бітумів, білого, жовтого, бурого, чорного і

зеленуватого кольору.

Пам'ятка природи – природоохоронна територія, на якій розташований окремий унікальний природний об'єкт, який охороняється державою і є цінним за своїм науковим, навчально-просвітницьким, історико-меморіальним або культурно-естетичним значенням.

Природний заповідник – категорія природно-заповідного фонду України, природоохоронна, науково-дослідна установа загальнодержавного значення, створена з метою: збереження в природному стані типових або унікальних для даної ландшафтної зони природних комплексів з усією сукупністю їх компонентів, вивчення природних процесів і явищ, що відбуваються в них, розробки наукових засад охорони навколишнього природного середовища, ефективного використання природних ресурсів та екологічної безпеки.

Пізнавальна рекреаційна діяльність – вид діяльності, пов'язаний з інформаційним «споживанням» культурних цінностей, оглядом культурно-історичних пам'яток, архітектурних ансамблів, а також ознайомленням з новими районами, країнами, їх етнографією, фольклором, природними явищами і господарськими об'єктами. Пізнавальна рекреаційна діяльність належить практично до всіх інших видів як «вмонтований» елемент.

Первинні рекреаційні підприємства функціонують безпосередньо для обслуговування туристів (туроператори, транспортні підприємства спеціального призначення, готельні підприємства, пансіонати, санаторії, турбази, будинки відпочинку та ін.). В умовах замкнутого туристичного району всі підприємства туристичної індустрії, що обслуговують туристів, відносять до даного виду.

Подієвий туризм – вид туризму, при якому люди стають живими свідками найбільших подій в світі спорту, культури і мистецтва.

Предметом рекреаційної географії є територіальна організація рекреаційного господарства на певній території, розгляд будь-якої рекреаційної території як однієї системи, що складається з різнорідних, але просторово взаємопов'язаних елементів, які діють як єдине ціле. Тобто вивчення територіальних рекреаційних систем.

Припустимі рекреаційні навантаження – межа інтенсивності впливу рекреаційних навантажень на природні комплекси, при досягненні якої природна система в цілому не втрачає здатності до самовідновлення, тобто процеси рекреаційної дигресії є оборотними.

Природні рекреаційні ресурси – природні та природно-технічні геосистеми, тіла та явища природи, що мають комфортні властивості для рекреаційної діяльності та придатні для використання з метою організації відпочинку та оздоровлення населення.

Природокористування – це основна форма взаємодії суспільства і природного середовища, яка реалізується через систему заходів, спрямованих на освоєння, використання, перетворення, відновлення і охорону природних ресурсів, і відображає зв'язки між виробництвом, населенням та оточуючим середовищем.

Природоохоронні території – території, створені з метою охорони природних ландшафтів від надмірних змін внаслідок господарської діяльності людини на території України.

Регіоналізація – це інтеграційний процес, що базується на об'єднанні країн регіону з приблизно схожими макроекономічними та структурними показниками розвитку економік.

Регіоналізація – утворення економічних інтеграційних угруповань, що розташовані на певній території, з метою підвищення ефективності економіки шляхом уніфікації законодавства, ліквідації адміністративних обмежень на переміщення товарів, капіталів та робочої сили, а також повного використання факторів виробництва.

Регіоналізація – форма сучасної глобалізації, за якої глобалізаційні процеси розвитку не мають єдиного вектора, а в обмеженому просторі існує сукупність конкуруючих цивілізаційних моделей в рамках однієї чи кількох сфер людської взаємодії.

Рекреаційна географія – галузь географічної науки, що вивчає закономірності формування, функціонування, динаміки та розміщення територіальних рекреаційних систем усіх типів і рангів. Це комплексна географічна наука, яка вивчає територіальну організацію рекреаційного господарства.

Рекреаційна дигресія – процес, який відбувається внаслідок стихійного рекреаційного освоєння території (організований та неорганізований відпочинок, необгрунтовано високі рекреаційні навантаження); дигресія рослинності внаслідок рекреаційної діяльності.

Рекреаційна діяльність – це один із комплексних видів життєдіяльності людини, спрямований на оздоровлення і задоволення духовних потреб у вільний від роботи час. Це діяльність у вільний час, спрямована на відновлення й розвиток психічних, фізичних і духовних сил людини; це система заходів, пов'язаних з використанням вільного часу для оздоровчої, культурно-пізнавальної діяльності людей на спеціалізованих територіях, і характеризується зміною, розмаїтістю, незвичністю поведінки людей і самоцінністю процесу.

Рекреаційна місткість – здатність певної території забезпечувати здійснення комфортної рекреаційної діяльності без деградації природного та

історико-культурного середовища.

Рекреаційне господарство – складова частина господарського комплексу країни, в межах якої реалізується основний технологічний процес планування, управління, обслуговування рекреантів; комплексна, складна, динамічна галузь обслуговування населення.

Рекреаційне навантаження – рівень сукупного антропогенного впливу на природний комплекс певної території в процесі рекреаційної діяльності (витоптування рослинного покриву, збідніння тваринного світу, забруднення поверхні відходами тощо).

Рекреаційне освоєння – багатосторонній процес пристосування території для певних видів рекреаційних занять та їх комбінацій. Процес історичного розвитку просторової рекреаційної функції включає 3 стадії: формування, стабілізації, деградації.

Рекреаційне природокористування – це комплекс заходів, пов'язаних із використанням природних ресурсів з метою оздоровлення людини, відновлення її фізичного та психологічного самопочуття, розширення екологічного і культурного світогляду.

Рекреаційне районування – поділ території на певні таксономічні одиниці, що відрізняються спеціалізацією рекреаційного обслуговування, структурою рекреаційних ресурсів і напрямками їх освоєння та охорони.

Рекреаційний вузол – просторове поєднання рекреаційних систем різного функціонального профілю, ієрархії, планових і самодіяльних туристських маршрутів у межах міського або іншого поселення, яке містить розвинуту рекреаційну інфраструктуру

Рекреаційний кадастр – систематичне зведення, що містить якісний і кількісний опис природних об'єктів та явищ рекреаційного призначення і складається з географічної характеристики, даних про динаміку, ступінь дослідження об'єкта чи явища, рекомендацій з використання, перелік заходів, необхідних для їх охорони.

Рекреаційний пункт – одиничний туристський об'єкт, первинна ланка туристського районування, функціонування якого базується на використанні природного (соціального) рекреаційного потенціалу місцевості (турбаза, кемпінг, мотель, туристський поїзд тощо).

Рекреаційний район – частина рекреаційного регіону, що включає курорти однакового профілю, зони відпочинку та центри туризму в межах територіального поєднання географічних ознак і факторів, а також рекреаційних ресурсів.

Рекреаційний регіон – ТРС, до складу якої входять підсистеми тривалого та короткочасного відпочинку, санаторно-курортного лікування і туризму,

управління, обслуговування, транспорту, переважно в межах економічного району.

Рекреаційний об'єкт – локальний об'єкт (місце, територія), який використовується для відпочинку. Сюди зараховують пляж, лісову галявину, пам'ятку природи тощо.

Рекреаційний підрайон – частина рекреаційного району, що включає один або кілька курортів однакового профілю з зонами відпочинку і центрами туризму в межах адміністративного району.

Рекреаційний потенціал розглядається як сукупність наявних природних, соціально-економічних і культурно-історичних передумов певної території в організації рекреаційно-туристичної діяльності.

Рекреаційний простір – частина соціального простору, що використовується для рекреаційної діяльності; формується внаслідок діяльності відпочиваючих і організаторів відпочинку.

Рекреаційний (туристичний) потік – це сукупність людей, які покидають місце постійного проживання, щоб подорожувати в різноманітних напрямках пішки або на якомусь транспорті в терміни від 24 годин до одного року без здійснення оплачуваної діяльності і повертаються назад.

Рекреаційний центр – функціонально-планувальний центр туристської зони, вузловий пункт туристських маршрутів; місце розташування основних підприємств і установ туристського обслуговування, об'єктів господарського призначення, загальних для зони; місце зосередження адміністративних послуг.

Рекреаційний час – частина соціального часу особистості, групи, суспільства, що використовується для збереження, відтворення та розвитку фізичного, духовного здоров'я та інтелектуального вдосконалення.

Рекреаційні потреби – потреби у відновленні розвитку фізичних і психічних сил людини в її фізичному, інтелектуальному і духовному вдосконаленні.

Рекреаційні ресурси – об'єкти і явища природного та антропогенного походження, що мають сприятливі для рекреаційної діяльності якісні й кількісні параметри і виступають матеріальною основою для територіальної організації оздоровлення і лікування людей, формування і спеціалізації рекреаційних районів (центрів) та забезпечують їх економічну ефективність.

Рекреаційні умови являють собою сукупність компонентів і властивостей природного середовища, які сприяють рекреаційній діяльності (характер ландшафту і кліматичні особливості, наявність мінеральних джерел, можливості для заняття тими чи іншими видами спорту та ін.), але при цьому не є її матеріальною базою.

Рекреаційною територією називається територія, що використовується для оздоровлення людей. Рекреаційні території за характером їх використання поділяються на дві групи. Одна з них об'єднує рекреаційні території, які призначені для короткочасно-періодичної діяльності (зелені зони міст, лісопарки, озера, ставки, річки). Друга група складається з рекреаційних територій тривалої рекреації (санаторно-лікувальні комплекси, приморські, гірські райони, туристичні бази).

Рекреація – будь-яка діяльність чи бездіяльність, спрямована на відновлення сил людини, що може здійснюватися як на території постійного проживання людини, так і за її межами у вільний від роботи час.

Рекреація – це процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини, який забезпечується системою заходів і здійснюється у вільний від роботи час на спеціалізованих територіях.

Релігійний туризм – різновид туризму, пов'язаний з наданням послуг і задоволенням потреб туристів, що прямують до святих місць і релігійних центрів, що знаходяться за межами звичайного для них середовища.

Розважальна рекреаційна діяльність – поняття досить невизначене, але в основному до даного типу рекреаційної діяльності відносять всілякі гуляння, ігри, святкування, балагани, фольклорні театральні виступи тощо. Розважальна рекреаційна діяльність є частиною всіх інших її видів.

Соціально-економічні рекреаційні ресурси – сукупність підприємств, закладів та організацій матеріального виробництва та невиробничої сфери, відповідні трудові ресурси, які забезпечують виробництво, розподіл, реалізацію та споживання товарів та послуг, здатних задовольняти рекреаційні потреби. Включають матеріально-технічну базу рекреаційних об'єктів, частину матеріального виробництва, яка безпосередньо забезпечує потреби рекреації, а також географічне положення території.

Спелеологічний туризм – один з видів активного туризму, основним фактором розвитку якого є наявність спелеоресурсів (печери, лійки, підземні озера та інші карстові форми).

Спортивно-оздоровча рекреаційна діяльність – специфічний вид туристсько-спортивної діяльності, який поєднує рекреаційну функцію туризму й елементи спортивного туризму, за умови, що фізичні навантаження при цьому не перевищують потенційних можливостей людини. Під цим поняттям розуміти треба специфічний вид туристсько-рекреаційної діяльності, головна риса якого – активний спосіб пересування (похід), який має на меті ознайомлення з природою, культурою, історією території подорожі, відновлення фізичних, психічних, духовних сил людини, удосконалення туристських знань, умінь і навичок активного відпочинку та рекреації.

Стійкість ТРС – властивість, яка відображає здатність системи зберігати протягом тривалого часу заданий їй стан, протистояти зовнішнім та внутрішнім (що виходять з підсистем) впливам.

Теорія «кліматичних оптимумів» – наукове вчення, що пояснює міжнародний поділ праці різницею у природному середовищі (Сміт, Е. Хентингтон). Е. Хентингтон розробив теорію «кліматичних оптимумів», згідно з якою найсприятливіші умови для розвитку виробництва мають країни, розташовані у помірному поясі.

Третинні рекреаційні підприємства функціонують для обслуговування всього населення країни, але одночасно надають послуги туристам (міжміські транспортні підприємства та ін.).

Теорія циклів еволюції рекреаційної діяльності і туристичного простору – на початку 80-х років ХХ ст. учений Р. Батлер розробив теорію циклів еволюції туристичного простору, що пов'язана з розвитком туризму не лише в окремій місцевості, а й у всьому регіоні. Учений назвав шість етапів розвитку туристичного простору: перший етап – розвідування; другий – входження; третій – етап еволюції; четвертий – фаза консолідації; п'ятий – етап стагнації (застою); на шостому етапі розвитку туристичного простору відбувається занепад туристичних функцій, що спричиняє відчутне зменшення відвідувачів регіону.

Територіальна рекреаційна система – це просторово організована на території певного таксономічного рангу сукупність рекреаційних установ, які функціонують на основі використання ресурсів цієї території і просторово-територіально між собою поєднані. Це специфічна соціально-географічна система, яка складається з взаємопов'язаних елементів (підсистем): органів управління, рекреантів, природних та історико-культурних комплексів, технічних систем, обслуговуючого персоналу і характеризується, як функціональною, так і територіальною цілісністю.

Тип рекреаційної діяльності – однорідне угруповання елементарних рекреаційних занять, кожне з яких взаємозамінне й альтернативне для всіх інших елементарних рекреаційних занять даної групи.

Типізація ТРС – це процес виділення їх типів і створення логічно обґрунтованої типології. Тип ТРС може виділятися в залежності від тих чи інших суттєвих особливостей систем.

Туризм – це діяльність осіб, які подорожують і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їхнього звичайного середовища протягом періоду, що не перевищує одного року підряд, з метою відпочинку, діловими та іншими цілями, без заняття оплачуваною діяльністю у відвідуваному місці на термін, що перевищує 24 години із зобов'язанням покинути країну або місце

перебування в певний строк.

Туристична інфраструктура – це сукупність підприємств, установ і закладів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб людей, котрі беруть участь в оздоровленні або відпочинку, а також шляхів сполучення і транспорту та об'єктів розміщення туристів, що забезпечують умови стабільного функціонування. Розглядається як цілісна система, що складається з двох підсистем: соціальної та виробничої, які взаємопов'язані та взаємообумовлені відносно обслуговуючого суб'єкта. У свою чергу інфраструктура певною мірою формує туристичні регіони, сприяє туристичній спеціалізації та профілю господарювання, адже завдяки наявності інфраструктурних зв'язків між окремими об'єктами визначають якість обслуговування на тій чи іншій території.

Туристичний агент – організація, що займається продажем сформованих туроператором турів. Турагент, придбавши тури у туроператора, реалізує туристичний продукт покупцеві, або виступає посередником між туристом і туроператором за комісійну винагороду, що надається туроператором.

Туристичний клуб – установа, завданнями якої є пропаганда туризму та екскурсій серед населення, організація масового самодіяльного туризму в приміській зоні, підготовка туристів до категорійних туристських походів (створюються в містах, районах, невеликих підприємствах).

Туристичний оператор – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг і які в установленому порядку отримали ліцензію на туроператорську діяльність.

Туристичне підприємство – це самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи, здійснює комерційну та науково-дослідну діяльність із метою отримання прибутку.

Цикл рекреаційної діяльності – взаємопов'язане і взаємообумовлене сполучення типів рекреаційної діяльності, яке виникає на основі ведучого мотиву рекреаційної діяльності; програма відпочинку, яка дозволяє на основі поведінкових можливостей і зразків реалізувати певні рекреаційні цілі, мотивації і вимоги рекреантів в конкретних умовах.

Цілісність ТРС – властивість ТРС, яка відображає взаємозалежність і взаємопов'язаність усіх її підсистем. Забезпечує функціонування ТРС як єдиного організму.

ЮНВТО – спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй та провідна міжнародна організація у сфері туризму.

ПЕРЕЛІК ОBOB'ЯЗKОВОЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ

ЄВРОПА

Моря: Адріатичне, Азовське, Балтійське, Іонічне, Лігурійське, Мармурове, Північне, Середземне, Тірренське, Чорне, Егейське.

Затоки: Біскайська, Ботнічна, Ліонська, Рижська, Таганрозька, Фінська.

Протоки: Босфор, Гібралтар, Дарданелли, Каттегат, Керченська, Ла-Манш, Па-де-Кале, Туніська, Скагеррак.

Острови: Балеарські, Британські (Великобританія та Ірландія), Гренландія, Іонічні, Ісландія, Кіклади, Корсика, Крит, Мальта, Сардинія, Сицилія, Північні та Південні Споради, Евбея.

Півострови: Апеннінський, Балканський, Гданський, Істрия, Калабрія, Кримський, Пелопоннес, Скандинавський, Ютландія.

Гори та рівнини: Альпи, Апенніни, Карпати, Кримські, Піренеї, Родопи, Північно-Шотландське нагір'я, Скандинавські, Стара-Планіна, Судети, Татри.

Гірські вершини та вулкани: пік Анетто, Бен-Невіс, Ботев, влк. Везувій, Галлхьопігген, Герлаховський-Штит, Говерла, Гросглокнер, Монблан, Мусала, Олімп, Роман-Кош, влк. Етна.

Річки: Вісла, Дніпро, Дністер, Дунай, Луара, Майн, Одер, По, Рейн, Рона, Сена, Темза, Ельба.

Озера: Балатон, Боденське, Венерн, Веттерн, Гарда, Женевське, Меларен, Озерний край (Фінляндія).

Держави: Австрія, Андора, Білорусь, Бельгія, Болгарія, Ватикан, Великобританія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Латвія, Литва, Мальта, Монако, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Португалія, Польща, Румунія, Угорщина, Україна, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Швейцарія, Швеція, Ліхтенштейн.

Найважливіші курорти: Лех, Баден, Інсбрук, Бадгастайн (Австрія), Андора-ла-Велья, Пал (Андора), Нарочь, Бобруйськ, Ждановичі, Рогачів (Білорусь), Спа, Брюгге, Рошфор (Бельгія), Золоті Піски, Сонячний Берег, Албена, Сонячний День, Варна (Болгарія), Бат, Брайтон, Борнмут (Великобританія), о-ви Кіклади, о. Евбея, п-ів Халкідікі, о. Родос, Лутракі, о. Корфу, Парнас, о. Санторін (Греція), Тінгведлер (Ісландія), Пальма, Ібіца, Канарські о-ви, Коста-Брава, Коста-Дорада, Коста-Бланка, о. Мальорка, Балеарські о-ви (Іспанія), о. Капрі, о. Іск'я, о. Сицилія, о. Сардинія, Лігурійська Рів'єра, Пезаро, Аlassіо, Сан-Ремо, Формія, Позітано (Італія), Юрмала, Сигулда (Латвія), Клайпеда, Паланга (Литва), Ла-Валетта, о. Гозо, о. Коміна (Мальта), Вісбаден, Оберхоф, Обервізенталь, Баден-Баден, Ахен (Німеччина), Закопане, Сопот, Криніца, Колобжег (Польща), Вілароша, о-ви Мадейра, Азорські о-ви, Ешторіал (Португалія), Сіная, Констанца, Мангалія, Буштени (Румунія),

Штребске-Плесо, Ясна, Бардежовске Купеле, Тренчіанске Тепліце, Лучки, Коритніца, Пьештані, Дудніце, Новий Смоковець (Словаччина), Постойна, Бленд, Чатеж (Словенія), Будапешт, Хевіз, Балатонфюред (Угорщина), Хімос, Леві, Юлляс (Фінляндія), Ніца, Канни, Сен-Тропез, Шамоні, Гренобль, Лазурний берег, Куршевель, Межев, Мерибель, Віши (Франція), Ровень, Шибеник, Дубровник, Спліт, Макарська Рів'єра (Хорватія), Карлові Вари, Подебради, Маріанські-Лазне, Франтишкове-Лазне, Шумава, Бескиди, Яхімов, Тепліце (Чехія), Санкт-Моріц, Кран-Монтана, Давос, Лезен (Швейцарія), Пярну (Естонія), Будва, Ада, Мілочер (Югославія).

АЗІЯ

Моря: Андаманське, Аравійське, Арафурське, Баренцеве, Берінгове, Біле, Жовте, Карське, Лаптевих, Охотське, Південно-Китайське, Тиморське, Східно-Сибірське, Східно-Китайське, Сулавесі, Червоне, Чукотське, Яванське, Японське.

Затоки: Аденська, Анадирська, Бенгальська, Камчатська, Оманська, Перська, Сахалінська, Сіамська, Шеліхова, Байдарацька губа, Двінська губа, Обська губа, Онежська губа, Мезенська губа, Печорська губа.

Протоки: Баб-ель-Мандебська, Берінгова, Зондська, Карімата, Карські Ворота, Корейська, Лаперуза, Тайванська, Саннікова.

Острови: Зондські (Калімантан, Нова Гвінея, Новая Земля, Сулавесі, Суматра, Ява), Мальдівські, Молуккські, Новосибірські, Сахалін, Тайвань, Філіппінські (Лусон, Мінданао), Цейлон (Шрі-Ланка), Японські (Кюсю, Сікоку, Хоккайдо, Хонсю), арх. Північна Земля, арх. Земля Франца-Йосипа, Курильські о-ви, Врангеля, Командорські о-ви.

Півострови: Аравійський, Індокитай, Індостан, Корейський, Малака, Мала Азія, Сінайський, Камчатка, Ямал, Таймир, Чукотський, Кольський.

Гори та рівнини: Алтай, Великий і Малий Кавказ, Великий і Малий Хінган, Східно-Китайська рівнина, Східні і Західні Гати, Гімалаї, Гіндукуш, Індо-Гангська низовина, Казахський дрібносопковик, Куньлунь, Малоазійське нагір'я, Месопотамська низовина, Памір, плато Устюрт, Тибетське нагір'я, Туранська низовина, Тянь-Шань, Ферганська долина, Уральські, Алтай, Західний і Східний Саян, Верхоянський хр., Алданське нагір'я, Становий хр., хр. Сіхоте-Алінь, Чукотське нагір'я, плато Путорана, Хібіни, Західно-Сибірська низовина, Приамурська, Анадирська, Кубанська, Східно-Європейська рівнина, Прикаспійська низовина, хр. Черського.

Гірські вершини та вулкани: Великий Арарат, влк. Демавенд, Джомолунгма, Казбек, влк. Фудзіяма, пік Комунізму, пік Леніна, Ельбрус, Дихтау, Белуха, Ключевська Сопка, Корякська Сопка.

Пустелі: Алашань, Гобі, Каракуми, Кизилкум, Руб-ель-Халі, Сирійська, Такла-Макан, Тар.

Річки: Амудар'я, Амур, Брахмапутра, Ганг, Євфрат, Інд, Меконг, Сирдар'я, Тигр, Хуанхе, Янцзи, Об (з Іртишем), Амур (з Аргунью), Лена, Єнісей, Волга, Урал, Дніпро, Колима, Дон, Печора, Індігірка, Північна Двіна, Анадир.

Озера: Аральське море, Балхаш, Ван, Іссик-Куль, Каспійське море, Кукунор, Мертве море, Лобнор, Севан, Тенгіз, Туз, Байкал, Ладожське, Онежське, Ханка, Чудське з Псковським, Біле.

Держави: Азербайджан, Бруней, Бутан, Вірменія, В'єтнам, Грузія, Ємен, Ізраїль і Палестина, Індія, Індонезія, Йорданія, Іран, Казахстан, Кіпр, Киргизстан, Китай, Ліван, Малайзія, Мальдіви, Монголія, М'янма, Непал, ОАЕ, Оман, Пакистан, Північна Корея, Південна Корея, Саудівська Аравія, Сінгапур, Сирія, Таджикистан, Таїланд, Туреччина, Туркменістан, Узбекистан, Філіппіни, Шрі-Ланка, Японія.

Найважливіші курорти: район Апшеронського півострова, Баку, Гянджа, Нахічевань (Азербайджан), район оз. Севан, Арзні, Єреван, Джермук (Вірменія), Піцунда, Сухумі, Гагра, Батумі, Горі, Боржомі, Кутаїсі, Кобулеті (Грузія), район Мертвого моря, Ейлат, Ейн-Бокек, Тель-Авів, Ієрусалим, Яффа, Назарет, Віфлеєм (Ізраїль), о. Балі, о. Медео (Індонезія), Сариагач, Алма-Ата, Караганда, Астана (Казахстан), Лімасол, Ларнака, Пафос, Фамагуста, Нікосія (Кіпр), район о. Іссик-Куль, Бішкек, Ош (Киргизстан), Дубаї, Хата, Мереджа (ОАЕ), Паттайя, Бангкок, о. Пхукет (Таїланд), Стамбул, Анкара, Анталія, Кемер, Белек, Аланья, Ізмир, Мармарис, Бодрум, Фетхіє, Памуккале, Кушадасі (Туреччина), Сочі, Анапа, Геленджик, Туапсе, Червона Поляна, Нальчик, Єсентукі, П'ятигірськ, Карачі, Сергіївські Мінеральні Води, Аршан, Дарасун, Ангара (Росія), Нью-Делі, Бомбей, Калькутта, Агра, Мадрас (Індія), Пекін, Сіань, Харбін, Гуанчжоу, Шанхай, о. Хайнань, о. Тайвань (Китай), Куала-Лумпур, о. Пінанг (Малайзія), Карачі, Лахор (Пакистан), Джідда, Мекка, Медина, Ер-Ріяд (Саудівська Аравія), Дамаск, Халеб, Пальміра (Сирія), Душанбе, Ісфара (Таджикистан), Ташкент, Фергана, Хіва, Самарканд, Бухара (Узбекистан), Коломбо, Канді (Шрі-Ланка), Сеул, Кенджу (Південна Корея), Токіо, Кіото, Нара, Камакура, Саппоро, Осака, Нагоя, Хіросіма, Нагасакі (Японія).

АФРИКА

Моря: Червоне, Середземне.

Затоки: Аденська, Гвінейська, Сідра.

Протоки: Баб-ель-Мандебська, Гібралтарська, Мозамбікська, Суецький канал.

Острови: Азорські, Занзібар, Зеленого Мису, Канарські, Коморські, Маврикій, Мадагаскар, Мадейра, Маскаренські, Реюньон, Сейшельські.

Півострови: Сінайський, Сомалі.

Гори та рівнини: Атлас, Басейн Конго, Східно-Африканське нагір'я, западина Боделе, западина Каттара, Драконові гори, Капські гори, Мозамбікська низовина, нагір'я Ахагар, нагір'я Тібесті, Ефіопське нагір'я.

Гірські вершини та вулкани: влк. Камерун, влк. Карісімбі, влк. Кіліманджаро, влк. Кенія, Рас-Дашен, Тубкаль, Емі-Кусі.

Пустелі: Великий Східний Ерг, Великий Західний Ерг, Калахарі, Лівійська, Наміб, Нубійська, Сахара.

Річки: Замбезі, Конго, Нігер, Ніл, Оранжева, Сенегал.

Озера: Вікторія, Ньяса, Тана, Танганьїка, Чад.

Водоспади: Вікторія, Лівінгстона, Стенлі.

Держави: Алжир, Гвінея, Єгипет, Заїр (Конго), Замбія, Зімбабве, Камерун, Коморські острови, Конго, Кенія, Лівія, Мадагаскар, Марокко, Нігерія, Сейшельські острови, Сенегал, Судан, Танзанія, Туніс, Уганда, Ефіопія, ПАР.

Найважливіші курорти: Хургада, Сафага, Шарм-ель-Шейх (Єгипет), Бізерта, Хаммамет, Набель, Монастир (Туніс),

Туристичні центри: Каїр, Ель-Гіза, Александрія, Луксор, Асуан (Єгипет), Найробі, Момбаса (Кенія), о. Занзібар, нац. парк Серенгетті (Танзанія), Туніс, Сус, Кайруан, Сфакс (Туніс), Преторія, Йоханнесбург, Сан-Сіті, Лост-Сіті, Кейптаун, Дурбан, Кімберлі (ПАР).

ПІВНІЧНА АМЕРИКА

Моря: Баффіна, Берінгове, Бофорта, Карибське, Саргассове, Чукотське.

Затоки: Аляска, Брістольська, Гудзонова, Каліфорнійська, Кампече, Мексиканська, Мен, Нью-Йорк, Панамська, Св. Лаврентія, Фанді.

Протоки: Берінгова, Девісова, Кабота, Панамський канал, Флоридська.

Острови: Алеутські, Багамські, Баффінова Земля, Бермудські, Великі і Малі Антильські, Ванкувер, Гаїті, Гренландія, Куба, Ньюфаундленд, Пуерто-Ріко, Елсмір, Ямайка.

Півострови: Аляска, Каліфорнія, Лабрадор, Нова Шотландія, Флорида, Юкатан.

Гори та рівнини: Аппалачі, Береговий хребет, Великий Басейн, Великі Рівнини, Долина Смерті, Каліфорнійська долина, Кордільєри, Скелясті гори, Східна і Західна Сьєрра-Мадре, Сьєрра-Невада, хребет Брукс.

Гірські вершини та вулкани: Мак-Кінлі, влк. Веніамінова, Робсон, влк. Рейнір, влк. Шаста, влк. Орісаба, влк. Попокатипель, влк. Момотомбо, влк. Тахумулько.

Пустелі: Мохаве, Сонора.

Річки: Колорадо, Колумбія, Маккензі, Міссісіпі з Міссурі та Огайо, Ріо-Гранде, Саскачеван, Св. Лаврентія, Юкон, Ніагарський вде.

Озера: Атабаска, Велике Ведмеже, Велике Невільниче, Велике Солоне, Великі озера (Верхнє, Гурон, Мічіган, Онтаріо, Ері), Вінніпег, Нікарагуа.

Держави: Багамські острови, Барбадос, Гондурас, Домініканська республіка, Канада, Куба, Мексика, Панама, США.

Туристичні центри: Нассау, Фріпорт (Багамські острови), Бріджтаун (Барбадос), Оттава, Монреаль, Квебек, Торонто, Ванкувер, Вікторія, Калгарі (Канада), Гавана, Варадеро, Ольгін, Сантьяго-де-Куба (Куба), Гватемала, Антигуа Гватемала (Гватемала), Комаягуа, Копан (Гондурас), Порт-о-Пренс (Гаїті), Кінгстон, Монтего-Бей (Ямайка), Мехіко, Канкун, Акапулько, Мансанільо (Мексика), Манагуа, Леон (Нікарагуа), Панама, Нью-Йорк, Маямі, Вашингтон, Лос-Анджелес, Чикаго, Лас-Вегас, Орlando, Бостон, Денвер, Філадельфія, Атлантик-Сіті, Даллас, Сан-Франциско, Буффало (США).

ПІВДЕННА АМЕРИКА

Моря: Карибське.

Затоки: Венесуельська, Ла-Плата, Панамська.

Протоки: Дрейка, Панамський канал, Магелланова.

Острови: Галапагос, Вогняна Земля, Фолклендські, Маражо.

Гори та рівнини: Амазонська низовина, Анди, Бразильське плоскогір'я, Гвіанське плоскогір'я, Гран-Чако, Ла-Платська низовина, Пампа, Патагонія, Сельвас.

Гірські вершини та вулкани: Аконкагуа, влк. Руїс, влк. Котопахі, Чимборасо, влк. Сан-Педро, влк. Льюльяльляко, Сан-Валентин.

Пустелі: Атакама.

Річки: Амазонка з Мадейрою, Мараньон, Ріу-Негру, Уакаялі, Шингу, Парана, Магдалена, Оріноко, Парагвай, Сан-Франциску.

Озера: Маракайбо, Поопо, Тітікака.

Водоспади: Анхель, Гуарібас, Ігуасу.

Держави: Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Колумбія, Парагвай, Перу, Уругвай, Чилі, Еквадор.

Туристичні центри: Буенос-Айрес, Кордова, Мар-дель-Плата (Аргентина), Бразилія, Ріо-де-Жанейро, Сан-Паулу (Бразилія), Сантьяго, Антофагаста (Чилі), Богота, Медельїн, Манісалес, Калі (Колумбія), Кіто, Гуаякіль (Еквадор), Ліма, Куско, Кальяо, Арекіпа (Перу), Асунсьон (Парагвай), Монтевідео (Уругвай), Каракас, Сьюдад-Болівар, Порламар (Венесуела), Ла-Пас (Болівія).

АВСТРАЛІЯ І ОКЕАНІЯ

Моря: Арафурське, Коралове, Соломонове, Тасманове, Тіморське, Фіджі.

Затоки: Велика Австралійська, Карпентарія, Папуа.

Протоки: Басова, Кука, Торесова.

Острови: Мікронезія (Гільберта, Каролінські, Маріанські, Маршалові), Меланезія (арх. Бісмарка, Новая Каледонія, Нові Гебриди, Соломонові, Фіджі), Полінезія (Гавайські, Кука, Лайн, Самоа, Туамоту), Нова Гвінея, Нова Зеландія, Тасманія.

Півострови: Арнемленд, Кейп-Йорк.

Гори та рівнини: Великий Артезіанський басейн, Великий Вододільний хребет, рівнина Налларбор, плато Барклі, плато Кімберлі, хребет Макдонелл, Австралійські Альпи.

Гірські вершини та вулкани: Косцюшко, Кука, влк. Мауна-Лоа.

Пустелі: Велика пустеля Вікторія, Велика Піщана пустеля, Гібсона, Сімпсона.

Річки: Муррей з притокою Дарлінг, Флай.

Озера: Ейр, Торренс, Герднер.

Держави: Австралія, Кірібаті, Маршалові острови, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Фіджі, Тонга, Соломонові острови.

Туристичні центри: Аделаїда, Брісбен, Веллінгтон, Канберра, Мельбурн, Нумеа, Окленд, Перт, Порт-Віла, Сідней, Сува.

Складовою частиною практично-семінарських занять є нанесення на контурну карту рекреаційно-географічної номенклатури.

Вимоги до оформлення контурної карти:

1. Підписи на контурній карті здійснюються обов'язково простим олівцем або чорною ручкою (окрім гідрографічних об'єктів).
2. Підписи на контурній карті здійснюються виключно друкованими літерами.
3. Розмір напису має відповідати величині й важливості об'єкту, розмір літер повинен бути однаковим, проміжки між літерами теж.
4. Контурна карта повинна мати відповідну назву, легенду карти, в якій умовні позначення теж виконуються друкованими літерами.
5. Підписи не повинні перекривати контури та інші позначення, їх потрібно розташовувати в більш вільних місцях карти.
6. Якщо назва географічного об'єкта не поміщається на карті, то замість підпису ставлять цифру, а в легенді карти розшифровують повну назву.
7. Підписи назв міст, сіл, невеликих озер та інших об'єктів, які займають на карті невелику площу, розташовують у напрямку паралелей. Якщо на карті паралелі не зображені, написи розташовують паралельно нижній рамці карти. Початок написів цих об'єктів повинен бути поблизу самого об'єкта (написи міст бажано починати праворуч від пунсона, у випадку, якщо напис довгий, можна ставити перші букви, розташувавши його в легенді).
8. Назви об'єктів, які мають форму кривих ліній, розташовують на самому зображенні об'єктів або вздовж їхнього напрямку.

9. Назви об'єктів, що мають на карті площинну форму, підписують у середині зображення. При цьому літери назви повинні бути розташовані так, щоб сам підпис розкривав чітко форму та розмір об'єкта.

10. Написи річок і каналів розташовують у місцях малого навантаження карти над лінією річки або каналу. Написи достатньо довгих річок повторюють два або три рази – поблизу витоку, гирла і в середній частині течії.

11. На контурній карті обов'язково наводяться («піднімаються») червоним кольором кордони та межі: державні, обласні, природних зон, заповідних територій тощо. Необхідно надписувати назви всіх сусідніх країн.

12. Потрібно дотримуватися існуючої системи графічних зображень умовних знаків.

13. Населені пункти, туристичні центри позначаються на контурній карті пунсонами однакової величини.

ТИПОВІ ПЛАНИ РЕКРЕАЦІЙНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК

Оцінка рекреаційної якості території

1. Ступінь екзотичності, атрактивності та унікальності природних й культурно-історичних об'єктів:
 - а) інформативна сутність культурно-історичних об'єктів;
 - б) пізнавальне та виховне значення об'єктів;
 - в) наявність об'єктів та пам'ятників світового значення, занесених в список ЮНЕСКО;
 - г) ступінь контрастності території по відношенню до постійного місця проживання;
 - д) ступінь і частота повторюваності об'єктів і явищ;
 - е) доступність історико-культурних об'єктів по відношенню до місць попиту;
 - ж) надійність та ємність культурних комплексів;
 - з) розміри та форми об'єктів, а також можливість їх огляду.
2. Доступність природного та історико-культурного потенціалу території.
 - а) транспортна доступність;
 - б) просторова доступність;
 - в) часова доступність;
 - г) політична доступність;
 - д) соціально-економічна доступність;
 - е) фінансова доступність;
 - ж) інформаційна доступність;
 - з) формальна доступність;
 - и) інфраструктурна доступність.
3. Наявність рекреаційної та туристичної інфраструктури.
 - а) заклади розміщення;
 - б) заклади харчування;
 - в) індустрія розваг;
 - г) індустрія транспортних перевезень.
4. Рекреаційні та туристичні можливості території та ступінь їх використання. Ресурси та умови рекреаційної діяльності.
 - а) медико-географічні та фізико-географічні характеристики території;
 - б) мікрокліматичні особливості території;
 - в) культурно-історичне значення території;
 - г) ступінь рекреаційного освоєння території;
 - д) ємність рекреаційних ресурсів;
 - е) інформаційна складова про рекреаційні та туристичні ресурси території;
 - ж) генеруючі, реалізуючі та локалізуючі чинники розвитку рекреації і туризму.
5. Традиції рекреаційного використання території.
 - а) соціокультурне перетворення території;

- б) традиційні та унікальні напрями розвитку рекреації і туризму в регіоні;
 - в) туристичні центри, їх специфіка, спеціалізація і особливості формування та розвитку;
 - г) ступінь освоєності та період освоєння району;
 - д) форми рекреаційного використання території.
6. Спосіб життя населення і сприйняття туристично-рекреаційної спадщини території (місцевим населенням, внутрішніми туристами, іноземними туристами).
7. Природно-кліматичні та ландшафтні умови.
- а) кліматичні умови;
 - б) орографічні умови;
 - в) гідрологічні умови;
 - г) фауністичні та флористичні ресурси;
 - д) природно-заповідні території та унікальні природні об'єкти;
 - е) вплив природних чинників на організм людини, її комфортність: метеорологічні умови, контрастність змін погоди тощо;
 - ж) топологічні (унікальність місцевості; поєднання природних умов і форм взаємодії природних й історико-культурних рекреаційних ресурсів), функціональні (умови для хобі туризму: збирання грибів, ягід, риболовля, непромислове полювання на звірів і птахів; умови для відчуження територій під садово-дачне облаштування) та естетичні властивості (здатність території впливати на психоемоційну сферу рекреанта).
8. Позитивні та негативні чинники, які впливають на розвиток рекреації і туризму:
- а) наявність об'єктів, внесених в список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;
 - б) прояв стихійних явищ природи і наслідків техногенної діяльності (аварії і катастрофи);
 - в) ступінь розвитку туристичної інфраструктури міжнародного та внутрішнього значення;
 - г) можливість використання місцевого населення і трудових ресурсів;
 - д) соціально-економічна і політична ситуація в регіоні.
9. Взаємопов'язане вивчення основних аспектів територіальної організації відпочинку:
- а) форми організації відпочинку;
 - б) перспективні напрямки організації відпочинку;
 - в) рекреаційна інфраструктура і особливості її просторової організації;
 - г) туристично-рекреаційна диференціація туристичного простору;
 - д) екологічний стан території;
 - е) рекреаційні і народногосподарське значення території.
10. Пейзажна складова рекреаційної діяльності:
- а) внутрішнє пейзажне різноманіття;
 - б) внутрішня морфологічна структура ландшафту (рельєф, рослинний покрив, гідрографія, характер взаємозв'язків між компонентами ландшафту);
 - в) загальна атрактивність пейзажів, поєднання пейзажів і взаємозв'язок між ними.

Історико-культурна характеристика території

(за Ю.Д. Дмитревським)

2. Вивчення цивільної та воєнної історії об'єкта, виявлення впливу історичного чинника на формування об'єкта.
3. Вивчення історико-архітектурного аспекту розвитку туристичного об'єкта.
4. Виявлення основних архітектурних стилів, які зустрічаються на території об'єкта (у зв'язку з історичним минулим країни, району чи міста).
5. Вивчення найбільш важливих та цікавих для туристів пам'яток архітектури.
6. Вивчення процесу розвитку духовної культури (в тому числі і її взаємовплив на інші культури).
7. Характеристика основних етапів розвитку духовної культури і найважливіших її пам'ятників (фольклор, літературна і музична спадщина, образотворче мистецтво різних жанрів тощо).
8. Вивчення творчості найвизначніших представників культури і мистецтва країни, району, міста.

Характеристика туристично-рекреаційного району

1. Географічне положення регіону.
2. Природні умови:
 - а) рельєф;
 - б) геологічна будова і корисні копалини;
 - в) кліматичні особливості і ресурси;
 - г) ґрунти;
 - д) рослинний і тваринний світ;
 - е) ландшафтна структура. Унікальні природні особливості території;
 - ж) природоохоронні території і пам'ятки природи;
 - з) небезпечні явища природи і стихійні лиха.
3. Геодемографічна характеристика регіону (чисельність і відтворюваність населення, склад і структура населення, розселення населення і т. д.).
4. Історія формування і розвиток регіону.
5. Етнокультурні й історико-культурні особливості та ресурси регіону (звичаї, традиції, свята, обряди, фольклор, духовна спадщина, етнічний і релігійний склад населення, мовні особливості).
6. Історико-архітектурні та культурні пам'ятки. Музеї. Основні культурні центри регіону.
7. Об'єкти всесвітньої природної і культурної спадщини.
8. Туристично-рекреаційні ресурси. Види рекреації і туризму.
9. Матеріально-технічна база рекреації і туризму.
10. Основні туристичні центри регіону: їх профіль і специфіка.
11. Основні напрямки туристичних потоків в регіоні.
12. Оцінка сучасного соціально-економічного, політичного і екологічного положення в регіоні.
13. Соціально-економічний і політичний прогноз розвитку регіону.
14. Проблеми і перспективи розвитку рекреації і туризму в регіоні.

РЕКОМЕНДАЦІ ЩОДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТІВ

Підготовка реферату – один із перших видів дослідницької роботи студентів, що використовується у вищій школі. Даний вид роботи сприяє розвитку у студентів нахилу до пошукової, дослідницької діяльності та до творчого розв'язання навчально-виховних завдань освітнього закладу.

Реферат (від. лат. *refero* – повідомляю, доповідаю) – це стислий виклад у письмовому вигляді наукової літератури з теми, вчення, змісту книги тощо. Реферат також передбачає наявність доповіді на дану тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту пошукової роботи.

Важливо зазначити, що у рефераті необхідно не лише висвітлити відповідну інформацію, а й показати своє ставлення до неї. Реферат демонструє ерудицію дослідника, його вміння самостійно аналізувати, систематизувати, класифікувати й узагальнювати суттєву наукову інформацію.

Обсяг реферату визначається специфікою теми і змістом матеріалу, кількістю відомостей, їх науковою цінністю або практичним значенням. Рекомендований обсяг становить 10-20 сторінок друкованого тексту.

Процес підготовки реферату має містити в собі наступні етапи:

- ✓ Вибір теми.
- ✓ Вивчення спеціальної літератури за темою реферату.
- ✓ Складання плану.
- ✓ Добір і вивчення додаткових джерел та інформації з обраної теми.
- ✓ Добір практичного та статистичного матеріалу.
- ✓ Опрацювання зібраного матеріалу.
- ✓ Безпосереднє написання тексту реферату.
- ✓ Формулювання висновків.
- ✓ Оформлення реферату і списку джерел інформації.
- ✓ Самокритична оцінка змісту і виправлення помилок.
- ✓ Підготовка тез або доповіді до захисту реферату.
- ✓ Захист реферату (під час семінарського заняття, на студентській конференції та ін.).

Тему реферату студент вибирає у відповідності до рекомендацій викладача або ж самостійно, відповідно власного рівня підготовленості та здібностей, а також маючи на увазі перспективу подальшого використання реферату для написання курсових та підсумкових кваліфікаційних робіт. Вибір теми реферату студент повинен узгоджувати з викладачем.

Структура реферату студента вищого навчального закладу повинна складатися з таких частин:

- ✓ Титульна сторінка
- ✓ План
- ✓ Вступ
- ✓ Основна частина, яка складається з розділів, пунктів та підпунктів
- ✓ Висновки
- ✓ Список використаних джерел
- ✓ Додатки (за необхідністю)

У вступі обґрунтовуються актуальність теми, її особливості, значущість з огляду на потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності.

В основній частині здійснюється огляд основних теоретичних та експериментальних досліджень з теми, зазначається хто з учених вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність проблеми, основні чинники, що зумовлюють розвиток явища або процесу, що вивчається, наводиться перелік основних змістовних аспектів проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабого висвітлення.

Потім здійснюється поглиблений аналіз сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій щодо проблеми, висвітлюються власні судження та думки відносно перспектив розвитку проблеми.

У висновках надаються узагальнені ідеї, думки, оцінки, пропозиції автора.

До списку використаних джерел включають публікації, звертаючи особливу увагу на публікації останніх 5-10 років, Інтернет-ресурси. Кількість використаних джерел у списку повинна становити не менше 10 праць, які оформленні відповідно до сучасних вимог оформлення бібліографії.

У додатках за необхідності наводяться формули, таблиці, схеми, якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи.

Оцінюють реферат, спираючись на наступні критерії:

- відповідність темі змісту реферату;
- глибина і повнота розкриття теми;
- логіка викладення матеріалу;
- термінологічна чіткість;
- рівень навичок самостійної роботи з науковою літературою та вміння її критично аналізувати;
- власне бачення проблеми автором, самостійний, творчий характер роботи;
- правильне оформлення реферату і списку використаних джерел;

- урахувати уміння автора відібрати найсуттєвіший матеріал для короткого виступу;

- якість презентації результатів реферативного дослідження.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Рекреаційно-туристичний потенціал Польщі.
2. Рекреаційні і туристичні ресурси країн Балтії.
3. Основні туристичні центри і курорти Чехії.
4. Основні туристичні центри і курорти Словаччини.
5. Основні туристичні центри і курорти Угорщини.
6. Чорноморське узбережжя Болгарії – основний туристичний район Південно-Східної Європи.
7. Фінляндія як основний регіон зимових видів туризму.
8. Ісландія – провідний район природно-пізнавального туризму.
9. Рекреаційно-туристичні ресурси Альпійських держав. Гірськолижні курорти Швейцарії, Австрії, Італії та Франції.
10. Рекреаційно-туристичний потенціал Німеччини та країн БеніЛюксу.
11. Основні туристичні центри Франції. Лазурний берег – основна зона відпочинку Франції.
12. Апеніно-Мальтійський мезорайон. Організація відпочинку на Мальті.
13. Сардинія – потенційний рекреаційний регіон Італії.
14. Туристичні центри Іспанії.
15. Туристичні центри Андорри.
16. Рекреаційні центри Португалії.
17. Рекреація і відпочинок Південно-Західної Азії.
18. Відпочинок на Кіпрі.
19. Туреччина – перлина туристичного бізнесу Близького Сходу.
20. Рекреаційний потенціал Південної Азії.
21. Рекреаційний потенціал Японії.
22. Китай як екзотична перлина світової рекреації.
23. Міжнародний туризм в Африці.
24. Рекреаційний потенціал країн Африканського Середземномор'я.
25. Єгипет – основний рекреаційний район Африки.
26. Туризм і відпочинок в Кенії, Танзанії, Ефіопії, ПАР.
27. Особливості рекреаційного господарства острівних країн Африки (Мадагаскар, Маврикій, Сейшельські та Коморські острови).
28. Внутрішній туризм в Північній Америці.
29. Організація курортної справи у Канаді.
30. Аляска – перспективна туристична зона США.
31. Рекреаційний потенціал Мексики та Бразилії: порівняльна характеристика.
32. Міжнародний туризм в Австралії та Океанії.
33. Туристичні райони Північного Кавказу.
34. Курортні райони Великого Сочі.
35. Кавказькі Мінеральні Води.

36. Туристично-рекреаційний потенціал європейських столиць.
37. Гірськолижні курорти світу.

ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Методи контролю

1. Письмова контрольна робота (колоквіум). Студенти, які не відвідували лекції до поточного контролю за змістовий модуль не допускаються.
2. Тестування.
3. Перевірка виконання практичних робіт у робочих зошитах (письмові відповіді на питання, складання схем, таблиць, маршрутів, картосхем, нанесення об'єктів на контурну карту тощо).
4. Усне опитування на семінарах.
5. Підготовка презентації.
6. Співбесіда.
7. Географічний диктант.
8. Ситуаційні завдання.
9. Друкований роздатковий матеріал.
10. Складання словнику незнайомих термінів.
11. Іспит.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюються за 100 бальною системою. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модулі та балів за поточний контроль.

У разі отримання позитивної підсумкової оцінки за модулі студент має право відмовитися від складання іспиту. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент(ка) хоче покращити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має скласти іспит. При цьому результати поточного контролю не враховуються.

Якщо студент відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

Оцінювання модульних контролів. Після виконання програми змістового модулю у визначений термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової контрольної роботи або колоквіуму, який оцінюється у межах від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не прийшов на модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

У разі, якщо студент отримав менше 35 балів за модульний контроль, він змушений до наступного модульного контролю передати викладачеві матеріал першого модульного контролю.

Якщо результат одного з модульних контролів менша 60 балів, студент не може отримати іспит автоматом, навіть якщо результат другого модульного контрольного контролю є високим. У такому разі, студент зобов'язаний здавати іспит.

Оцінювання поточної складової модульного контролю. Решта 40 балів також виставляє викладач на підставі результатів перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни (теоретичний компонент оцінки, який складається з сумарних результатів проведених викладачем опитувань студентів на практично-семінарських заняттях та індивідуальної роботи студента (практичний компонент – реферат, есе, складання термінологічного словника, презентації тощо).

Оцінювання активності під час аудиторних занять. Оцінювання активності під час аудиторних занять – у межах **10 балів:**

- **10 балів** - відвідано не менше 90% семінарських занять та отримано оцінки «добре», «відмінно»;
- **8 балів** - відвідано не менше 75% семінарських занять та отримано оцінки «добре», «відмінно»;
- **6 балів** - відвідано не менше 60% семінарських занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «відмінно»;
- **4 бали** – відвідано не менше 50% семінарських занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «відмінно».

Примітка. Студент, який має здобутки в науковій та дослідній роботі, може звільнитися від виконання передбачених робочою програмою видів індивідуальної, самостійної роботи й отримує бали з відповідної дисципліни зокрема:

- **30 балів** – призер предметної олімпіади, конкурсу наукових студентських робіт міжнародного та Всеукраїнського рівнів, автор чи співавтор статті у фаховому виданні;

- **25 балів** – призер предметної олімпіади, конкурсу наукових студентських робіт міжрегіонального рівня, автор чи співавтор статті, тез;

- **20 балів** – призер предметної олімпіади, конкурсу наукових студентських робіт університету тощо.

Якщо студент відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

Умови допуску студента до підсумкового семестрового контролю:

- виконання всіх практичних робіт;

- наявність конспекту усіх лекцій;
- виконання поточних модульних контролів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Базова

1. *Бейдик О.О.* Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії / О.О. Бейдик. – К., 1998. – 130 с.
2. *Бейдик О.О.* Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О.О. Бейдик. – К. : Видавничо-поліграф. центр «Київський університет». – 2001. – 395 с.
3. *Дмитревский Ю.Д.* Туристские районы мира / Ю.Д. Дмитревський. – М. : Смоленск. 2000.
4. *Кравців В.* Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / В. Кравців, Л. Гринів, М. Копач, С. Кузик. – Львів : НАНУ Ін-т рег. дослідж., 1999. – 80 с.
5. *Кузик С. П.* Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід: монографія / Степан Кузик. – Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 254 с.
6. *Масляк П.О.* Рекреаційна географія: навч. посіб. / П.О. Масляк. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
7. Рекреалогія : навч. посіб. – Рівне : НУВГК, 2015. – 148 с.
8. *Стафійчук В.І.* Рекреалогія / В.І. Стафійчук : навч. посіб. – К. : Альтпрес, 2006.
9. *Сюткін С.І.* Рекреаційна географія / С.І. Сюткін, Г.Г. Леонтьєва. – Суми : СумДПУ, 2007.
10. Теоретические основы рекреационной географии / Отв. ред. В.С. Преображенский. – М. : Наука, 1975. – 224 с.
11. *Фоменко Н.В.* Рекреаційні ресурси та курортологія. Навчальний посібник. / Н.В. Фоменко. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.

Допоміжна

12. *Багрова Л.А.* Физико-географические (природоведческие) основы рекреационной географии / Л.А. Багрова, П.Д. Подгородецкий : учеб. пособ. – Симферополь : СГУ, 1982.
13. *Веденин Ю.А.* Динамика территориальных рекреационных систем / Ю.А. Веденин. – М. : МГУ, 1981. – 180 с.
14. Геооекологія рекреаційних зон України. – К. : Нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 1996. – 200 с.
15. *Гуменюк Г.М.* Наукові основи рекреалогії / Г.М. Гуменюк, Н.В. Фоменко // Рекреаційний потенціал Прикарпаття: історія, сучасний стан, перспективи (Івано-Франківськ–Яремче, 16–18 грудня 2009 р.). – Івано-Франківськ, 2009.

16. *Кузик С.П.* Оцінка рекреаційних ресурсів та проблеми розвитку туризму в прикордонних районах (на прикладі Львівської області) / С.П. Кузик // Туристичний феномен: економічні, соціальні, екологічні і культурно-історичні передумови та наслідки. Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Святогорськ, 14–16 травня 2002 р.). – Донецьк, 2002. – С. 288-290.
17. *Любіцева О.О.* Ринок туристичних послуг / О.О. Любіцева. – К. : Альтерпрес, 2002. – 436 с.
18. *Мацола В.Л.* Рекреаційно-туристичний комплекс України / В.Л. Мацола // НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 1997. – 156 с.
19. *Мацола В.І.* Рекреаційно-оздоровчо-туристичний комплекс (питання теорії, методології, практики) / В.І. Мацола. – Львів, 1998. – 278 с.
20. *Мироненко Н.С.* Рекреационная география / Н.С. Мироненко, И.И. Твердохлебов. – М. : Из-во Моск. ун-та, 1981. – 208 с.
21. *Нємець Л. М.* Туристсько-рекреаційні ресурси світу : навчально-методичний посібник / Л. М. Нємець, Г. О. Кулєшова, А. В. Соколенко. – Х., ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 102 с.
22. *Олесневич Д.Л.* Економіко-математичний аналіз діяльності територіальних рекреаційних систем / Д.Л. Олесневич, С.П. Кузик, В.С. Грицевич // Проблеми становлення ринкової економіки: Вісник Львів. ун-ту. Серія економічна. Вип. 25. – 1994. – С. 106-108.
23. *Пангелова Н.* Демографічні аспекти організації рекреаційно-туристичної діяльності / Пангелова Наталія, Пангелов Борис // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2015. – № 2. – С. 142–145.
24. *Преображенский В.С.* География и отдых / В.С. Преображенский, Ю.А. Веденин . – М. : Знание, 1971. – 48 с.
25. Рекреационные системы. – М. : Из-во Моск. ун-та, 1986. – 180 с.
26. *Родичкин И.Д.* Человек, среда, отдых / И.Д. Родичкин. – К. : Будівельник, 1977. – 159 с.
27. Соціально-економічна географія України: навч. посібник / За ред. проф. Шаблія О.І. – Львів : Світ, 2000.
28. Теория рекреологии и рекреационной географии. – М. : Наука, 1992. – 178 с.
29. *Устименко Л.М.* Історія туризму / Л.М. Устименко, І.Ю. Афанасьєв. – К. : Альтерпрес, 2008.
30. *Шаблій О.І.* Основи загальної суспільної географії. – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003.
31. *Скрипник Н.Я.* Рекреаційна географія [текст] : навч. посіб. / Н.Я. Скрипник, А.М. Сердюк. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 296 с.

Електронні джерела

32. www.moz.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я
33. www.nau.kiev.ua – Нормативні акти України.
34. www.ezi.ru – енциклопедичний словник.
35. www.kmu.gov.ua – Сайт органів Виконавчої влади в Україні.
36. www.wellnessgeo.ru – інформація щодо відновлення організму за рахунок використання курортних засобів та умов.
37. www.medinfo.home.mi.org – довідкова медична інформація.
38. <http://www/greentour.com.ua> Режим доступу: Туризм сільський зелений. Особливості організації.
39. <http://www.medtour.info/aboutresorts/kurort/> – велика кількість інформації про різноманітні курорти, їхня класифікація, курорти світу.
40. <http://webdesign.perm.ru/006/01/Balneol.html> – бальнеологічні курорти світу (текстовий варіант). Розглядається за регіонами і країнами світу.
41. <http://rmat-english.narod.ru/slovar/slovar.htm> – Туристський термінологічний словник (Зорін І.В., Квартальнов В.А.).
42. www.world-tourism.org
43. www.travel-web.com
44. www.hotels.net
45. www.tourism.gov.ua
46. www/travel.com.ua
47. <http://www.countries.ru/index.cgi?pid=5> – сайт про країни світу.
48. <http://www.geo2000.nm.ru/> – сайт «Географія країн світу».
49. http://www.votpusk.ru/america_n.asp – сайт «Туристський атлас світу».
50. <http://www.best-of-africa.ru/> - сайт «Країни та острови світу».
51. <http://www.krugosvet.ru/countries.htm> - сайт «Енциклопедія країн світу».
52. <http://geo.historic.ru/> сайт про країни світу (фізична карта, довідкові матеріали).
53. <http://maxrj.ru/> - сайт «Країнознавство» (все про країни світу).
54. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.unwto.org/>
55. Офіційний сайт світової спадщини ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://whc.unesco.org>

